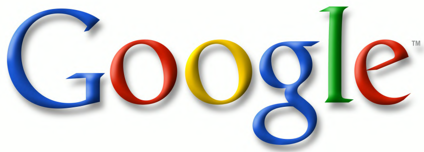

IN DE

CELLULAIRE GEVANGENIS.

TAFEREELEN UIT HET LEVEN VAN MISDADIGERS,

MEDEGEDEELD DOOR EEN

PREDIKANT.

Naar het Hoogduitsch.

AMSTERDAM,
B. H. BLANKENBERG Jr.
1869.

HIERONYMUS
ANDOVER-HARVARD
THEOLOGICAL LIBRARY

IN DE CELLULAIRE GEVANGENIS.

Ex Libris
P. de Bie.

IN DE

CELLULAIRE GEVANGENIS.

TAFEREELEN UIT HET LEVEN VAN MISDADIGERS,

MEDEGEDEELD DOOR EEN

PREDIKANT.

Naar het Hoogduitsch.

> Die onregt zaait, zal moeite maaijen. SPREUKEN XXII: 8.

AMSTERDAM,
B. H. BLANKENBERG JR.
1869.

GEDRUKT BIJ H. DE HOOGH, TE AMSTERDAM.

VOORWOORD VAN DEN VERTALER.

„Weet en ziet, dat het kwaad en bitter is, dat gij den Heer uwen God verlaat, en mijne vrees niet bij u is," zoo luidde het woord des Heeren in de dagen en door de dienst van den profeet Jeremia tot Israël; maar zoo spreekt ook nog de ervaring van ieder mensch tot op dezen dag. De zondedienst is eene slavendienst; satan kluistert zijne dienaren in zware ketenen. Gelukkig dat Jezus Christus gekomen is om de werken des duivels te verbreken. Zonde en genade, ellende en verlossing, ziedaar wat ons door den geachten predikant, die de volgende mededeelingen uit zijne ervaringen te boek stelde, levendig voor oogen wordt gesteld, en wat ons doet hopen, dat zij niet zonder zegen ook door het Hollandsch publiek zullen gelezen worden.

Wij hebben hier de eenvoudige mededeeling van feiten. Met liefde en hartelijke belangstelling geeft de eerwaarde schrijver het onopgesmukt en leerrijk verhaal van zoo menige ontmoeting in zijnen ambtelijken werkkring, en toont ons in het leven der aan zijne zorg toevertrouwde misdadigers, hoe ontzettend de magt der zonde is, maar ook tegelijk met welke teedere en trouwe liefde de ontfermende Heiland de arme

1

verdwaalde schapen nagaat op hunne wegen en hen lokt en trekt, opdat zij bij Hem vergeving en behoudenis zouden zoeken en vinden.

Wij gelooven, dat dit werkje degelijker en gezonder zielenvoedsel bevat, dan zoo menige christelijke roman of novelle. Immers op de vraag: „Zijn deze dingen werkelijk alzoo geschied!” kunnen wij onbeschroomd een bevestigend antwoord geven, en geloovigen zoowel als ongeloovigen ontvangen hier dus eene rijke bron van leering en onderwijzing, daar niet alleen de openbaring der zonde, waar zij in daden losbreekt, maar ook hare heerschappij en hare magt, en het innerlijke wezen van den mensch ons in deze mededeelingen klaar voor oogen treedt, als eene bevestiging der waarheid, die de eerwaarde schrijver als grondslag Zijner beschouwingen neemt: „Allen hebben gezondigd en *derven* de heerlijkheid Gods.”

God geve, dat deze vertaling dienstbaar moge zijn, om vele Hollandsche lezers in de erkentenis dier waarheid te bevestigen of hen daartoe te leiden, opdat Jezus Christus, die gekomen is om zondaren te behouden, ons allen bij voortgang of bij aanvang onze eenige hulp en sterkte zij.

INLEIDING.

In het jaar 1849 werd ik door een mijner vrienden aangezocht eene liefdedienst te willen vervullen voor eenen kranken predikant. Op de vraag voor wien en waar ontving ik het antwoord: „Dat kan ik u eerst dan zeggen, wanneer gij mij uw woord hebt gegeven." Ik merkte hierop aan, dat het mij eenigzins bedenkelijk voorkwam, die belofte zoo onbepaald te doen en drong er dus op aan dat mijn vriend den predikant zou noemen, voor wien hij wenschte, dat ik zou optreden. Daarop deelde hij mij mede, dat hij dit verzoek tot mij rigtte, ten behoeve van den zielzorger in de cellulaire gevangenis in de stad onzer inwoning. Ik ontroerde. De cellulaire gevangenis? Vreeselijke plaats! Voorhof der hel! Ja zoo had ik ze steeds beschouwd, daar onze gevangenis bestemd was voor de zwaarste misdadigers. Nooit was ik er zelfs zonder diepe ontroering voorbijgegaan, en zou ik daar binnentreden om te prediken?

„Zie," zeide mijn vriend, „allen, die ik reeds vóór u gevraagd heb, stooten zich daaraan. Ik weet niet éénen meer, tot wien ik mij kan wenden, ter vervulling dezer liefdedienst, en de man moet toch geholpen worden: hij is in de grootste

verlegenheid. Kondet gij besluiten hem ter hulpe te zijn, wie weet van hoeveel zegen voor uzelven en voor de gevangenen uw gang daarheen zou zijn, wanneer gij als dienaar Gods, ook daar het Evangelie der behoudenis predikt."

Ik aarzelde nog eenige oogenblikken. Daarop gaf ik mijne toestemming.

„Gij verblijdt mij zeer," hernam mijn vriend. „De kranke prediker is dan ten minste voor den volgenden Zondag geholpen. Heb de goedheid u heden of morgen bij hem aan te melden, om de zaak nog nader te bespreken."

Ik deed zulks.

Met een kloppend hart stond ik den volgenden dag voor de deur van het verblijf der misdaad. Ik deed den zwaren klopper nedervallen; weldra hoorde ik aan de binnenzijde den sleutel in het breede slot steken; eene kleine opening in de groote deur ontsloot zich, en de zwaarlijvige portier vroeg mij wat er van mijne dienst was.

„Ik wenschte den predikant te spreken."

„Die is zeer ziek, mijnheer."

„Juist daarom kom ik hem bezoeken."

„Zeer goed, mijnheer. — Heidaar Heinrich," riep de portier eenen man toe, die op eenigen afstand van ons gezien werd, „breng dezen heer eens bij den predikant."

Zwijgend voldeed de aangesprokene aan den hem opgedragen last. Ik bevond mij in gezelschap van een der zware misdadigers, die hier hun misdrijf tegen de menschelijke wetten boeten; want de man was gekleed in het bombazijnen buis, de bruine broek en de lange grijze kousen en slobkousen, die de kleeding der gevangenen uitmaken. Hij geleidde mij door den hoofdgang van het gebouw, totdat wij kwamen aan eene glazen deur, die in eenen zijgang geleidde. Hier trok hij aan eene schel; spoedig vertoonde zich een ander man, even als mijn geleider gekleed; deze

bragt mij naar eene ruime, frissche kamer en van daar in eene kleinere, waarvan de ramen met dikke gordijnen waren behangen, zoodat het tamelijk duister was in het vertrek. Niet zonder moeite ontdekte ik eindelijk in eenen hoek van de kamer op eene sofa een man, wiens gelaat achter een groot, groen scherm verborgen was. Dit speet mij geducht. Ik had zoo gaarne het gelaat aanschouwd van eenen leeraar in zulk eene gevangenis, wijl ik mij niet anders kon voorstellen, dan in zoo iemand eenen zeer bijzonderen persoon, en wel met een zeer bijzonder gelaat te zullen ontmoeten. Of het mij speet of niet, de zaak was niet anders; ik moest mij voor dezen keer tevreden stellen met het geluid zijner stem, die mij wel wat ruw in de ooren klonk.

„Johannes de Dooper," dacht ik, „die de zondaren tot bekeering roept."

„Gij zijt zoo vriendelijk mij den volgenden Zondag als plaatsvervanger te willen helpen in mijnen nood?" zoo sprak de kranke mij aan.

„Ik wil het beproeven," was mijn antwoord.

„Daarmede bewijst gij mij eene zeer belangrijke dienst," hernam hij. „Ik lijd veel aan mijne oogen, en het is mij eene moeijelijke zaak eenen plaatsvervanger te vinden. Hebt gij al eens nagedacht over de preek?"

„Ik wilde mij daaromtrent met u verstaan," antwoordde ik, „wijl ik niet weet, hoe eene preek in eene strafgevangenis moet ingerigt worden."

„Niet anders dan elke andere preek voor het publiek, mijn vriend. Gij voert hier het woord tot zulken, die dezelfde behoefte hebben als de zondaren, die men brave, knappe, eerlijke menschen noemt. Die hier binnen zijn, hebben hetzelfde Evangelie noodig, als die daarbuiten verkeeren."

Wij spraken nog een en ander met elkander af, betreffende de godsdienstoefening. Toen wij elkander op dit punt

verstaan hadden, vroeg ik aan mijnen nieuwen vriend, wie de persoon was, die mij van de hoofddeur des gebouws tot aan den gang naar de kamer geleid had. Ik deed deze vraag, wijl mij zijne houding in het oog gevallen was, ook in de grove kleeding die hij droeg.

„Die man is hier wegens frauduleus bankroet; hij is een Jood."

„En die tweede, die mij in uwe kamer geleidde?"

„Die heeft eene bijzondere geschiedenis. De wijze, waarop hij in het tuchthuis gekomen is, is gansch eigenaardig. Hij en zijn broeder waren tot op de gebeurtenis, die ik u nu ga verhalen, onbesprokene jongelieden, in zooverre zij zich niet schuldig maakten aan overtreding der burgerlijke wetten. Op zekeren dag houden zij zich in de dorpsherberg bezig met kaartspel. De schoenmaker, die voor hen werkte en die in de nabijgelegene stad woonde, komt bij hen zitten en begint mede te spelen. Nadat hij al hun geld — 17 silbergroschen — gewonnen heeft, begeeft hij zich naar huis, wijl de avond reeds gevallen is. Geheel ontstemd over hun verlies begeven de beide broeders zich ook op weg naar hunne woning. „Weet gij wat," zegt de oudste, „ik geloof dat die kerel ons bedrogen heeft; hij lacht zekerlijk in zijn vuistje, wijl hij ons zoo heeft kunnen beet nemen; hij heeft valsch gespeeld en ons met opene oogen gefopt. Wij moesten hem achterop gaan en ons geld terug eischen." Zoo gezegd, zoo gedaan. Spoedig hebben zij hem ingehaald en vorderen het verloren geld terug. Daarvan wil hij echter niets hooren; goedwillig geeft hij het niet; nu houdt de een hem vast, en de andere ontneemt hem zooveel geld als hij met het kaartspel gewonnen heeft; geen penning meer of minder; daarop laten zij hem ongedeerd gaan en keeren nu opgetogen van blijdschap naar huis. Eenige dagen daarna worden zij gedagvaard voor den regter. Ondervraagd over hunne

handeling, bekennen zij alles zonder den minsten schroom of achterhoudendheid, en voegen er de aanmerking nog bij, dat de man, als het hem om die weinige grosschen te doen is, ze met alle genoegen terug kan bekomen.

„Maar," zeide de regter, „weet gij wel, wat gij gedaan hebt?"

„Neen," was hun antwoord, „wat zou het wezen, dat wij gedaan hebben?"

„Gij hebt straatroof gepleegd."

„Straatroof?"

„Wel zekerlijk."

Om kort te gaan; het vonnis luidde: vijftien jaren tuchthuisstraf.

De lezer zal welligt uitroepen: „Dat is hard." Ik stem dit toe. Maar laat ons niet vergeten: wat hadden zij in de kroeg te doen; waarom gingen zij kaartspelen? Het kaartspel is voor de zotten; laat daarom de zotten met de kaartenbladen in handen zitten, verstandige lieden hebben wel wat beters te doen. Indien gij desniettegenstaande toch wilt spelen, en gij verliest, dan moet gij bedenken: Kwijt is kwijt, verloren is verloren. Laat de dwaze gedachte niet in uw hart postvatten uw verloren geld terug te eischen, allerminst op den openbaren weg; want gij hebt gehoord, dat men u dan naar de wet als straatroover beschouwt en de minste straf daarop is twaalf jaar tuchthuisstraf, maar vijftien jaar kan ook toegepast worden, zoo als dit voorbeeld leert.

De beide broeders hebben de helft vermindering van straftijd gekregen; zeven en een half jaar was echter nog lang genoeg voor het geld.

Den volgenden Zondag trad ik niet zonder grooten schroom de gevangenis binnen. Ik zou tegenover misdadigers, tegenover louter misdadigers staan en niets dan jammer en ellende

aanschouwen! Vroegtijdig was ik in het gebouw. Ik hoorde hoe de gevangenen van alle zijden in de kerk aankwamen. Eindelijk werd het doodstil; de klok sloeg negen uur. Het orgel begon te spelen. Bijna driehonderd krachtige mannenstemmen hieven een lied aan, en ik besteeg den kansel.

Hier kon ik eerst de gevangenen regt goed overzien. Toen het gezang geëindigd was, staarden aller blikken als op een gegeven kommando, den onbekenden prediker aan. Hoeveel was er niet op die aangezigten te lezen? Maar het was nu de tijd niet om mij met die studie in te laten. Diep bewogen hield ik mijne preek, en tot het laatste woord toe bleef de aandacht mijner hoorders onophoudelijk op mij gerigt; ik werd tot steeds inniger en krachtiger taal gedrongen, want het scheen mij toe, alsof de hoorders het dierbare Woord van God verslonden.

Toen de godsdienstoefening geëindigd was, betuigde de direkteur mij zijnen opregten dank voor de stichtelijke predikatie, en voegde tegelijk daarbij het verzoek, om voortaan zoo lang de gewone predikant verhinderd mogt zijn, op mijne dienst te mogen rekenen. Tusschen de voor- en namiddaggodsdienstoefening en na de laatste, deelde mij de kranke leeraar nog velerlei bijzonderheden mede uit zijne ondervinding in het gesticht, over de voortreffelijke inrigting en de orde die er heerschte, en ook nog eenige merkwaardigheden uit het leven van de voornaamste der gevangenen. Een en ander maakte mij het kortstondig verblijf aan die plaats hoogst aantrekkelijk, en ik beloofde met een verheugd gemoed mijne verdere ondersteuning.

Twee of driemalen heb ik hem nog op die wijze geholpen, en toen hij weder genezen was, bood hij zich aan om in mijn gezelschap, de rondte te doen door het gebouw en de gevangenen te bezoeken. Ik nam met vreugde dit aanbod aan en verbaasde mij over de grootsche en voorbeeldige

wijze, waarop de inrigting en huishouding in dit gesticht gegrond was.

Toen ik van den waardigen geestelijke afscheid nam, beloofde ik hem spoedig weder te zullen bezoeken. Die belofte vervulde ik echter niet. Onder vele werkzaamheden waren reeds vijf jaren voorbijgesneld, zonder dat ik de gevangenis weder betrad. Toen kwam de zendeling Sternberg uit Oost-Indië in Duitschland, en ook in de stad mijner inwoning, waar hij des morgens eene preek en des avonds eene openbare voordragt hield, in welke hij de kandidaten tot de heilige dienst aanspoorde zich aan den zendingsarbeid te wijden. In eenvoudige, maar krachtige taal schetste hij den diepen nood en de ellende der arme Hindoes, en waren er niet zoovele omstandigheden tegen geweest, ik zou terstond besloten hebben zijne roepstem gehoor te geven. Het voornaamste bezwaar, dat gewoonlijk door jeugdige godgeleerden of predikanten in betrekking tot hunne toewijding aan den zendingsarbeid wordt aangevoerd, wist de waardige man eenvoudig op te lossen, door zichzelven ten voorbeeld te stellen. Velen beweren dat zij geene roeping hebben tot het zendingswerk. Hij getuigde van zichzelven, dat hij allerminst gedacht had eene roeping als zendeling te hebben, totdat hij eenmaal bij gelegenheid van een bezoek in het zendingshuis te Barmen, zich met onweêrstaanbaren aandrang getrokken tot dien arbeid gevoelde. Alle verhindering, die zich in den weg scheen te stellen, had hij met Gods hulp overwonnen, en weldra had hij de levendige overtuiging verkregen, dat hij juist tot dit werk geroepen was.

„Indien gij niet naar Oost-Indië kunt gaan,” zeide ik tot mijzelven, „dan bestaat er toch in uwe naaste omgeving gelegenheid genoeg om voor het rijk des Heeren te arbeiden.”

Reeds menigmaal was het mij in de gedachte gekomen, dat de gevangenis daartoe eene geschikte gelegenheid aanbood;

dat daar menige ervaring was op te doen, die allergunstigst voor den Evangelieprediker mogt genoemd worden; maar ik achtte mijzelven onbekwaam en ongeschikt, om met misdadigers om te gaan en hen aan de voeten des Heilands te leiden. Daartoe, zoo meende ik, moest men eene gansch bijzondere roeping in zich gevoelen; daartoe behoorde een uitgebreide en veelomvattende schat van menschenkennis en wat niet al. Toch gevoelde ik mij sterk genoeg om al die bedenkingen op zijde te zetten, en onwederstaanbaar werd mijn hart tot de arme misdadigers getrokken. Nog op denzelfden avond, toen de mij nog altijd dierbare Sternberg zijne voordragt had gehouden, kwam het besluit bij mij tot rijpheid, om den volgenden dag naar de gevangenis te gaan en mij aan den zielzorger als hulp aan te bieden, ten minste hem dringend te verzoeken mij als zijnen leerling te willen aannemen en mij te onderrigten in het werk dier geestelijke bediening.

Ik stond gereed mijne schreden daarheen te wenden, toen de waardige dienaar Gods bij mij binnentrad. Ik zag daarin een treffenden wenk Gods. Hij deelde mij mede, dat hij na acht jaren onafgebroken arbeid, behoefte gevoelde aan ontspanning en rust. Een verloftijd van vier weken zou hem geschonken worden, indien hij gedurende dat tijdsverloop eenen geschikten plaatsvervanger kon vinden. Behalve mij, kende hij er geen, en nu verzocht hij mij dringend, indien het eenigszins mogelijk ware, zijne plaats te willen vervangen. Ik stemde toe, echter niet zonder mijne bezwaren bloot te leggen. Deze wist hij spoedig op te lossen, en tot ons wederzijdsch genoegen aanvaardde ik de bediening in de gevangenis.

De gevangenen leerden mij spoedig als een vriend kennen; zij schonken mij hun vertrouwen en openden menigmaal hun gansche hart voor mij. Ik geloof niet dat men mij zal kunnen beschuldigen dat vertrouwen te misbruiken, wanneer ik

zonder eenen enkelen naam te noemen, het voornaamste mededeel van hetgeen ik binnen die wanden vernam, ja ik voldoe zelfs aan den wensch van velen, die eene openbaarmaking voor zeer heilzaam hielden en mij meermalen daartoe aanspoorden.

Toen ik twee jaren op die wijze met een aantal gevangenen had omgegaan, kwam ik in nog nadere betrekking met hen, daar ik als hulpprediker werd aangesteld en later, bij de verplaatsing van den predikant, zeven maanden lang alleen als geestelijke de werkzaamheid in het gesticht bestuurde. Een en ander tot regt verstand der volgende mededeelingen.

EEN MOORDENAAR.

Niemand lijde als een kwaaddoener.
1 Petr. IV: 15.

Bij mijn eerste bezoek in de gevangenis opende mijn vriendelijke geleider de deur eener cel, waaraan een bordje hing, waarop de beteekenisvolle letter M. ons aanwees, dat de bewoner aan moord schuldig stond. Met een beklemd hart trad ik naar binnen; zooveel mij bewust was, had ik nog nooit eenen moordenaar gezien, en nu zou ik mij in de onmiddelijke nabijheid van zulk eenen schrikverwekkenden persoon bevinden.

De man hief zich met zekere waardigheid op van zijne zitplaats; zijne houding, de geheel kale kruin, ja zijne gansche gestalte zou onder andere omstandigheden achtingswaardig hebben kunnen heeten. Met deftige, bijna nederbuigende vriendelijkheid beantwoordde hij onzen groet, en betuigde zijne blijdschap, dat ik hem in zijne eenzaamheid wilde bezoeken, want hij herkende mij terstond als dengene, die de plaats des geestelijken in het gesticht had vervangen.

Hoe was deze man er toe gekomen moord te plegen? Ik was zeer begeerig dit te weten. De gelegenheid om mij

daarmede bekend te maken, bood zich spoedig aan. De geestelijke liet mij met hem alleen, terwijl hij aan eenige andere gevangenen een bezoek ging brengen.

„Wat is de reden, waarom gij hier gevangen zit?" vroeg ik.

„Om het u zonder omwegen mede te deelen: ik heb mijne vrouw en vijf kinderen vermoord. Gij verschrikt, heer prediker. 't Is echter niet zoo vreeselijk als gij wel denkt. Ik ben geenszins een gemeene misdadiger, zoo als gij welligt in mij meent te zien; ik heb veel gelezen en gestudeerd, en ben zelfs niet geheel ongelukkig geslaagd in letter- en dichtkundige proeven; daarom veroordeel mij niet voordat gij mij gehoord hebt. Indien gij tijd hebt, wil ik u eene korte schets van mijn leven mededeelen; dan kunt gij er over oordeelen."

„Daarmede zoudt gij mij eene groote dienst bewijzen."

„Dan zal ik dadelijk beginnen. — Ik ben vleeschhouwer van beroep. Mijn vader liet mij bij zijnen dood 40,000 thaler in geld na, benevens een huis van 10,000 thaler en eene bloeijende zaak; maar ook zijnen vaderlijken vloek. Ik zal u zeggen, hoe zich dit toedroeg. Na den dood mijner moeder werd onze huishouding behartigd door eene jonge, welopgevoede maagd, die met waarlijk voorbeeldeloos trouwen ijver onze belangen behartigde. Na verloop van tijd leerden wij elkander beminnen. Wij beloofden elkander wederzijdsche trouw, maar hielden die zaak vooralsnog voor anderen verborgen. Reeds was er een jaar voorbijgegaan en nog had mijn vader er niets van bemerkt. Op zekeren avond begon hij, na eenige uitweiding over deze en gene omstandigheid, op de volgende wijze met mij te spreken.

„Mijn zoon, onze huishouding kan niet langer op denzelfden voet voortgezet worden. Er moet eene vrouw in huis komen."

„Zoo heb ik er ook reeds sinds lang over gedacht, lieve

vader," antwoordde ik; „en daar deze zaak nu toch eenmaal ter sprake gekomen is, wil ik u ook niets verbergen; ik wil u bekend maken met eene verbindtenis, die reeds eenigen tijd tusschen mij en zekere u welbekende jonge dochter bestaat; ik geloof daarmede uwe wenschen tegemoet te komen."

„En wie is die persoon?" vroeg mijn vader met zigtbare spanning.

„Niemand anders dan Christina, onze huishoudster, en ik bid u ernstig om uwen vaderlijken zegen."

Mijn vader staarde mij met groote oogen en open mond aan. Eindelijk herstelde hij zich, liep eenige malen met groote schreden de kamer op en neder en bleef daarna voor mij staan.

„Frits," zoo begon hij „van dit huwelijk kan nooit of nimmer iets komen."

„En waarom zou dat niet kunnen gebeuren, lieve vader?" waagde ik bescheidenlijk te vragen. „Geldelijk vermogen heeft Christina, tegenover ons gesteld, zooveel als niets; maar ik kan toch niet gelooven dat dit punt bij u zoo zwaar wegen zal; anderszins moet ik mij wel ten eenenmale bedrogen hebben, ten opzigte van uwe beschouwingen in deze zaak. En wat kunt gij anders tegen Christina aanvoeren? Steeds hebt gij toch uwe tevredenheid geopenbaard over haar gedrag en de vervulling harer werkzaamheden, waardoor ik meer en meer versterkt werd in het geloof, dat mijne keuze uwe volle goedkeuring zou wegdragen."

„Ik heb niet het allerminste tegen den persoon van Christina; ook zie ik volstrekt niet op hare geringe fortuin," voerde mijn vader mij oogenschijnlijk zeer bedaard tegen. „Maar gij kunt wel een ander portuur maken, mijn zoon."

„En waarom zou ik dan een *ander* portuur maken? Ik begrijp niet waartoe dat, lieve vader."

„Nu mijn zoon, ik moet u zeggen, dat ik aan zulk eenen loop van zaken in de verste verte niet gedacht heb; ik ben door hetgeen gij mij daar verhaald hebt ten eenenmale verrast, want ik heb niet het minste vermoeden gehad van uwe genegenheid voor Christina. Waarom hebt gij dat zoo geheim gehouden voor mij?"

„Lieve vader, ik vreesde u te bedroeven door u daarvan kennis te geven. Het scheen mij toe of daardoor van mijnentwege stilzwijgend de wensch zou uitgedrukt worden, dat gij uit uwe zaak traadt; en daar gij zelf volstrekt daaraan niet schijnt te denken, zoo wilde ik liever een gelegener tijd afwachten. Ik meende heden eenen wenk te ontvangen, om deze ure als dien geschikteren tijd te moeten aanmerken, en daarom maakte ik daarvan gebruik om u mijn hart open te leggen."

„En is het dan bij uw huwelijk eene onmisbare voorwaarde, dat ik u mijne zaak overdoe? Zou mijn vermogen niet toereikend zijn u in eene andere zaak te zetten?"

„Maar, lieve vader, dan zoudt gij immers geheel alleen blijven. Hoe zoudt gij dan alles behoorlijk kunnen nagaan?"

„Moet ik dan daarom juist alleen staan? Kan ik niet elken dag eene verbindtenis aangaan, die mij in staat stelt mijne zaak zelfs nog verder uit te breiden?"

„Welnu dan, waarde vader, als gij de zaken zoo beschouwt, waarom zou ik Christina dan niet tot vrouw nemen, en mij in eene eigene zaak nederzetten?"

„Christina is de persoon, met welke ik op het voordeeligst mijn huishouden kan drijven. Daarom heeft mij uwe kennisgeving zoo plotseling verrast, mijne plannen geheel verward, en daarom zeg ik u, blijft gij bij uwe voorgenomene verbindtenis met haar, zoo zal mijn vloek op uwen echt rusten, zoolang gij hier op aarde leeft."

„Dat is toch verschrikkelijk, lieve vader. Wij behooren

elkander reeds sinds jaar en dag met eenen heiligen eed voor God toe; gij zult ons toch niet willen dwingen dien eed te breken."

„Hebt gij niet geweten, dat mijne toestemming daartoe vereischt werd? Of meent gij dat ik bij eene zoo gewigtige zaak niet behoefde geraadpleegd te worden? Gij hebt zekerlijk gemeend, dat de wil uws vaders hierbij niet in aanmerking behoefde te komen. Gij hebt onbedachtzaam, dwaselijk en tegen mijnen wil gehandeld, en ik zeg u nogmaals, mijn vloek, de vloek uws vaders zal op uw huwelijk rusten. Bedenk wat dat te beteekenen heeft."

Vol vertwijfeling wierp ik mij aan zijne voeten neder en smeekte hem om zijnen zegen. „Vader, lieve vader," zoo schreide ik, „schenk mij uwen zegen; vloek mij ten minste niet! Christina kan ik niet vaarwel zeggen, en zij kan mij niet verlaten. O vader! vader! heb medelijden met mij! Ontferm u onzer!"

„Blijf bedaard en spaar uwe smeekingen," hernam hij op koelen toon. „Gij kunt naar uwe kamer gaan."

Ik ging — maar in welk eenen gemoedstoestand, kan ik u niet beschrijven. Ik ontwierp allerlei plannen, die ik echter het een na het andere weder onhoudbaar vond. Eindelijk na eenige kalme overlegging dacht ik: de tijd brengt in alle dingen verandering; komt tijd, komt raad.

Van geene zijde werd er eenige verdere poging in de zaak gedaan, maar er greep eene zekere spanning plaats tusschen mijnen vader en mij, hetgeen al spoedig door Christina werd opgemerkt. Zij liet mij geene rust, voor en aleer ik haar de gansche toedragt der zaak had medegedeeld. We had zij mij reeds menigmaal hare bedenkingen ten opzigte van mijnen vader kenbaar gemaakt, maar toch trof deze slag haar diep in het hart. Na langdurige en ernstige beraadslagingen kwam het ons het raadzaamste voor, dat Chris-

tina onze woning tot betere dagen zou verlaten. Aan dit plan werd ook weldra gevolg gegeven.

Nu bekwamen wij de eene huishoudster na de andere in onze woning, en met elke verandering verloren wij in degelijkheid. Nadat dit zoo omstreeks anderhalf jaar had geduurd, begon mijn vader de zaak weder op te halen. Wij zaten des avonds bij elkander, toen hij mij aldus begon aan te spreken: „Frits, zoo kan het niet langer gaan; ik kan mij in zulk een leven niet langer schikken; de duivel hale deze huishouding! Hoe is het met u? Wilt gij nog altijd uwen zin doordrijven? Blijft het nog altijd uw voornemen Christina tot vrouw te nemen, of hebt gij reeds eene betere keuze gedaan?"

„Vader," zeide ik, „mijn besluit is onveranderlijk. Christina zal mijne vrouw worden en geene andere, en nogmaals bid ik u van ganscher harte om uwen vaderzegen. Geef ons dien om der wille van onze rust, van onzen vrede, ja om der wille onzer eeuwige zaligheid."

„Frits, ik ben die vervloekte wijze van huishouden ten eenenmale wars! Neem, indien het niet anders kan, Christina ter vrouw, opdat onze ellende een einde neme, doe wat u goeddunkt; maar nimmer zal ik mijn woord terugnemen; mijn vloek zal steeds blijven rusten op uw huwelijk."

Hoe diep mij deze herhaalde betuiging ook door het harte sneed, toch was mij de loop der zaken zeer naar wensch; ik kon mij dan toch met mijne lieve Christina verbinden, en daardoor werd de dierbaarste wensch mijns harten vervuld. Daarbij gaf ik de hoop niet op, dat mijn vader nog wel eens zou veranderen. Om kort te gaan: mijn vader rigtte het achtergedeelte van ons huis tot zijn verblijf in en kort daarna werd onze bruiloft gevierd. Mijn vader had uitdrukkelijk bedongen, dat Christina hem niet onder de oogen zou treden. Eene oude dienstmeid, die vele jaren in ons huis gewoond

had, moest hem bedienen; zelfs wilde hij niet bij ons in den kost zijn; hij liet zich zijn middageten door eenen kok bezorgen. Zoo zat hij nu altijd wrevelig en gramstorig in zijne kamer; hij ging nooit uit en ontving evenmin bezoek. Zijne krachten namen merkelijk af en hij verviel bij den dag. Nog geen jaar was er sinds onze echtverbindtenis verloopen of hij lag bewegingloos ter neder. Nogmaals bad ik hem om zijnen zegen, daar ik duidelijk waarnam dat hij met snelle schreden zijn einde te gemoet ging. Alles wat ik aanwendde bleef echter zonder vrucht.

„Begeert gij mijnen zegen!" zoo riep hij uit, toen ik hem smeekende bad den vloek op te heffen. „Gij die de oorzaak zijt, dat ik vóór den tijd in het graf daal! Vervloekt zijt gij! Vervloekt uw gansche huis!"

Met deze woorden wendde hij zijn gelaat van mij af naar den wand; zijne ademhaling werd zwaarder en zwaarder. Ik knielde voor zijn bed neder en weende overluid. Mijn geschrei drong niet meer in zijne ooren door; eenige minuten later was hij een lijk.

Hoe lang ik daar voor die sponde nedergeknield lag, weet ik niet. Eindelijk kwam de dokter om naar den patient te zien. Ik stond op. Het was mij echter onmogelijk mijne smart te verheelen; ik moest aan iemand, wie dan ook, mijnen diep geprangden boezem lucht geven. De dokter hoorde mij rustig aan.

„Mijn vriend," zoo voerde hij mij tegen, toen ik gëeindigd had met spreken; „het is ongetwijfeld allervreeselijkst uit den mond van eenen stervenden vader enkel vloek te vernemen, maar indien de zaak zich inderdaad zoo heeft toegedragen, als gij mij nu hebt verteld, verontrust u dan maar niet langer. Die vloek zal u niet treffen; het is een onregtvaardige, onverdiende vloek."

Zijne toespraak schonk mij meer en meer rust en de vrede

daalde weder in mijn gemoed. Ik verzweeg voor mijne vrouw wijselijk de laatste vreeselijke worsteling. Hoezeer ik mij nu ook ontheven meende te zien van den loodzwaren last, die mij zoo onlijdelijk had gedrukt, toch kwamen er nu en dan oogenblikken, waarin het mij zeer bang werd. Zou de vloek mijns vaders dan werkelijk krachteloos zijn? Die vraag drong zich telkenmale weder met vernieuwde kracht bij mij op, en drukte mijn gansche innerlijk leven als met een zwaren last ter neder. En al te spoedig traden er omstandigheden in het leven, die mijn hart, in weerwil van alle troostredenen van mijn verstand, in steeds dieper droefheid deden verzinken. In een kort tijdsverloop onderging ik verscheidene niet onbeduidende geldelijke verliezen, en ik bemerkte weldra dat ik met mijn kapitaal niet vooruit, maar zeer sterk achteruit ging. De eene geldsom na de andere moest in de zaak gestoken worden; het was alsof het geld mij onder de handen wegsmolt. Nu nam ik dit bij de hand, dan weder dat; nu beproefde ik het op deze wijze, dan weder op die; maar hoe slim en voorzigtig ik het ook overlegde, toch liep het steeds geheel tegen mijne gemaakte berekening en vurige wenschen uit. De slotsom was altijd — verlies.

Twaalf jaren waren zoo voorbijgegaan en mijne 60,000 thaler waren gevlogen. Ik verkocht mijne schoone ouderlijke woning voor 9200 thaler en kocht een nederig huisje in de voorstad voor 3500 thaler. Met de rest der penningen zette ik mijn bedrijf voort en nu scheen het beter te willen gaan. Maar ook hier was het geluk van korten duur en mijn kleine vermogen was alhaast versmolten. Vermogende bloedverwanten kwamen mij menigmaal met belangrijke sommen ter hulp, maar het was alsof men water in een bodemloos vat wierp. Ik had eenen afkeer om telkens en telkens weder de hulp mijner familie in te roepen, hoewel ik steeds door al mijne bloedverwanten vriendelijk bejegend werd en steeds met raad

en daad door hen werd gediend. Ik besloot om hypotheek op mijn huis te nemen, maar daarvan hield ik slechts weinig in handen, wijl de afdoening van eenige dringende schulden het grootste gedeelte dier gelden vereischte. Nu kwamen mijne bloedverwanten mij nogmaals krachtig ter hulp, maar zonder gunstig gevolg. Vol ontzetting en angst zag ik de diepste armoede en ellende over mij en mijn gezin komen; meermalen ontbrak het ons aan de allernoodigste kleeding en voeding. Wij vielen met elkander neder voor God en smeekten om hulp en ontferming. De hulp bleef niet uit; maar wij waren steeds voor slechts korten tijd geholpen, en de armoede overviel ons telkenmale op nieuw als een gewapend man.

In mijn gemoed nestelden zich allerlei duistere gedachten; het werd steeds donkerder in mijne ziel; ik kon zelfs niet meer bidden. Zouden de mijnen dan ganschelijk ten prooi gegeven worden aan schande en gebrek; zou het dan waarlijk zoo ver komen, dat zij hun brood moesten gaan bedelen aan de deur van anderen? Dat nooit! Ik werd dagelijks gemeenzamer met de gedachte hen allen van het leven te berooven om daarna de hand aan mij zelven te slaan; slechts over de wijze, waarop ik dit voornemen volvoeren wilde, kon ik nog maar niet tot een vast besluit komen.

Eindelijk meende ik den geschiktsten weg om uit dit leven te geraken, gevonden te hebben. Het was winter; de koude was buitengemeen fel. Voor hen, die van jongs af niet aan armoede gewend waren, drukte de nood met dubbele kracht. Ontbering en gebrek deden hunnen looden schepter ondragelijk zwaar op ons rusten. In dien toestand nam ik de toevlugt tot verstikking door kolendamp. Ik dacht daar is geen geschikter middel aan te wenden om ons allen uit een zoo ellendig en kommervol leven te verlossen. Mijne huisgenooten begaven zich gewoonlijk vroeger dan ik te bed. Toen zij allen vast in slaap gevallen waren, stelde ik een

komfoor met gloeijende kolen in het midden van het slaapvertrek. De kolen waren echter niet goed uitgebrand. Het vertrek werd met rook gevuld en de slapenden begonnen te kugchen en te hoesten, ik zelf werd zeer onaangenaam aangedaan; toen ik mijne kinderen hoorde kreunen en steunen kon ik het niet langer uithouden. Ik opende de deur, riep de half bedwelmden wakker en droeg ze in de huiskamer. Hier kwam de een na den anderen weder bij, en ik verheugde mij dat mijn plan schipbreuk geleden had. Wij werden alweder uit den nood geholpen, maar op den duur — dat zag ik duidelijk, kon het toch zoo niet gaan.

Wij waren den winter eindelijk doorgestreden, de lente brak aan, maar zij bragt voor ons geene hoop mede. De nood was ten top gestegen; er was niemand wien ik mijnen diep beklagenwaardigen toestand vermogt mede te deelen. Volslagen wanhoop maakte zich van mij meester, en ten tweeden male kwam bij mij een plan tot volvoering van mijn vroeger voornemen tot rijpheid. Nu moest, nu zou het uitgevoerd worden. Maar eerst wilde ik nog eene poging beproeven. Ik wendde mij schriftelijk tot een mijner bloedverwanten met verzoek mij aan 400 thalers te helpen. Weigerde deze mijne bede gehoor te geven, dan zou ik aanstonds overgaan tot de uitvoering van mijn plan. Ik ontving een antwoord, dat geenszins weigerachtig, maar toch ook niet dadelijk toestemmend was. Binnen veertien dagen kon ik er op rekenen het gevraagde geld te zullen ontvangen, wijl de door mij aangezochte persoon niet in staat was op eenmaal eene zoo belangrijke som bijeen te zamelen. Tegelijkertijd werd ik echter opmerkzaam gemaakt, dat het toch eindelijk tijd werd voor mij, om eens ernstig te bedenken, dat ik mij en mijn gezin, op welke wijze dan ook, onderhoud verschafte, al ware dan welligt daartoe eenige vermindering van stand en leefwijze noodig; ik werd vermaand toch eens een-

maal te leeren toe te komen met hetgeen ik had, enz. Zoodanige aanmerkingen stuitten mij tegen de borst. Had ik dan mijne zaken niet behartigd, had ik mijne affaire verwaarloosd? Was ik een verkwister of zwendelaar geweest? Mijn kostelijk vermogen, al mijne have en bezitting was mij als van onder mijne handen weggevloeid, zonder dat ik er om zoo te zeggen eenig genot van gesmaakt had. De vloek mijns vaders rustte er op; ook rustte hij op mij en al de mijnen! Dat was de bron en oorzaak van al mijnen tegenspoed. En dan nog verwijtingen te ontvangen! Neen, dat kon ik niet verdragen. Vaster dan ooit stond nu mijn besluit.

Ten acht ure des avonds zond ik de kinderen naar bed. Mijne vrouw zat aan de tafel bij het licht eener treurig brandende lamp en naaide. Ten prooi aan de hevigste aandoeningen liep ik de kamer op en af. Het zal omstreeks half negen geweest zijn, toen ik den bewusten brief aan mijne vrouw voorlegde met verzoek dien te lezen. Terwijl zij nu met opmerkzaamheid hare oogen over het papier liet loopen, greep ik eenen reeds tot dat doel gereed gezetten slagtbijl, en ontnam haar met eenen enkelen slag het leven. Daarna sleepte ik het lijk in de slaapkamer, waar ik het te bed leide. Vervolgens wekte ik mijne oudste dochter, een meisje van dertien jaar, zeide tot deze dat moeder ziek geworden was, en deed haar aan de tafel nederzitten om eenige medicijnen op te schrijven, welke ik haar opnoemde, om vervolgens daarmede naar den apotheker te gaan. Terwijl het kind daar zoo neder zit en schrijft, vermoorde ik haar op dezelfde wijs en bragt haar bij hare moeder. Nu kwam de beurt aan de tweede, een meisje van elf jaar. Ik deed met haar geheel op dezelfde wijze als ik met de oudste gedaan had, maar ik bragt haar niet bij de beide anderen te bed. Ik liet haar op den vloer liggen, en sloeg de drie jongste kinderen dood terwijl zij in hun bed lagen. Toen ik nu mijn gansche huis-

gezin het leven benomen had, bragt ik al de lijken bijeen op één bed. Toen dit alles afgeloopen was sloeg de klok negen uur. Binnen een half uur was dus alles geschied. Ik dankte God op mijne knieën, wijl Hij mij moed en kracht gegeven had mijne geliefden te verlossen uit dit leven van schande en ellende, en in den liefelijksten vrede des gemoeds bleef ik nog bij hen verkeeren tot des morgens twee uren, steeds verblijd en verheugd, dat ik eindelijk gekomen was tot de uitvoering van mijn plan. Toen begon ik eerst ernstig te denken over de wijze, waarop ik mij op het best en gemakkelijkst met mijne dierbare dooden zou kunnen vereenigen, want zonder hen te leven was mij onmogelijk, en alleen de dood kon ons weder vereenigen. Ik spoedde mij naar den tuin, om daar een einde aan mijn leven te maken door in den daar aanwezigen put te springen. Maar 't was of mij iemand met geweld terughield. Ik kon er niet toe komen om den sprong te doen. Toen spoedde ik mij naar de rivier, maar deze wilde mij niet aannemen; daarna beproefde ik mij te verhangen aan eenen boom op eene weide — ook dat gelukte niet. Ik kwam weder te huis en bragt mij met mijn scheermes verscheidene wonden toe. Ten gevolge van het daardoor ontstane bloedverlies had ik wel eenige uren bewusteloos gelegen eer ik weder bijkwam. Dit ontwaken was allerverschrikkelijkst voor mijn gevoel. Ik was dus nog in het leven! Zonder zelf regt te weten wat ik doe, ijl ik naar eenen mij welbekenden wondarts, dien ik, onder voorwendsel van op den weg aangevallen te zijn, mijne wonden laat verbinden. Daarop ging ik weder naar huis. Hier legde ik een groot vuur aan, ten einde mij met de geliefde dooden en mijn huis tot eenen aschhoop te vereenigen. De dag brak aan, en sommigen mijner buren waren reeds aan den arbeid. De rook, die aan alle zijden uit het huis drong, trok hunne opmerkzaamheid; zij braken met geweld de geslotene

deuren open en weldra was de brand gebluscht. Wat nu in mijne woning aanschouwd werd sprak duidelijk genoeg Ik werd gevangen genomen en deelde de gansche toedragt der zaak zonder eenige bedekking in het eerste verhoor mede, daarbij de bede voegende het proces zoo kort mogelijk te maken, ten einde de doodstraf, die zonder eenige verzachting op mij moest toegepast worden, toch spoedig aan mij voltrokken zou worden. Niettegenstaande dat stelde men mij nog eenen verdediger ter zijde, en mijn arrest en onderzoek duurde veel langer dan mij lief was. Eindelijk werd tot mijne groote blijdschap het doodvonnis over mij uitgesproken. Mijn advokaat appeleerde daartegen; ik werd verklaard, als zonder oordeel des onderscheids gehandeld te hebben, en mijn vonnis werd veranderd in levenslange gevangenisstraf. Ik bad om voltrekking van het eerste vonnis — te vergeefs; eenige dagen later werd ik naar hier overgebragt. Ik kon mij met het leven nu eenmaal niet meer verzoenen; het was mij een last. Ik besloot mij zelven aan den hongerdood over te geven. Niettegenstaande alle toespraken van de beambten en den geestelijke, niettegenstaande alle pogingen, die men aanwendde om mij met geweld tot eten te dwingen, had ik reeds sedert drie dagen geene enkele bete genomen; ik had dus de zwaarste proef doorstaan en meende reeds de overwinning behaald te hebben; toch kwam men op den inval om een middel aan te wenden, dat mij terug zou voeren in het door mij zoo gehate leven. Men zette mij eenen schotel zure linzen voor; ik kon niet wederstaan; ik moest eten. Nu was het geheel over en voorbij met den hongerdood; de smarten, die ik reeds doorstaan had, maakte ik nog eens door, maar ten slotte baatte het mij toch niets; men wilde mij niet laten sterven! Ik heb den predikant beloofd, nimmer meer eenige poging tot zelfmoord aan te wenden; daarom zal ik mijnen natuurlijken dood, naar welken ik met smart

uitzie, afwachten, hetgeen toch ook wel Gods wil schijnt te zijn.

„Maar," voegde ik hem toe, „zeg mij eens, mijn vriend, meent gij, dat het met den natuurlijken dood afgeloopen is? Gij gelooft toch aan een toekomend leven; gelooft gij dan niet, dat er gerigt zal gehouden worden, en dat het met een iegelijk onzer zal uitloopen in een eeuwig wel of een eeuwig wee?"

„Ik geloof niet alleen aan een toekomstig leven, maar ook aan het oordeel; maar God zou niet regtvaardig zijn, indien Hij mij verdoemen zou, wegens de daad, die ik gepleegd heb aan mijne lieve vrouw en kinderen. Zij klagen mij niet aan, daarvan ben ik zeker; elken nacht verschijnen zij mij in de liefelijkste droomen, en nog altijd kan ik mij regt hartelijk verblijden, dat ik in de gelegenheid ben gesteld geweest, hun deze weldaad te bewijzen; zij is de schoonste daad van mijn gansche leven."

„Ongelukkige! gij misleidt u zelven op vreeselijke wijze," riep ik diep bewogen uit, ontroerd bij de aanschouwing eener zoo heillooze verblinding, „Zoolang gij geen berouw gevoelt over uwe misdaad, hebt gij geene genade van God te verwachten."

„Ik begeer geene genade; slechts regt en geregtigheid verlang ik, en niets meer."

„Zijt gij dan inderdaad zoozeer overtuigd van uwe regtvaardigheid in de oogen Gods, dat gij er zeker van zijt, dat Hij u niet kan verdoemen? Meent gij welligt dat gij geheel buiten uwe schuld in zulke ongelukkige omstandigheden gekomen zijt?"

„Ja, ganschelijk buiten mijn toedoen."

„Dat de vloek uws vaders zijne gevolgen gehad heeft, hebt gij reeds in den loop van uw verhaal aangewezen en toegegeven. Dat dit geschied is, levert tevens het bewijs, dat

gij niet zonder schuld zijt. Gij hebt mij verteld, dat gij zeer veel gelezen hebt, ja zelfs wel als schrijver zijt opgetreden. Zou de behartiging uwer zaak daaronder niet geleden hebben? Te oordeelen naar een en ander, wat ik aangaande uwe affaire vernomen heb, moet deze nog al van beduidenden omvang geweest zijn en werd daartoe ongetwijfeld wel al de kracht en het toezigt van eenen man vereischt; zoudt gij zonder schade zooveel tijd hebben kunnen wijden aan het lezen en schrijven van boeken?"

„O, ik had vertrouwde knechts, die de zaak bestierden."

„Wat beduidt dat, vertrouwde knechts? Gij kunt er stellig op aan, dat gij bedrogen zijt geworden, indien gij niet overal zelf bij geweest zijt. Indien iemand, die zaken drijft, zich op eenen ondergeschikte verlaat, dan behoeft gij er nooit aan te twijfelen of hij zelf wordt verlaten van den voorspoed. Ziedaar de klip, op welke gij gestrand zijt."

„Ik kende mijne menschen en wist wel dat ik alles gerust op hen kon laten aankomen."

„En uwe knechts hebben u gekend en met uwen boel geleefd gelijk zij dat goed vonden. Maar toegestaan, dat gij niet benadeeld en bedrogen zijt geworden, is het dan evenwel vol te houden, dat gij geheel buiten uwe schuld achteruit geraakt zijt? Zijt gij dan toch wel te regtvaardigen? Het heilig gebod des Heeren blijft toch altijd van kracht, en Hij heeft gesproken: „Gij zult niet dooden!" Naar Zijn Woord zult gij eenmaal geoordeeld worden, en daarom kan het niet anders of de verdoemenis zal uw deel zijn."

„Maar bedenk toch mijnheer," zoo hernam de eigengeregtige doodslager, „bedenk toch, dat ik het uit liefde heb gedaan; hoe kan God mij zulks als schuld toerekenen? Ik blijf er bij, dan zou Hij geen regtvaardig God zijn!"

„En toch is en blijft Hij de regtvaardige en heilige God, daarom moet Hij u veroordeelen. Zijn gebod luidt: „Gij zult

niet doodslaan," maar Hij voegt er niet bij: „uitgenomen dan wanneer gij uit liefde doodslaat." Hij vraagt niet naar hetgeen u dreef, maar daarnaar, of gij Zijn gebód gehouden hebt."

„Als het zoo is, dan ben ik zekerlijk verloren."

„Gij zijt zonder twijfel verloren, zoolang gij u verheft op uwe geregtigheid, zoolang gij u op zulke wijze beroept op de regtvaardigheid Gods en tegelijk Zijne genade met voeten treedt. Gij moet eerst al den jammer uwer ellendige daad gevoelen, en uit een gebroken hart en overtuigd geweten tot God roepen om genade, eer gij vergeving kunt erlangen."

„Dat nooit. Nimmer zal ik daartoe komen."

„En uwe vrouw en uwe kinderen? Wilt gij hen dan niet wederzien?"

De ongelukkige had slechts tranen ten antwoord.

„Mijn vriend," hernam ik, „uw eigen hart zegt u reeds dat gij geene hoop kunt stellen op de regtvaardigheid Gods ter uwer verontschuldiging. Maar Zijne genade wordt u nog altijd aangeboden. De Heer heeft u reeds overvloedig tijd tot nadenken, tot berouw geschonken. De gelegenheid ontbreekt u niet om in het heden der genade Zijne genade te zoeken; maak gebruik van al die voorregten; laat uwen tijd niet nutteloos voorbijgaan, en versmaad de Vaderhand niet, die u zoo vriendelijk, zoo liefderijk wordt aangeboden."

Zwijgend staarde hij voor zich. Inmiddels was mijn vriend, de predikant van het gesticht, weder in de cel gekomen. Deze nam het woord op en zeide: „Gij hebt nu ook uit eenen anderen mond vernomen, wat ik u zoo dikwijls heb gezegd. Wij zullen nu vertrekken. Gij hebt weder rijkelijk stof ontvangen tot nadenken en zelfonderzoek. God zij met u en vernieuwe uw hart."

Dit onderhoud greep plaats in het midden van den zomer,

in de maand Januarij des volgenden jaars was hij den weg van Judas gegaan. Hij had gelegenheid gevonden zich van eene tamelijke hoogte naar beneden te werpen, en werd door dezen val ganschelijk verpletterd.

Ik kan niet zeggen hoe vreeselijk mij deze gebeurtenis ontroerde, en mij dunkt, geen mijner lezers heeft dit verhaal zonder ontzetting gelezen. En toch, hoe dikwijls wordt in soortgelijke gevallen de wil der ouders miskend of voorbijgezien. Hoe weinigen erkennen het met woord en daad, dat de ouders Gods plaatsbekleeders zijn! Hoe vele huwelijken worden niet *tegen*, of minstens met *gedwongene*, *afgeperste* toestemming der ouders gesloten. Het was ongetwijfeld hard van dezen vader om dit huwelijk te vloeken, maar toch blijkt het ook duidelijk in dit geval, dat des vaders- en des moederszegen en vloek eene magt is, waartegen, naar Gods heiligen raad, zich niemand ongestraft verzetten kan.

HANDELSGEEST.

Wat baat het eenen mensch, de gansche wereld te gewinnen en zijner ziele schade te lijden? Matth. XVI: 26.

Die rijk willen worden vallen in verzoeking en in den strik, en in vele dwaze en schadelijke begeerlijkheden, welke de menschen doen verzinken in verderf en ondergang. 1 Tim. 6: 9.

De dwaasheid en de blindheid, die over het algemeen onder de menschen heerschen, ten opzigte van den rijkdom, gaat alle begrip te boven. Iedereen weet of kan het weten, hoe gevaarlijk het bezit van rijkdommen is. De Heilige Schrift en het gezond verstand leeren dit duidelijk. Toch buigen zich verreweg de meesten voor dezen afgod. Ongetwijfeld heeft de rijkdom zijne groote waarde, maar niet die, welke het algemeen er aan hecht. Men kan somtijds anderen gelukkig maken, indien men over schatten te beschikken heeft, maar zelf wordt men daardoor niet gelukkig, indien men het niet reeds te voren is. Zelden echter wordt het bezit van rijkdommen met het eerstgenoemde doel begeerd of aangewend. Men wil door „de fortuin" zelf gelukkig worden, en dat gebeurt nooit. Dat kan nooit plaats vinden, wijl ons geluk

slechts op tevredenheid kan gebouwd worden, en deze is niet te vinden bij den Mammon; integendeel, zij wordt ons door dien afgod ontnomen. Goud en zilver kunnen ons hart niet veranderen, daartoe hebben wij niet aardsche, maar hemelsche gaven noodig. De eersten bezorgen ons verstrooijing, zorgen, verdriet en allerlei bekommernissen en beslommeringen. Het is dus eene besliste onmogelijkheid, dat zij ons den vrede des gemoeds kunnen bevorderen, en welk mensch kan zonder vrede gelukkig zijn? De ervaring van duizende jaren is daar, om ons het bewijs te leveren van de waarheid dezer bewering. Of blijft de menschelijke natuur niet altoos dezelfde? Men neme een dorp, waar een twintigtal huisgezinnen arm, maar in benijdenswaardige vergenoegdheid leven. Men geve elk dier gezinnen groote schatten en bezoeke ze dan weder na verloop van eenigen tijd. De blos der wangen is verdwenen; de onschuldige glimlach wordt niet meer om de lippen waargenomen. Het vrolijk gehuppel, de eenvoudige, landelijke dans onder het groen geboomte is verdwenen en hebzucht, eigenliefde en zelfzucht heerschen in de vroeger zoo gelukkige stulpen. En hier wordt de rijkdom nog wel aangewend, zoo goed de natuurlijke mensch zulks doen kan; want hoe meer bekendheid met en begeerte naar de wereld in het hart aanwezig is, des te gevaarlijker is het bezit van schatten.

De groote kwaal, die de rijkdom met zich voert, is dat hij ons den weg naar den hemel verspert. Die rijk willen worden vallen in verzoeking, en die rijk geworden zijn, komen er meesttijds in om. Bijna alle kapitalisten zijn òf gierigaards òf verkwisters. Ach! de mensch is te zinnelijk en geeft den strijd zoo ligtelijk op, terwijl hij op reis is naar de eeuwigheid. Is hij met vele schatten beladen, dan gaat hij slechts langzaam voort. De ondervinding trede hier op, om op nieuw getuigenis dienaangaande af te leggen.

„Nu zult gij zekerlijk uwe belofte wel willen vervullen," zeide ik op zekeren dag tot eenen 77jarigen man.

„O, zeer gaarne, iudien gij een weinigje geduld en toegevendheid wilt gebruiken jegens eenen ouden man. Mijne herinnering is niet altijd even levendig en het spreken valt mij dikwerf zwaar; ik gevoel maar al te wel, dat ik de tachtig nabij kom."

„Wees maar zoo goed uw verhaal te beginnen," zeide ik. „Onder het vertellen wordt gij weder jong."

Het was inderdaad verwondering wekkend dezen grijsaard te zien. Wanneer men de cel binnentrad, dan zag men hem, met gekromden rug bij het spoelrad nederzitten, terwijl de ontvleeschde handen het werktuig in snelle beweging hielden. Zoodra hij den binnentredende bemerkte, scheen de last des ouderdoms hem van de schouderen gewenteld te worden; hij sprong dan van zijn stoeltje op; de ingevallene, bleeke wangen kleurden zich, de donkere oogen schenen van vuur te stralen en de tandelooze mond scheen der rappe tong geen beletsel aan te bieden, om eenen stroom van woorden te voorschijn te brengen.

Heden begon hij zijn verhaal aldus: „Ik wil geheel van voren af beginnen, opdat mijn gansche leven u helder voor oogen trede. Van kindsbeen af werd in mij een regte koopmansgeest openbaar; in de school, op de straat en waar ik ook maar kameraadjes ontmoette, moest ik schagcheren en kwanselen. Reeds als schoolknaap handelde ik in knoopen, grifjes, garen, band en allerlei kleinigheden. Deze handel, dien ik met allen ernst, op eigen hand dreef, schonk mijne ouders de grootste vreugde, daar ik menig blank zilverstuk daarmede verdiende. Toen ik de school verliet, breidde ik mijnen handel uit en zocht daarmede steeds voort te gaan. Ik verkreeg op die wijze een aardig sommetje gelds, en legde nu mijne mars op zijde, om mij toe te leggen op den vlas-

handel. Alles wat ik aanving, gelukte mij en de vlashandel bragt mij belangrijke winsten aan. Dat geld moest, zoo als ge wel begrijpen kunt, op nieuw in de zaken gebruikt worden, opdat het alweêr nieuwe winsten opleveren mogt. Behalve den handel in vlas begon ik ook negotie in wol te doen, en met even gunstig gevolg. De Mammon wies en de vreeze Gods en het ontzag voor Zijne geboden nam in gelijke mate af. Ik kwam in geene kerk; om het heilig Avondmaal dacht ik nooit; ik zong nooit een lied ter eere Gods en ik bad niet. Trouwens, hoe zou ik dit hebben kunnen doen? Ik weet wel, dat vele menschen, die onbekeerd zijn, toch nog altijd voortgaan de uiterlijke dingen des Christendoms in acht te nemen, maar bij God kan dit toch niet van eenige waarde zijn, daar Hij, die de harten doorschouwt, niet vraagt naar eenige uiterlijke handeling, waaraan het hart zich niet paart, terwijl het hem, die alzoo de godsdienst waarneemt, gewoonlijk ten verderve is, wijl hij, zoodoende, zich nog altijd diets maakt, dat hij zijnen pligt vervult. Zoo leefde ik dan als een Heiden, ja als een zwijn. Ik had..."

„Maar mijn vriend," zoo viel ik den verhaler in de rede, „gij gebruikt daar eene uitdrukking, die niet betamelijk is. Hoe diep de mensch vallen moge, nooit betaamt het ons hem gelijk te stellen met het dier, waarbij gij uzelven vergelijkt." „Mijnheer," hernam hij op ernstigen toon, duidt mij dat woord niet ten kwade. De arme, blinde Heiden bidt ten minste nog, al is het dan, wijl hij den levendigen God niet kent, tot de afgoden; zou men dan geen regt hebben om den zoogenaamden Christen, die daarheen leeft, zonder zich eenigzins om God te bekommeren, gelijk te stellen met het redelooze dier, dat zich zoo gaarne in het slijk wentelt?"

Ik zweeg en hij ging voort.

„Zoo had ik steeds mijne handen vol in mijne zaak. Als ik des Zondags te huis was, bragt ik mijnen tijd door met rekenen; ik telde en pakte mijn geld, of beraamde plannen voor nieuwe ondernemingen. Bij dat alles had ik echter niet het minste genot; ik gunde mijzelven bijna geen behoorlijk voedsel; ik was ten eenenmale met mijne gansche ziel en al mijne krachten een slaaf van den mammon. Als vermogend man bekwam ik ook eene vermogende vrouw. Het oude spreekwoord: „Soort zoekt soort, soort vindt soort," kwam ook bij ons in vervulling. Geld, en anders niets dan geld, was ons gansche zoeken. Wat ik bijeenvergaderde, dat hield mijne vrouw als met beide handen vast. En bij al onzen rijkdom waren en bleven wij arm; wij dachten er niet aan om eenen noodlijdende of hulpbehoevende te ondersteunen. Om tot eenig weldadig doel ook slechts eenen enkelen penning af te zonderen, dat kwam ons nooit in de gedachte. Neen, zulk eene dwaasheid hoopten wij nimmer te begaan!

In het jaar 1817 ging ik, even na Pinksteren op den wolhandel uit; ik kon echter nog geene zaken doen. Terwijl ik in eene dorpsherberg zat, hoorde ik — mijne ooren stonden altijd wijd open, als ik slechts hoorde ridselen van eenigen handel — een paar vreemdelingen met elkander spreken over zaken te maken. „Ja," zeide de een, „die nu maar geld heeft kan niet beter doen dan gerst te koopen. Gij zult eens zien, hoe dat artikel van 'tjaar in prijs zal stijgen. Het zal ongehoord duur worden." Ik had mij in mijn gansche leven niet om den graanhandel bekommerd, maar oogenblikkelijk kwam de gedachte bij mij op: „Zoudt gij dan uw geld niet zoolang in den gersthandel steken; gij kunt immers altijd nog wol koopen."

„Wat geldt de gerst tegenwoordig, vriend?" vroeg ik den vreemde.

„Achtendertig thaler op dit oogenblik," was het antwoord. „Maar men weet niet hoe hoog zij misschien van avond is, want de prijs stijgt met gang."

Ik dronk mijn glas ledig en ging heen. In het geheele dorp kocht ik de gerst op, zooveel er te koopen was. Zoo deed ik van dorp tot dorp. In den aanvang behoefde ik niet meer te besteden dan 38 thaler, mits ik ze op het veld ontving; spoedig echter waren de boeren met de hoogere marktprijzen bekend geworden en ten laatste moest ik 56 thaler betalen. Toen ik het geld, dat ik op mijne reis medegenomen had, had besteed, kocht ik op wissels en ging steeds verder. Eindelijk kwam ik in het Brunswijksche. Daar hielden de boeren zich nog altijd aan den ouden prijs van 38 thaler. Ik kocht dus ook daar al wat maar te koopen was. Eindelijk keerde ik terug. Toen ik nog omstreeks drie uren van mijne woonplaats verwijderd was, vroeg ik aan eenen voerman, die mij tegenkwam: „Wat geldt de gerst, vadertje?"

„Zes en tachtig!" antwoordde hij kort weg.

Ik zag den man met groote oogen aan. Hij had geen tijd te verliezen, dreef zijne paarden voort en ging zijns weegs. Ik was nog geen uur voortgegaan toen mij een andere voerman tegenkwam. „Vriend!" riep ik hem toe: „Wat is de prijs van de gerst?"

„Negen en tachtig!" zeide deze.

Toen ik de poort van de stad mijner woning binnentrad, vroeg ik den ontvanger naar den prijs mijner waar.

„Drie en negentig," riep deze.

Eer ik naar mijn huis ging, begaf ik mij naar de herberg, waar de graanhandelaars gewoon waren zamen te komen om hunne zaken te drijven. Daar verkocht ik al de door mij opgekochte gerst voor 94 thaler.

Ik gunde mijzelven naauwelijks zooveel tijd als ik noodig

had om mijne waar af te leveren en de gelden te innen; toen dit geschied was ging ik oogenblikkelijk uit op den wolhandel; ik trof het daarmede even gelukkig als met de gerst.

Maar alles heeft zijne grenzen; de kruik gaat zoo lang te water totdat zij breekt. Tot heden had ik slechts geluk gekend, en ik meende, dat mij nimmer iets zou kunnen tegenslaan. Ik had het toppunt van mijne welvaart bereikt; van nu aan zou ik dalen. Dit droeg zich op deze wijze toe. Ik had eenen wissel van 10,000 thaler op eenen voornamen wolhandelaar. De vervaldag viel in den tijd van de Naumburger jaarmarkt. Om geen tijd in mijne zaken te verliezen, zond ik mijne vrouw naar Naumburg, waar ik wist dat de handelaar zich tijdens de jaarmarkt zou bevinden. Mijne vrouw begaf zich dadelijk na hare aankomst tot dien man en presenteerde den wissel. Het was zes ure des namiddags.

„Mijne lieve jufvrouw," zeide de boekhouder, 't is nu een zeer ongeschikte tijd om den wissel te betalen. Wees zoo goed morgen eens terug te komen, maar dan vóór den middag. Gij kunt den wissel hier wel laten, dan hebt gij geen gevaar hem op eene of andere wijze te verliezen, en morgen ochtend te negen uur kunt gij, als gij wilt, reeds hier om het geld komen."

Zonder den geringsten argwaan te koesteren, wijl de firma ons als zeer soliede bekend was, laat mijne vrouw den wissel in handen van den boekhouder. Den volgenden morgen bevond zij zich met klokslag negen uur bij den boekhouder en vroeg om betaling.

„Mag ik u dan verzoeken mij den wissel voor te leggen?" zeide de boekhouder.

„Dien heb ik u gisteren avond reeds overhandigd!"

„Gij zult toch geenen wissel uit de handen geven, zonder de betaling erlangd te hebben."

„Maar mijnheer! Gij wilt toch niet met mij schertsen. Gij zult mij echter daardoor niet verlegen maken. Wat ik u bidden mag, houd mij niet langer op; want ik wilde mij gaarne zoo spoedig mogelijk naar huis begeven."

„Ik verzeker u, jufvrouw, dat ik inderdaad geenen tijd tot scherts over heb," zeide hij in allen ernst. „Legt gij mij den wissel voor, dan zal ik u geen enkel oogenblik ophouden."

„Welnu, indien het dan waarlijk gemeend is met uwe woorden, dan wil ik gaarne uwen patroon spreken."

De handelaar zelf hield echter hetzelfde vol als zijn boekhouder, en of mijne vrouw veel of weinig aanvoerde, zij kon en moest onverrigter zake naar huis. Weenende en schreijende kwam zij des avonds met de Jobstijding bij mij. Bijna ware ik door eene flaauwte overvallen, toen ik vernam, welken loop de zaken genomen hadden.

Den volgenden morgen, of beter gezegd nog in dienzelfden nacht begaf ik mij op reis naar Naumburg. Ik maakte de heeren opmerkzaam, dat er eene vergissing had plaats gegrepen. Zij daarentegen beriepen zich op den gewonen gang der geldzaken. Daar ik op die wijze geen stap verder kwam, gaf ik de zaak aan bij de regtbank. De uitspraak was, dat de handelaar volkomen in zijn regt was, en mij bleef niets anders over dan te bewijzen dat de wissel op schelmachtige wijze uit de handen mijner vrouw was gelokt. Dat was mij zonder getuigen niet mogelijk, en juist deze ontbraken ons geheel. Ik kon die 10,000 thaler toch niet vergeten, ik moest ze weder hebben. Wat deed ik nu? Ik maakte eenen valschen wissel van datzelfde bedrag. Daardoor liep ik niets meer op dan negen maanden tuchthuisstraf! Ik had wel met het hoofd tegen de wanden mijner gevangenis willen loopen, maar dat hielp ook al niet veel. Na verloop van eenigen tijd begon ik mij te troos-

ten met de gedachte, dat ik toch nog minstens 40,000 thaler bezat, en dat ik de geledene schade al zeer spoedig zou kunnen herstellen, indien het geluk mij een weinig diende.

Hoezeer heb ik mij toen in mijn vertrouwen op het geluk bedrogen! Toen mijn straftijd afgeloopen was en ik mij naar mijne woning spoedde, vond ik mijn huis verlaten; mijne vrouw was met eenen ambtenaar naar Amerika gegaan, en zij had alles wat niet spijkervast was medegenomen! Gij kunt u mijne ontsteltenis verbeelden! Ik was als iemand, die verlamd is door eenen aanval van beroerte. Zoo zat ik gedurende eenige dagen over mijn noodlot na te denken. Mijn toestand was verschrikkelijk. Werken had ik niet geleerd; ik had geenen lust om in het klein te handelen; daarenboven, al had ik het gewild, de middelen om daarmede te beginnen, ontbraken mij geheel. Wat moest ik nu beginnen? Terwijl ik daarover peinsde trad plotseling tot mijne groote verbazing mijn zoon binnen. Ik had niet anders gemeend, dan dat hij in Amerika was.

„Zoo, vader, zijt gij daar weder?" zoo begon hij mij aan te spreken."

„Zoo als gij ziet, jongen. — Maar hoe komt gij hier? Ik dacht dat gij met uwe moeder in Amerika zoudt zitten."

„Ik ben huisknecht in het „roode Hert."

„Wat zullen wij toch beginnen?"

„Ik blijf, waar ik ben. Maar wat staat u te doen?"

„Ja, dat is de vraag. Ik weet geen raad."

„Zou oom te Berlijn u niet willen helpen? Hij heeft nog al aardig geld. Gij hebt altijd gezegd dat hij geld als water had."

„Daar brengt gij mij waarlijk op eenen goeden weg. Ik zal hem oogenblikkelijk schrijven."

„Nu, goeden morgen, vader. Ik heb geen tijd meer."

Ik zal u zeggen, hoe het mijn broeder gesteld was. Hij

was vroeger bediende geweest in een hôtel te L. — Na het uitbreken van den oorlog nam hij dienst als militair en ontving al zeer spoedig de epauletten. Hij moest nu als officier met het leger optrekken naar Spanje. Daartoe had hij echter geen lust. Hij schreef mij eenen brief, waarin hij mij van die zaken kennis gaf, en tevens verzocht dat ik te Kassel wilde komen, om daar bij eenen kleedermaker, die hem kende, een pak burgerkleederen te laten maken en hem in diens woning op te wachten. Ik deed zulks; alles ging naar wensch en wij kwamen behouden te huis. Nu trad mijn broeder in Pruissische dienst en huwde met eene zeer vermogende dame. Later nam hij zijn ontslag en pachtte toen op uitgebreide schaal de tollen. Daardoor werd hij zeer rijk. Zijn vermogen is stellig meer dan 120,000 thaler.

Aan dezen schreef ik nu, om hem mijne betreurenswaardige omstandigheden voor te stellen. Hij antwoordde mij zeer deelnemend en zond mij 50 thaler. Wat zou ik daarmede aanvangen? Ik had mij voorgesteld, dat hij mij even zoo bereidwillig, als ik hem uit Kassel had gehaald, ter hulpe zou gesneld zijn, door mij zoo veel geld te leenen of te geven al ik noodig had om iets fatsoenlijks bij de hand te vatten; en nu kreeg ik daar eenige ellendige thaler. Ik was volslagen wanhopig door deze diepschokkende teleurstelling. Ik bezat echter nog altijd mijn huis als onbezwaard eigendom; maar wat was het waard? Ik had er nooit eenige reparatie aan ten koste gelegd, wijl dit in mijne oogen gelijk stond met verkwisting, en nu stond mijn huis daar, oud en bouwvallig, meer gelijkende op eene ruïne dan op eene woning voor menschen. Toch wil de mensch leven, en toen ik mijne 50 thaler verteerd had, zocht ik op allerlei wijze, regtvaardig en onregtvaardig, langs eerlijke en oneerlijke wegen, in mijn onderhoud te voorzien. Hoe goed zulks ook gedurende eenigen tijd mogt gaan, ik kwam toch langs die pa-

den weder in het tuchthuis te regt. Reeds was ik daar meermalen ingevoerd en weder ontslagen, toen mij eene nieuwe ster der hoop opging. Terwijl ik wegens herhaald vergrijp op nieuw gevonnisd was, kwam er een Wurtemberger binnen, die 15 jaren in het tuchthuis moest doorbrengen. Zijn leeftijd bragt mede, dat hij geene hoop koesterde ooit de vrijheid weder te zullen genieten; hij deelde mij mede, dat hij eene plek kon aanwijzen, waar een aanzienlijke schat begraven lag, die mij goed te pas kon komen, indien ik mijne vrijheid verkreeg. Hij had vroeger met eenen voormaligen bediende, die zijnen heer bestolen had in voorarrest gezeten. De diefstal betrof eene som van 3400 thaler. De plek, waar het geld verborgen lag, was hem naauwkeurig aangewezen door zijnen medegevangene, die zich kort na die mededeeling in de gevangenis van het leven beroofde. Onder den eersten boog van de brug te Köthen lag het geld verborgen. Ik moest nog een jaar in de gevangenis doorbrengen, toen een mijner landslieden ontslagen werd. Dezen overhandigde ik een in het geheim geschreven brief aan mijnen zoon, wien ik het kostbare nieuws mededeelde. Ik wist dat hij als voermansknecht een sober bestaan had. Als hij het geld vond, zoo meende ik, dan kon hij zich daardoor redden uit zijne armoedige omstandigheden, en zou ik mijne overige levensdagen rustig met hem kunnen ten einde brengen.

Eindelijk brak de dag aan, waarop ik weder zou ontslagen worden. Ik begaf mij met een weinig spanning des gemoeds naar mijne geboorteplaats. Toen ik mijnen zoon in zijne vroegere woning wilde opzoeken, vond ik hem daar niet meer; men zeide mij, dat hij eene herberg had gekocht aan den grooten weg naar Brunswijk, en men vertelde mij tevens, dat het hem zeer goed ging.

„Ha, ha," dacht ik; „dan heeft hij het geld gevonden! Ik vertoefde natuurlijk geen oogenblik, maar begaf mij aan-

stonds op weg naar zijne woning. Ik werd zeer koel ontvangen; maar dit viel mij volstrekt niet tegen; want als een vader voor de zevende maal uit het tuchthuis komt, dan kan iedereen ligtelijk begrijpen, dat de vreugde des wederziens niet groot is.

„Nu, Ernst, gij hebt, naar ik bemerk, vrij goede zaken gemaakt," zoo sprak ik mijnen zoon aan, zoodra ik mij met hem alleen bevond.

„Ik ben tevreden vader, met mijnen koop; er is hier nog al tamelijk veel vertier, en als ik het zoo mag houden, als ik het nu heb, dan hoop ik in dezen weg mijn brood te hebben."

„Dat deze zaak goed is, heb ik reeds sedert lang geweten! Maar gij hebt toch zekerlijk dat geld bij de brug te Köthen gevonden, niet waar?"

„Welk geld?"

„Welk geld? Wel, dat geld, waarover ik u verleden jaar geschreven heb!"

„Hoor eens, vader, met zulke dingen wil ik mij in het minst niet inlaten. In mijn huis zal geen gestolen geld of goed komen. Daarop kunt gij stellig rekenen. Mij dunkt, gij hebt bewijzen genoeg, dat daarop geen zegen kan rusten. Indien gij overigens nog geloof slaat aan zulke hersenschimmen en malle droomerijen, dan moet gij uzelven maar gaan overtuigen. Indien gij dan daar wat vindt, wees dan zoo goed om mij daarmede van het lijf te blijven."

Hoewel ik geene hoop koesterde, daar nog iets te vinden, wijl mijn gezond verstand mij zeide, dat mijn zoon alleen door dit geld in staat gesteld was die zaak te koopen, zoo gunde ik mij zelven toch geene rust, ik moest daarheen om de zaak nader te onderzoeken. De weg daarheen was verbazend lang, maar ik ontzag geene zwarigheid. Toen ik op de bedoelde plek gekomen was, bemerkte ik al aanstonds,

dat ik te laat kwam. De grond was omgewoeld, en de steen die het geld bedekt had, lag nog wel in de nabijheid, maar toch niet op de mij zoo naauwkeurig aangeduide plek. Verdrietig nam ik den terugtogt aan. Naauwelijks was ik weder in de stad mijner woning aangekomen, of ik werd op het politiebureau ontboden. Hier werd mij medegedeeld, dat mijn zoon verklaard had, dat ik volstrekt niet wilde werken om aan den kost te komen; dat hij bepaald buiten staat was in mijn onderhoud te voorzien en dat hij groote schade had te verwachten, indien ik mij in zijn huis ophield, daar het onder de aan iedereen bekende omstandigheden niet zeker was, of ik wel eerbied zou hebben voor het eigendom van anderen; daardoor werd hij ten eenenmale verhinderd mij toe te laten in zijne herberg, waar gewoonlijk vele vreemdelingen logeerden. Nam hij mij niet op, dan kon hij de stellige verklaring geven, dat ik als landlooper en vagebond bij den weg zou zwerven. Ik kon tegen die bewering geen enkel woord inbrengen; ik stond te beven van verkropte woede. Voorloopig werd ik in eene werkinrigting gebragt; daarna in een verbeteringsgesticht. Van nu af had ik geene andere begeerte, dan mij op mijnen zoon te wreken; daarheen strekte zich al mijn verlangen uit, en ik spitste al mijne scherpzinnigheid, om tot de vervulling van dien vurig begeerden wensch te geraken. Zou ik echter daartoe kunnen komen, dan was het voor alle dingen noodig, dat ik gelegenheid vond om te ontsnappen uit het verbeterhuis, en deze bood zich weldra aan. Toen ik op zekeren dag met een groot aantal mijner medgezellen op het veld bezig was, zag ik op eenigen afstand eenen vrachtwagen aankomen. In onze nabijheid stond een tolhek op den weg. Ik verzocht den beambte, die met het toezigt op de veldarbeiders belast was, verlof om mij eenige oogenblikken te mogen verwijderen, om te voldoen aan eene natuurlijke behoefte. Zoo als dat de gewoonte was, begaf ik

mij naar de greb of sloot, die op eenige honderde schreden van ons verwijderd was, en langs het tolhek liep. Zoodra de wagen genaderd was, kroop ik op handen en voeten langs den kant der sloot tot bij den wagen, en wist mij, zonder door iemand opgemerkt te worden, zoo stil als eene muis in het stroo neder te vleijen; want de wagen was ledig. Toen de duisternis begon te vallen, sprong ik in de nabijheid van eene pachthoeve uit den wagen, liep de werf op en kroop in een ledig vat, dat te midden van een aantal anderen onder een afdak stond. Hier wilde ik den middernacht afwachten, om dan eenige kleederen te stelen, die ik niet ontberen kon, omdat ik in mijne kleeding, zoo als ik die in het gesticht droeg, niet verder kon komen, zonder te worden herkend en gegrepen. Gedurende het langdurig wachten, was ik ingeslapen en ik ontwaakte eerst ten gevolge van een hevig hondengeblaf. Het was reeds tegen den morgen; de baas had, geleid van zijnen hond, zijne onderhoorigen willen wekken, toen dit dier zijnen meester opmerkzaam maakte, dat het niet pluis was onder het afdak, en het duurde niet lang, of ik werd in mijne schuilplaats ontdekt. Op het geschreeuw van den boer kwam weldra de geheele huishouding op de been; ieder greep naar een wapen, en nam daartoe wat het eerst bij de hand lag. Een der huisgenooten van den boer, een gewezen huzarenofficier, haalde zelfs zijnen ouden sabel voor den dag, en zoo werd mijn arm gewaad zonder eenige barmhartigheid ter dege uitgeklopt met zweep, stok, bezem, sabel en wat niet al. En wat nog het slimste was, niet alleen het gehate kleed werd zoo gehavend, maar mijne huid, mijne knokkels, mijn gansche vel en vleesch had daaronder het meest te lijden, ja zelfs mijn hoofd werd niet gespaard, vooral door den sabel ontving ik verscheidene, niet onbeduidende wonden. Nadat de storm een weinig bedaard was, werd ik gebonden of liever gekneveld,

en in handen gesteld van de naastbijzijnde politie. Na voorloopig verhoor en plaats gehad hebbende herkenning, werd ik aan de justitie overgeleverd. Geruimen tijd was er noodig tot herstel mijner wonden. Toen ik bijna geheel hersteld was, werd ik op zekeren avond bij het herdenken van al mijnen tegenspoed, zoo verdrietig, dat ik besloot een einde aan mijn leven te maken, en wel door middel van eenen lepelsteel. Het speet mij dat ik op dit oogenblik den vertind-ijzeren lepel, waarvan ik mij bij mijn middagmaal bediende, niet bij de hand had. Ik wilde dien scherpen en dan daarmede mijne slagaderen openen, om op die wijze een einde te maken aan mijn rampzalig leven. Zonder dat ik het allerminste van mijn voornemen aan iemand ter wereld had doen blijken, gaf men mij den volgenden dag — het was Zondag en het heugt mij nog zoo goed, alsof het gisteren gebeurd was — in plaats van den alledaagschen vertind-ijzeren lepel eenen houten, en gedurende al den volgenden tijd mijner gevangenschap heb ik geenen anderen in handen gekregen. Ik werd gedrongen daarin het bestuur en de leiding eener hoogere hand te erkennen. Van toen af rigtten zich mijne gedachten telkens weder op die onzigtbare hand Gods; ik kwam tot het besef hoe zij zich steeds al mijne levensdagen in langmoedigheid en genade over mij had uitgestrekt, zonder dat ik zulks in mijne dwaze verblinding had opgemerkt. Van dien tijd af zocht ik den Heer, naar wien ik in mijn gansche leven niet gevraagd had, en ik heb niet te vergeefs gezocht. Wat ik te vergeefs had nagejaagd, terwijl ik mij rusteloos uitstrekte naar de dingen dezer wereld, vond ik, nu ik God zocht. Rust en vrede, die mij telkens dieper ontzonken, naar mate ik ze meende te verkrijgen in de dienst van den mammon, werden mijn deel in de gemeenschap met God. Zijne genade in Christus maakte mij onuitsprekelijk gelukkig, en ik verheug mij in Hem, die

mij van God geschonken is tot wijsheid, regtvaardigheid, heiligmaking en verlossing. Daarenboven verleent de Almagtige mij, oude man, eene zoo volkomene mate van gezondheid en kracht, dat ik nog altijd in staat ben een dubbel deel werks te leveren, en daarenboven nog altijd één, somtijds twee uren overhoud om Gods dierbaar woord of mijn zoo geliefd gezangboek ter hand te nemen. Maar welke moeite kost het niet, zulk eenen diepgezonken zondaar uit het verderf te redden! Sinds mijn negen en dertigste jaar ben ik in den regel gevangen man geweest; dertig jaren lang heeft de Heer mij door allerlei goedertierenheden, mij in den voorspoed geschonken, overladen, opdat ik Hem zou erkennen als de bron en oorsprong van alle weldadigheid en zegen; maar ik heb geen acht geslagen op Zijne liefde en genade. En toch wilde Hij niet, dat ik mijne schreden zou blijven zetten op den weg der eeuwige rampzaligheid; daarom heeft Hij mij door de vrucht mijner eigene boosheid te doen smaken, zoo geleid dat ik als een brandhout uit het vuur gered ben. Menigeen blikt met innig medelijden op zulk eenen armen gevangene als ik ben. Wie echter dag en nacht kan danken en loven en aanbidden, die is toch waarlijk niet zoo arm, als men misschien naar het uiterlijke zou oordeelen. Terwijl velen dergenen, die mij dus medelijdend aanzien, op hunne donzen legersteê vergeefs naar rust zoeken, lig ik in den slaap rustig op mijnen stroozak neder, of indien ik wakker ben, verhef ik mijne ziel in lof- en dankliederen tot mijnen God en Heiland. Wel heb ik de hellesmarten geproefd, toen ik ontwaakte uit mijnen zondeslaap, wel is mij het oordeel der verdoemenis door de ziel gevaren, eer ik rust vond aan het vaderharte Gods; maar nu geniet ik al den voorsmaak der zaligheid van de kinderen Gods. Geloof mij, mijnheer, stroomen van tranen des berouws zijn mijne oogen ontvloten, eer de vreugdetraneu geweend werden!

Eer een zoo verstokt, in de zonde verouderd hart week werd, moesten wel stroomen der goddelijke genade afdalen."

Terwijl de oude man zoo sprak, biggelden de tranen hem langs de vermagerde kaken; ik gevoelde mij niet in staat de mijnen te bedwingen; maar beiden weenden wij van vreugde, beider tranen golden eenen begenadigden zondaar en waren een dankoffer aan Hem, die groote dingen had gedaan en wiens naam is Ontfermer.

Toen ik den gevangene mijnen dank betuigde voor zijn verhaal, hernam hij: „Neen, neen, gij behoeft mij geen dank toe te brengen; het is mij onuitsprekelijk goed geweest eindelijk mijn gansche hart eens voor u uitgestort te hebben. Geef mijne gebeden gehoor, als ik u verzoek mij dikwijls te komen bezoeken. Ik beschouw dat als een bijzonderen zegen Gods, en niet alleen ik, maar vele mijner medegevangenen denken er evenzoo over.

De lezer zal ligtelijk begrijpen, dit ik dat verzoek niet weigeren kon.

ZONDAGSWERK.

> Toen ik zweeg, werden mijne beenderen verouderd in mijn brullen den ganschen dag; mijn sap werd veranderd in zomerdroogte. Ik zeide: ik zal belijdenis doen van mijne overtredingen voor den Heer en Gij vergaaft de ongeregtigheid mijner zonde.
>
> Psalm 32: 3—5.

Indien een mensch dagelijks zwaar werk verrigt, dan krijgt hij harde handen; maar dit is evenmin eene schande als een ongeluk. *Zondagswerk* echter is *zondewerk*, want daarmede slaat men Gods aloude, heilige verordening in het aangezigt, en dit *zondewerk* maakt *het hart* hard. Zes dagen heeft God *ons* tot den arbeid geschonken; ten zevenden dage zullen *wij rusten* en *Hij aan ons* arbeiden; dan wil Hij den akker onzer harten bewerken en toebereiden, daarin het zaad des goddelijken Woords strooijen en den zegen des Heiligen Geestes daarover gebieden. Maakt men nu den Zondag tot eenen werkdag, dan onttrekt men zichzelven aan de goddelijke genadewerking; het hart wordt hoe langer hoe meer verhard, het wordt eene woestenij, waarin de wilde

dieren — de zondige lusten en begeerlijkheden — zich nestelen en de booze geesten nemen ganschelijk hunnen intrek daarbinnen.

Een merkwaardig voorbeeld ter bevestiging van het hierboven aangevoerde, wordt ons in de volgende geschiedenis geleverd.

„Ik ben van beroep metselaar," zoo verhaalde mij een gevangene, dien ik bezocht. „Wij leeren gewoonlijk tegelijk met het vak, het brandewijn drinken. Ik leerde dat meesterlijk. Toen ik 22 jaar oud was, was ik reeds een duchtige drinkebroêr en ging vele mijner kameraden, die reeds vrij wat ouder waren, daarin op beschamende wijze voor. Ten laatste kon ik de uitgaven, die de drank mij kostte, niet meer uit mijne verdiensten bestrijden, veel minder kon ik mij van het noodige levensonderhoud voorzien. Toen ik 24 jaar was, bezat ik geen jas om aan te trekken. Ik had wel geene behoefte aan dit kleedingstuk om de openbare godsdiensoefening bij te wonen, want daarmede had ik mij sinds geruimen tijd niet het minste bemoeid; maar ik kon toch niet ongekleed in de danszaal verschijnen! Ik had geen geld om er een te koopen, bijgevolg wilde ik er een stelen. Dientengevolge kwam ik gedurende negen maanden in het tuchthuis, en dit was zeer heilzaam voor mij. De dronkaard verliest met ter tijd alles: geld, goed, verstand, eer- en schaamtegevoel, het ontzag voor God en alles wat de mensch bezit aan aardsche en hemelsche schatten. Gedurende den tijd van mijne gevangenschap kreeg ik natuurlijk geen droppel brandewijn onder de oogen, veel minder op de lippen; ik hoorde het woord van God weder en begon ook zelf ijverig in den Bijbel te lezen. Onze predikant bezocht ons getrouw, en zoo kwam ik allengs weder tot nadenken, leerde mijn verstand weder gebruiken, en bekeerde mij tot mijnen God, dien ik zoo schandelijk verlaten had; in één woord

ik werd uit den dood der zonde opgewekt tot het nieuwe leven, het leven in Christus. Toen ik uit het tuchthuis werd gelaten, moest ik mijnen trouwen en geliefden predikant met eenen handslag beloven, dat ik den eenmaal ingeslagen weg zou blijven bewandelen; dat ik voor alle dingen mij wachten zou nimmer weder eenen droppel brandewijn te gebruiken, den Zondag te heiligen en alle slecht gezelschap te vermijden. Meer dan tien jaren heb ik trouwelijk mijne belofte vervuld en al dien tijd is het mij wel gegaan. Ach! dat ik steeds op dien weg gebleven ware! God zou mij zekerlijk genadig gebleven zijn. Doch ik wil verder gaan. Ik wilde mijnen ouden baas niet weder onder de oogen treden, of liever ik kon zulks niet doen, omdat een diep gevoel van schaamte mij daarvan terug hield. Op aanraden van den gevangen prediker wendde ik mij tot den heer provoost van het gesticht en verzocht hem dringend mij eenige aanbeveling te verleenen tot het bekomen van werk. Deze welwillende man gaf mij, zooveel in zijn vermogen was, eenige werkzaamheid in zijn eigen huis en tuin, en door zijne tusschenkomst bekwam ik weldra tamelijk veel werk en genoegzaam loon om op geschikte wijze in mijn onderhoud te voorzien. Van mijne moeder, die twee jaren na mijne vrijlating, mijnen reeds sinds langen tijd overleden vader in den dood volgde, erfde ik een huisje met een lief tuintje. Tot heden had ik nog niet aan een huwelijk gedacht; toen mijne moeder gestorven was, ontbrak mij alle vrouwelijke hulp, en ik begreep dat ik naar eene vrouw moest omzien. Een jaar ging echter nog voorbij, toen ik kennis maakte met een knap en zedig meisje, dat op het land woonde. Wij werden spoedig een paar, en daar zij een klein vermogen ten huwelijk medebragt, alsook eene koe en een varken, zoo konden wij onze huishouding al dadelijk zeer geriefelijk inrigten. In mijne gewone levenswijze greep geene verandering plaats. De Zondag werd geheiligd;

wij deden ons werk naar Christenpligt; alles ging naar wensch. In mijn huis werd het Woord Gods gelezen en gebeden, en het geluk en de zegen des Heeren rustten op onze woning. Ons huwelijk werd met een dochtertje gezegend, en in het bezit van dit kind smaakten wij beiden onze grootste vreugde. Zeven jaren waren zoo voorbijgegaan, sinds den dag van ons huwelijk; de tijd snelde voorbij, terwijl het ons was alsof de jaren gelijk waren aan dagen.

Helaas! daar kom ik op een Zaturdagavond van mijn werk te huis, en mijne vrouw bereidde als naar gewoonte onzen avondmaaltijd; zij zag er echter eenigzins minder vergenoegd uit, dan anders het geval was. Mij dacht, zij had iets op haar hart, dat zij niet scheen te kunnen of te willen vertellen. Ik meende een einde te moeten maken aan dien toestand.

„Vrouw," zeide ik, „wat scheelt er toch aan? Gij zijt niet zoo opgeruimd als gewoonlijk; is u iets onaangenaams bejegend?"

„Och, lieve Andreas," antwoordde zij aarzelend, terwijl zij eenen traan uit de oogen wischte, „wees niet boos op mij. Ik heb verkeerdelijk gehandeld."

„Zoo, en waarmede mijne lieve? Kom, spreek vrij uit. Het zal toch zeker niet zoo heel erg zijn, en — hier hebt gij mijne hand — ik vergeef het u reeds eer ik weet wat het is."

„Nu, dan zal ik het u zeggen. Vader Schultze kwam hier van middag om u te spreken. Hij wilde zoo gaarne dat gij morgen vroeg het gras op zijne weide maaidet; hij kan nergens hulp verkrijgen en het is hoog tijd dat het gemaaid wordt. Na lang praten heb ik hem beloofd dat ik u daartoe zou overhalen."

„Maar, lieve vrouw, gij weet toch dat ik nooit op Zondag gewerkt heb, en het ook nimmer doen zal. Hoe kondet gij toch zoo iets beloven?"

„Ach, ik heb reeds zooveel spijt en berouw dat ik het ge daan heb; ik verzeker u, het is mij alsof ik gejaagd ben van het oogenblik af dat vader Schultze weggegaan is; ik kan geene rust vinden."

„En zal ik dan nu werkelijk den Zondag ontheiligen om der wille van uwe onvoorzigtige belofte?"

„Ja, wat zal ik zeggen. Schultze meende, dat als gij morgen vroeg ten drie ure aan het werk gingt, gij dan stellig ten acht uur weder te huis zoudt zijn, dan behoeft gij de ochtendgodsdienstoefening niet te verzuimen."

„Is het dan van drie tot acht uur geen Zondag? Ontheilig ik dan door gedurende dien tijd te arbeiden, den dag des Heeren niet?"

„Maar het zal toch die enkele maal zoo'n groot kwaad niet zijn! En bovendien het is immers een liefdewerk. O, indien gij dien armen ouden man eens gehoord hadt. Hij smeekte en weeklaagde zoo hartbrekend, dat ook gij hem zijne bede zekerlijk niet zoudt geweigerd hebben."

„Vrouw, ik moet zeggen, dat die zaak mij allerongenaamst is; had ik mij niet voor de gansche volgende week versproken, dan moest dat gras morgen nog maar blijven staan; maar ik zie wel, dat er nu niets aan te veranderen is. Ik zal van nacht ten twee uur uitgaan, want welligt loopt het niet zoo spoedig af, en indien ik de godsdienstoefening verzuimen moest, zou ik daarmede nimmer vrede kunnen hebben."

Toen de klok twee uur sloeg, was ik reeds aan den arbeid, en ik werkte alsof er iemand met de zweep achter mij stond. Ik maaide en maaide zonder mij eenige rust te gunnen; de klok sloeg acht uur, de kerkklok begon te luiden, en ik zag nog geen einde aan het werk; toch wilde ik niet vertrekken, eer alles gedaan was. Als een wanhopige zwaaide ik de zeis; ik hoorde, ik zag niets; het schemerde mij voor de oogen; half blind maaide ik steeds het gras voor mijne

voeten weg; alweder luidde de klok. De zeis ontzonk mijne handen, onwillekeurig nam ik mijnen hoed af, vouwde de handen en bad: „O, Heer, mijn God, vergeef mij deze zware zonde, waarmede ik Uwen dag heden ontheilig. Ik beloof U plegtig, nimmer weder zoo iets te zullen doen." Daarop bad ik het Onze Vader en riep den zegen Gods over mij in, waarna het een weinig rustiger werd in mijn gemoed; ik hervatte mijn werk. Niet lang duurde deze rust; bij elke streek, die ik deed, begon de ongerustheid weder toe te nemen. Daar sloeg de klok elf uur; de moedeloosheid en het verdriet overmeesterden wij weder ten eenenmale; nu verschcen mijne vrouw, vol angst en kommer, om te zien, waar ik toch bleef. Had de satan mij niet reeds ganschelijk in zijne magt gehad, dan zou hare waarlijk bezorgde en deelnemende liefde mijn hart geroerd hebben. Daar ik echter reeds lang in mijn hart den toorn tegen haar voedsel gegeven had, zoo brak bij hare verschijning op de weide het onweder los. In het eerst trachtte zij mij met vriendelijke woorden en met tranen tot bedaren te brengen, maar toen ik steeds voortging haar allerlei beschuldigingen naar het hoofd te werpen, begon zij zich te verdedigen. Het eene woord haalde het andere uit; het werk liep inmiddels ten einde, maar niet de twist tusschen ons. Terwijl wij ons op weg naar huis bevonden, hield de strijd steeds aan; in huis bleef het ongenoegen even levendig; ja, het kwam zoo ver, dat ik — God vergeve het mij — mijne anders zoo lieve vrouw mishandelde.

Nu had zij slechts tranen. Geen woord kwam er meer over hare lippen, en daardoor verdoofde bij mij allengs de lust tot twisten en schelden. De toorn was eindelijk uitgeraasd. Ik nam mijn gebedenboek, om mij rust te bezorgen, want reeds begon het licht weder door te breken in mijn beneveld verstand, en spijt en berouw ontwaakten in mijn hart over mijne onzinnige handelwijze. Vermoeid als ik

was, viel ik onder het lezen in slaap. Toen ik ontwaakte, bevond ik mij geheel alleen in het vertrek. Ik riep mijne vrouw, maar kreeg geen antwoord; evenmin was zulks het geval, toen ik luidkeels den naam van mijn dochtertje uitriep. Ik doorzocht het huis in alle hoeken, ik ging naar den stal, in den tuin — alles te vergeefs. Eindelijk vernam ik van een mijner buren, dat deze mijne vrouw en mijn kind ontmoet had op den weg, die naar de woonplaats van hare ouders geleidde. Hoewel ik reeds zoo iets had vermoed, trof mij deze tijding toch als een donderslag. Ik zette mij, of liever ik viel verschrikt op eene zoden bank onder eenen schaduwrijken beuk in den tuin neder, om te overleggen wat mij te doen stond. Eindelijk kwam ik tot het besluit haar achterna te gaan en niet te rusten, voordat ik haar weder met mij terug kon voeren. Het loeijende vee gaf ik rijkelijk voeder; doch hoewel ik zelf den ganschen dag niets gegeten had, zoo kon ik naauwelijks eenige beten broods eten. Ik sloot al wat er gesloten moest worden, en begaf mij daarna op weg.

De avond was reeds gevallen, toen ik het dorp bereikte. De huisdeur en de vensters van het huis mijner behuwdouders waren reeds gesloten, en ik hoorde duidelijk de stem mijner vrouw weerklinken in de kamer. Eenen geruimen tijd stond ik besluiteloos, niet wetende of ik het zou durven wagen om toegang te verzoeken.

Eindelijk greep ik moed en klopte, hoewel bevend en sidderend, op een der vensters. De broeder van mijne vrouw vroeg „wie daar was?" Ik maakte mij bekend. Kort en barsch werd ik afgewezen, en op mijne herhaalde en dringende bede om mijne vrouw te mogen spreken, werd mij geantwoord, dat de honden op mij zouden afgezonden worden, indien ik mij niet spoedig verwijderde.

Ik kroop nu in den hooischelf, om daar te overnachten.

Den volgenden morgen hoopte ik meer toegenegenheid te ontmoeten.

Hoe ik echter toen ontvangen werd, wil ik u niet in alle bijzonderheden mededeelen. De bitterste verwijtingen werden mij voor de voeten geworpen, en het scheelde weinig of ik had dubbel weder ontvangen, wat ik des Zondags aan mijne vrouw had toebedeeld. Waarschijnlijk ontging ik dat lot, omdat ik alles, ook de onregtvaardigste beschuldigingen, met de grootste gelatenheid aanhoorde, altijd weêr op nieuw mijne schuld bekende en telkenmale weder om vergeving bad.

Mijne vrouw kwam eindelijk tot het besluit, weder met mij te gaan, en niettegenstaande alle tegenspraak van de zijde harer bloedverwanten, bleef zij onverwrikt aan dit voornemen getrouw.

Toen zij zich gereed maakte om met mij te vertrekken, verklaarde haar broeder, dat hij in dat geval ten minste niet wilde toestaan dat zij alleen zoude gaan. Hij wilde ons begeleiden en ons kind moest voorloopig bij hare grootouders blijven. Om alle verder ongenoegen te voorkomen, stemde ik hierin toe.

Wat mijn zwager eigenlijk bedoelde, werd mij eerst later duidelijk, toen wij in de stad gekomen waren. Hij stond niet toe, dat mijne vrouw mijn huis binnentrad, en rustte niet voordat zij met hem naar de regtbank ging, om echtscheiding te vragen. Mijne vrouw kwam niet weder in mijne woning en het scheidingsproces werd voortgezet.

Nu maakten zich moedeloosheid en wanhoop van mij meester; ik zag mij in eenen toestand geplaatst, die mij met afkeer vervulde; ik beschouwde mij zelven als eenen, die van eenen boozen geest bezeten was, en hoewel ik de zaken zeer klaar beschouwde, zoo kon ik mij er toch niet tegen verzetten. Ik wilde bidden, en trachtte tot den Heer te roepen: „Ach Heer, Gij Zone Davids, drijf dezen duivel van mij uit," maar er kwam geen woord over mijne tong. In huis

was het mij te eenzaam, ik ging in den tuin; maar ook daar was ik bevreesd voor mij zelven. Eindelijk zocht ik, half wanhopig, mijnen troost in den brandewijn. In de herberg vond ik mijne oude vrienden weder; ik stortte mij met dolle woede in den stroom der vroeger nagejaagde lusten en begeerlijkheden, en weldra was ik op nieuw wat ik jaren te voren geweest was, namelijk een volslagen dronkaard.

Ik kon mij niet weêrhouden den gevangene in de rede te vallen met de vraag: „Maar hoe kondet gij op eenmaal weder zoo diep vallen, nadat gij eene reeks van tijd een zoo inderdaad godvruchtigen wandel gevoerd hadt, en den weg des levens zoo duidelijk hadt onderkend? Dat is mij waarlijk een raadsel! Als ook: waarom zocht gij, om de eenzaamheid te ontgaan, het allerslechtste gezelschap op, en waarom niet menschen van ernstige, godsdienstige rigting, die u konden vertroosten en onderrigten?"

„Ja, mijnheer, daarover heb ik mijzelven langen tijd het hoofd gebroken, en eerst na vele onderzoekingen en ervaringen, waartoe mij de tijd geenszins ontbroken heeft, geloof ik tot regt verstand van die zaak gekomen te zijn. Ieder mensch heeft, zoo ik mij niet bedrieg, niet alleen zijnen goeden engel, maar ook zijnen duivel, die steeds op den loer ligt, om den mensch onder zijne heerschappij te krijgen. Daarom geldt dit woord voor allen: „Waakt en bidt, opdat gij niet in verzoeking komt, want uw tegenpartijder, de duivel, gaat om als een brieschende leeuw, zoekende, wien hij zou mogen verslinden." Bij mij was het de hoogmoedsduivel, die mij tot zulk een ontzettend diepen val bragt; de gevaarlijkste en schadelijkste soort van hoogmoed huisde in mijn hart, ondanks al mijne godsdienstigheid. Ik werd beheerscht door de zonde, die men gewoonlijk geestelijken hoogmoed noemt. Niemand was mij namelijk vroom genoeg, daar ik meende, van den grond af door en door bekeerd te zijn. Aan ieder ander

mensch ontdekte ik gewoonlijk verkeerdheden en gebreken, ook al was hij nog zoo godvreezend. Ik hield het daarom voor het verstandigst met niemand om te gaan. Aan mij zelven zag ik niets dat berispelijk, ergerlijk, zondig of veroordeelenswaard genoemd kon worden. Mijne vroegere zonden had ik erkend en beleden, en de genade Gods en de vergeving mijner zonden waren mij zoo zeker als iets ter wereld. Ik ging geregeld ter kerk, nam steeds deel aan het heilig Avondmaal, verzuimde geene bijbellezing, liet nooit eenen enkelen morgen of avond voorbijgaan zonder gebed, verzuimde zulks evenmin vóór of na den eten, en hield mijne huiselijke godsdienstoefening; daarbij was ik vlijtig, eerlijk, spaarzaam, deed niemand ooit eenige schade of eenig leed, en hielp zooveel en zoo menigmaal in mijn vermogen was. Wat ontbrak mij dus nog? Indien ik het ook al niet met zoo vele woorden uitsprak, toch lag de betuiging van den Farizeër in mijn binnenste bestorven: „Ik dank U, Heer, dat ik niet ben zoo als de andere lieden.” Met mij ging het overeenkomstig de woorden des Heilands in Lukas XI: „Wanneer de onreine geest van den mensch uitgevaren is, zoo gaat hij door dorre plaatsen, zoekende rust; en die niet vindende, zegt hij: ik zal wederkeeren in mijn huis, van waar ik uitgevaren ben. En komende vindt hij het met bezemen gekeerd en versierd. Dan gaat hij henen en neemt met zich zeven andere geesten, boozer dan hij zelf is, en ingegaan zijnde, wonen zij aldaar; en het laatste van dien mensch wordt erger dan het eerste.” Diep, ontzettend diep moest ik eerst vallen, en tot in den grond mijns harten vernederd worden, eer God mij kon verhoogen.”

Hoor nu verder hoe het mij ging. De winter, die nu volgde, was zeer streng en langdurig; ik verdiende weinig; wat ik aan vee en huisraad niet moest afstaan ten behoeve mijner vrouw, was reeds spoedig verkocht, en weldra had ik niets

om te eten of mij te kleeden. De nood drong mij eindelijk zoo ver, dat ik mij aan straatroof schuldig maakte. Men kon mij van de misdaad niet overtuigen, maar veroordeelde mij, wegens dringend vermoeden, tot twaalf jaren tuchthuisstraf. Reeds toen ik nog in voorarrest zat, bezocht mij de heer provoost in de gevangenis. Dezen stelde ik onder de ernstigste betuigingen mijne onschuld en onder vele tranen mijne zaak voor. De waardige man hield mij niet alleen voor gansch onschuldig, maar deed ook alle mogelijke moeite om mijne onschuld aan den dag te brengen. Alles wat hij deed, was te vergeefs. Tot diepe smart van den edelen provoost en na vele troostredenen, die hij mij toesprak, werd ik overgebragt naar Z., om daar mijne twaalfjarige tuchthuisstraf te ondergaan. Ook den geestelijke in die inrigting wist ik door mijne woorden volkomen van mijne onschuld te overtuigen, en ook deze spaarde geene moeite om mij mijne vrijheid te bezorgen. Tot groote droefenis van dezen man werd mij echter het zwijgen opgelegd, zoodat ik van elke poging om mijne vrijheid te verkrijgen moest afzien.

Nadat ik achttien maanden had doorgebragt te Z. — werd ik overgebragt naar M. — In het eerste onderhoud, dat ik met den geestelijke dezer inrigting had, trachtte ik mij weder als onschuldig te doen voorkomen. Hij hoorde mijn verhaal zeer bedaard aan. Toen ik onder velerlei hoog ernstige betuigingen, dat ik niets dan de reine waarheid had medegedeeld, mijn verhaal eindigde, stond hij op, legde zijne regterhand op mijnen schouder, en zag mij met eenen doordringenden, scherpen blik aan, als wilde hij tot op den bodem van mijn hart lezen.

„Indien ik een nieuweling ware," voegde hij mij toe, terwijl zijne hand mijnen schouder nog vaster te zamen kneep; „dan zou ik waarschijnlijk zeer geneigd zijn, uwe vertelling geloofwaardig te achten, want zij klinkt zeer waarschijnlijk.

Maar mijne langdurige ondervinding geeft mij regt om te zeggen, dat gij een onbeschaamde en zeer geslepene leugenaar zijt; zoo onbeschaamd en geslepen als ik nog zelden één heb aangetroffen. Gij zijt zoo verhard in uw gemoed, geloof ik, dat gij, ook nadat ik u mijn oordeel over uwen persoon heb medegedeeld, welligt nog in staat zijt, uwe beweerde onschuld tegenover mij staande te houden."

„Ik zie wel," zeide ik driest weg, „dat ik bij menschen geene hulp te verwachten heb, en evenmin eenige deelneming in mijn lot. Ik beveel mijne zaak aan God en aan Hem alleen."

„Onbeschaamde godslasteraar! gij verstout u den alwetenden God tot getuige aan te roepen over uwe gruwelijke leugens! — Moge Hij u genade schenken, opdat gij nog eenmaal tot erkentenis van uwe diepe schuld komt; anders is het eeuwig verderf uw deel. Buig u neder en roep God met mij aan om genadige verlichting, opdat gij uwe zonden bekent en belijdt, en genade en vergeving leert begeeren. De Heer zij met u."

Omstreeks zes weken na dit onderhoud werd het heilig Avondmaal in den kerker gevierd. Ik meldde mij aan tot deelname aan hetzelve. De predikant bezocht mij in mijne cel en onderzocht mij ten opzigte van de verandering, die er, naar hij meende, bij mij zou plaats gegrepen hebben. Toen hij echter bespeurde, dat ik nog ganschelijk mijne vroegere bewering volhield, ried hij mij ernstig aan, mij niet aan het heilig Avondmaal te begeven, indien ik mijzelven niet tot een oordeel aan de tafel des Nieuwen Verbonds wilde plaatsen.

„Heer prediker!" zeide ik, „gij moet niet denken dat gij in mij eenen onwetende ziet; ik ben zeer wel bekend met het woord Gods, en weet even goed als gij wat dengenen aangezegd wordt, die onwaardig tot den disch des Heeren naderen; ik verzeker u, dat ik geen moed zou hebben mij

daaraan te zetten, indien ik niet ganschelijk onschuldig ware in de zaak."

Ik moet u doen opmerken, dat ik mijzelven reeds zoo gewend had aan de onwaarheid van mijne vertelling, dat het mij ging zoo als men wel eens zegt: „Ik loog zoo, dat ik zelf geloofde de waarheid te spreken." Ik was er toe gekomen mijzelven voor onschuldig te houden.

„Rampzalige," hernam de predikant, „ik raad u: blijf terug van de tafel des Heeren; ik bid en bezweer u, ga niet aanzitten! Misschien verleent God u de genade, dat gij bij eene volgende avondmaalsviering tot erkentenis gekomen, niet als een verstokte, maar als een boetvaardige zondaar toetreedt tot zijnen disch."

Ik liet mij eindelijk raden. Maar toen een volgenden keer de nachtmaalstafel weder werd aangerigt loochende ik driest en onbeschaamd mijne schuld, hoowel de waardige geestelijke zich alle moeite gaf mij tot erkentenis te brengen.

„Welnu dan," zoo besloot hij eindelijk, „ga dan aanzitten, geniet het heilig Avondmaal, dat boetvaardige en geloovige zondaren tot rijken troost en zegen gesteld is, om u zelven daar een oordeel te eten en te drinken. Ondervindt daar, dat God met zich niet laat spotten; maar klaag mij nimmer aan, als hadde ik niet gedaan wat mijn ambt mij oplegt. Ik wil u nog in den gebede opdragen aan de ontferming des Almagtigen en van Hem begeeren, dat Hij uw hart verlichte!"

Dat heeft hij ook zekerlijk gedaan; maar mijn hart was zoo verstokt, dat het slechts door zwaar lijden tot bekeering kon gebragt worden.

Trots de ernstige en biddende waarschuwingen van mijnen herder, ging ik, ik moet het tot mijne schaamte bekennen, den volgenden Zondag, niet zonder gewetensangst, aan het heilig Avondmaal. Des Maandags morgens had ik een ge-

voel, alsof al mijne leden verlamd en geslagen waren; het ademhalen viel mij ontzaggelijk zwaar, en mijn hoofd was mij zoo verward en duizelend, dat ik mij slechts met groote moeite op de been kon houden. Ik kon met de grootste inspanning naauwelijk mijn werk verrigten; ik deed dit echter, wijl ik hoopte, dat de frissche lucht mij wel weder beter zou maken. Des avonds kon ik slechts op handen en voeten de trappen opkruipen, en toen ik den volgenden morgen met de meeste moeite mij weder aan mijnen arbeid wilde begeven, wijl de schrik voor het verblijf in de ziekenzaal mij niettegenstaande mijne hand over hand toenemende zwakheid mij daartoe aanzette, zonk ik in de benedenzaal ineen, en toen ik weder tot mijn bewustzijn terugkeerde, bevond ik mij in het zoo gevreesde ziekenhuis. Het was mij nu tamelijk onverschillig wat er met mij gebeurde; ik had voor niets gevoel of begeerte. Al spoedig bemerkte ik echter, dat zij, die werkelijk ziek waren, de zorgvuldigste oppassing erlangden. Al wat maar kon worden aangewend, werd ten mijnen behoeve en tot mijn herstel in het werk gesteld; maar alles was te vergeefs.

Negen maanden waren reeds onder deze omstandigheden voorbijgegaan, en ik koesterde geene hoop ooit weder te zullen genezen. Daar verscheen op zekeren dag, zoo als meermalen plaats greep, de predikant in de zaal, waarin ik met nog vijf meer of min ernstig kranke gevangenen nederlag. Nadat hij met elk der anderen eenige woorden had gewisseld, vroeg hij ook mij naar mijnen toestand.

„Waarde dominé,” zeide ik, „ik verkeer in eenen zeer beklagenswaardigen toestand; op genezing kan ik zeker niet meer rekenen, en toch is het zeer wel mogelijk dat ik nog langen tijd in het leven blijf. Niet te leven en ook niet kunnen sterven, en dat welligt gedurende eene reeks van jaren, is dat niet verschrikkelijk?”

„Ja waarlijk, dat is zeer verschrikkelijk, en het is eene stellige waarheid, dat de dokters u niet helpen kunnen. Ik kom u morgen weder eens bezoeken, om nog eens verder met u te spreken over uwen ongelukkigen toestand." Daarna vertrok hij.

Tegen den avond werd ik in eene kleine kamer gebragt, waar ik mij gansch alleen bevond. De eenzaamheid viel mij ontzettend pijnlijk; te meer daar ik ten eenenmale hulpbehoevend was. Alle verzoek en elke bede aan den ziekenoppasser om mij weder in de groote zaal over te brengen, was ijdel.

„Indien gij behoefte hebt aan een of ander," zoo zeide hij tot mij, „dan moet gij maar aan de schel trekken; gij kunt er staat op maken, dat er dan oogenblikkelijk iemand komen zal om te vernemen wat gij begeert."

„Den volgenden morgen trad de predikant bij mij binnen, nam zonder iets te zeggen eenen Bijbel van de boekenplank, sloeg dien open en leide mij dien in de bevende handen. „Lees dit eens met aandacht en opmerkzaamheid," zeide hij toen.

„Tracht goed te verstaan wat gij leest; dan kom ik na eenigen tijd bij u weder."

Hij had Psalm XXXII voor mij opengeslagen.

Werktuigelijk las ik den Psalm door; te vergeefs trachtte ik te ontdekken waarom de predikant dit van mij gevraagd had. Ik begreep niet waartoe dit moest dienen. Ik las nog eens en weder eens, dacht met inspanning na over het gelezene, maar het bleef mij even duister en raadselachtig.

„Wat bedoelt de predikant daar toch mede?" zoo vroeg ik mij zelven af. Ik herlas den Psalm alweder, tot de tiende maal toe; toen vielen mij de schellen van de oogen.

„Als ik zweeg werden mijne beenderen in mij verouderd,

door mijn brullen den ganschen dag. Want uwe hand was dag en nacht zwaar op mij. Mijn sap werd veranderd in zomerdroogte!"

„Die man zijt gij!" schreeuwde ik overluid, terwijl ik mij met de vlakke hand tegen het voorhoofd sloeg; ik boog mijne knieën voor God en bad: „Heer, ik maak U mijne zonden bekend, en mijne ongeregtigheden bedek ik niet. Vergeef mij de ongeregtigheid mijner zonden." Nu was het mij alsof een zware last van mijn hart gewenteld was, en een heete tranenvloed ontlastte mijnen diep geprangden boezem van allen angst. Ik ondervond het voelbaar, dat mij mijne zonden en overtredingen vergeven waren, en welhaast schreide ik tranen van dank en liefde jegens God.

In dien toestand vond mij de trouwe en liefdevolle predikant weder. Onder eenen vloed van tranen beleed ik ook hem mijne misdaad, en verzocht hem den geestelijke in Z. — alsmede den waardigen provoost kennis te geven van mijne omstandigheden, en daarbij uit mijnen naam de bede te voegen om hunne vergiffenis, daar God mij nu alles vergeven had door Jezus Christus onzen Heer.

Den ernstigen en waarlijk belangstellenden zielenherder sprongen de tranen uit de oogen. Hij verheerlijkte God, die mij zoo groote genade had geschonken. Na vele hartelijke vermaningen en zegenbeden vertrok hij.

Hoe weldadig was nu de eenzaamheid voor mijnen geest! Nu kon ik ongestoord mijn hart voor God uitstorten. De lof en dank bestierf niet op mijne lippen, en nog heden prijs en verheerlijk ik de genade Gods en Zijne barmhartigheid, aan mij onwaardigen zondaar bewezen.

Mijne genezing was met de bewustheid mijner aanneming bij God tegelijkertijd aangevangen. Tot groote verwondering van allen, die mij zagen, nam ik schielijk, bij den dag, in beterschap en krachten toe. Toen nog veertien dagen

voorbijgegaan waren kon ik het ziekenhuis verlaten, om op nieuw mijn werk te hervatten. Wat echter het uitnemendste is van alles: Mijne ziel is genezen; zij is door de genade van onzen Heer Jezus Christus uit den dood overgegaan in het leven. Mijn hart is steeds bereid om het aan iedereen mede te deelen, opdat Gods naam hierdoor verheerlijkt en geprezen worde, want Hij heeft mij levend gemaakt, daar ik dood was in de misdaden en de zonden.

EEN VRIJHEIDSMAN.

Gelijk in de wet van Mozes geschreven is, alzoo is ons al dit kwaad overkomen; en wij smeekten het aangezigt des Heeren onzes Gods niet, afkeerende van onze ongeregtigheden en verstandiglijk acht gevende op Uwe waarheid.

Dan. 9 : 13.

In de hierboven geplaatste Bijbelspreuk wordt ons klaar en duidelijk de weg aangewezen, op welken men tot de kennis en erkentenis der waarheid geraakt. Wie naar waarheid zoekt, die zoeke haar niet met het verstand te omvatten. Gebed en bekeering des harten leiden ons tot de erkentenis der waarheid.

Een reeds op tamelijk hoogen leeftijd gevorderde steendrukker, had in het dolle oproer in 1848 een levendig aandeel genomen. Dientengevolge had hij eene achtjarige tuchthuisstraf opgeloopen. Hij behoorde tot de in Duitschland zoo ongunstig bekende „vrije gemeente," die zich ten doel heeft gesteld het ongeloof te bevorderen. Evenwel schuwde deze gevangene nooit de geestelijke toespraak, die hem in het tuchthuis gebragt werd; integendeel hij verblijdde zich

altijd als ik bij hem in de cel trad. Hij leed veel aan borstkramp; toch was hij uiterst spraakzaam en levendig van geest, en een beminnaar van vrolijke en gepaste scherts. „Mijne oude dagen," zeide hij, „wil ik niet als een kniesoor doorbrengen, al valt het leven in een tuchthuis mij moeijelijk en zwaar. Eén ding slechts wenschte ik zoo gaarne te bezitten, en ware ik zoo gelukkig dat te hebben, dan ontbrak mij niets."

„En die begeerlijke zaak is?"

„Waarheid. Geef mij waarheid, dan heb ik alles."

„Hebt gij dan de waarheid niet gevonden in uwe „vrije gemeente?"

„Gij steekt den draak met mij. Bedenk toch hoe de mensch te moede moet zijn, die steeds zoekt en nooit vindt. Ik ben slechts tot die zoogenaamde gemeente toegetreden, om daar het kleinood te zoeken, dat mij ontbreekt en naar welks bezit mijne ziel smacht. Gij moet mij daarom niet aanzien, als ware ik een vrijheidsman van de gewone soort; ik heb alle kerken bezocht, mij bij alle ligchamen aangesloten, waar ik meende de waarheid te hooren. En aan waarheid heeft het mij niet ontbroken, ook niet in de vrije gemeente; maar *de* waarheid, de volle waarheid heb ik tot heden nog niet gevonden."

„Gij loopt en draaft om de waarheid te ontdekken, zoo als gij zegt. — Hier is de waarheid," en ik hield zijnen Bijbel omhoog.

„De Bijbel bevat veel waarheid, maar dit voldoet mij niet."

„Dan verlangt gij te veel."

„De Bijbel begint met de geschiedenis der schepping. Wie is er getuige geweest, toen God de wereld geschapen heeft, om ons die gebeurtenis te kunnen verhalen?"

„Is de Heere God zelf er niet geweest?"

„Welk eene vraag. — Maar ik begrijp al waar gij heen

wilt. Kom echter niet met uwe inspiratieleer voor den dag. Op dat punt ben ik geheel ongeloovig."

„Daaraan denk ik volstrekt niet."

„Wat wilt gij dan voorstellen?"

„Heeft God niet met de eerste menschen in het paradijs verkeerd? Heeft Hij niet met hen gesproken?"

„Gelooft gij dat werkelijk?"

„Ik twijfel geen oogenblik aan dat feit."

„Goed, toegegeven! Wat verder?"

„Zouden die menschen niet op kinderlijke wijze naar alles gevraagd hebben? Zouden zij niet begeerig geweest zijn om te weten, hoe en van waar alles, dat zij aanschouwden, ontstaan was? Zou God hen niet, naar hunne bevatting, onderrigt hebben?"

„Daaraan heb ik waarlijk nog nooit gedacht. Maar Adam heeft toch niets geweten van de schrijfkunst. Hoe is dan alles wat God heeft gesproken tot ons gekomen?"

„Adam heeft ongetwijfeld al wat hij van God vernomen en geleerd heeft zeer goed in zijne gedachten bewaard. Dat zal hem niet moeijelijk gevallen zijn; immers onze kinderen kunnen ook nog heden de eerste verhalen des Bijbels zeer gemakkelijk in het geheugen bewaren. En hoe menigmaal zal onze eerste vader die zaken verteld hebben aan zijne kinderen en kleinkinderen. Door dat gedurig verhalen is alles des te vaster in zijne eigene gedachten ingedrukt. De herinneringen uit het paradijs zijn hem ongetwijfeld zoo lief en dierbaar geweest, dat zij hem niet konden ontgaan en door de gedurige mededeeling zijn zij steeds verfrischt en verlevendigd. Tot waarschuwing voor de ongehoorzamen heeft hij de verzoeking en den daarop gevolgden val niet verzwegen; evenmin zijne verdrijving uit het paradijs. Wat hij te vertellen had was niet velerlei, maar van groot gewigt en allezins geschikt om in onbevangene harten onuitwischbaar

geprent te worden. Adam heeft 243 jaar met Methusalem deze 600 jaar met Noach, en Noach 128 jaar met Terach, Abrahams vader geleefd. Tusschen Adam en Abraham zijn dus niet meer dan 3 geslachten, door welke het oude geschiedverhaal werd voortgeplant. Wij kunnen alzoo aan de echtheid van het verhaal niet op eenigen redelijken grond twijfelen. Niet minder zorgvuldig zullen de aartsvaders gewaakt hebben voor de zuivere overlevering, en in het vreemdelingsland Egypte zal, dit kan niet betwijfeld worden, de geschiedenis des volks getrouwelijk bewaard gebleven zijn, totdat zij te boek gesteld is. Wij behoeven dus, wat de waarheid van deze eerwaardigste oorkonden betreft, geen oogenblik te twijfelen.

„Ik weet nu wel, dat er nog vele tegenwerpingen door u gemaakt kunnen worden tegen de geloofwaardigheid des Bijbels. Gij zult b. v. vragen: „Hoe kan eene slang gesproken hebben? Van waar kwamen de menschen, die Kaïn in vreemde landen vond? Heeft Bileams ezel werkelijk gesproken? Is het mogelijk, dat de zon kon stilstaan? En welke vragen van dien aard gij al meer belieft te doen. En als gij nu de klaarste, degelijkste en onomstootelijkste bewijzen erlangdet, dan zoudt gij nog niets gewonnen hebben. Is het u om waarheid te doen, ga dan regtstreeks, zonder eenige omwegen op de waarheid zelve aan. „Ik ben de waarheid," heeft Christus gezegd. Wat Hij is, wat Hij doet, denkt of spreekt alles is waarheid, volkomene, goddelijke waarheid."

„Christus is ook een mensch; Hij is de eerste en grootste vrijheidsman, die ooit de aarde betreden heeft."

„Zekerlijk. Hij heeft de zonde den dood en den duivel hunne magt ontnomen; Hij heeft eene omwenteling tot stand gebragt, die door geene andere geëvenaard wordt. Met de vrijheidshelden en omwentelingsmannen onzer dagen heeft Hij echter niets gemeen; want wat Hij heeft omgeworpen,

wilt gij oprigten, en wat gij oprigt, dat zal Hij ter neder werpen."

„Wij willen slechts de waarheid haar regt geven."

„Dan dient gij toch vóór alle dingen voor uzelven te weten, wat waarheid is? De revolutie is tegen de waarheid, want zij verwerpt Christus. Wie Christus erkent als zijn Heer, die kan geenszins tot de revolutionaire partij behooren."

„Ik verwerp Christus niet, al kan ik Hem niet erkennen als Gods Zoon."

„Indien Hij niet de Zoon van God is, dan is Hij de grootste godslasteraar, die ooit de aarde heeft betreden; Hij heeft zichzelven Gods Zoon gemaakt."

„Zijn wij dan niet allen Gods kinderen?"

„O, wat spreekt gij uzelven tegen! Eerst zegt gij: Voor den Zoon Gods kan ik Hem niet houden, en nu vraagt gij: Zijn wij niet allen Godskinderen? Gij zijt uzelven het onderscheid zeer goed bewust. Waartoe al dat draaijen én wenden? Een van beiden — òf Christus is de Zoon des levenden Gods, òf — Hij is de onbeschaamdste godslasteraar en snoodste bedrieger. — Wat dunkt u van den Christus?"

„Voor eenen bedrieger kan ik Hem niet houden, daartoe staat Hij mij veel te hoog."

„Welnu geef Hem dan alle eer, die Hem toekomt en zeg: Waarlijk Christus is Gods Zoon! Dan zult gij niet langer naar de waarheid behoeven te zoeken. Hij zal u door Zijnen Geest in alle waarheid leiden."

„Vergeef mij, zoo ik u eene vraag doe, die zonderling, ja oneerbiedig klinkt, maar ik weet mij, om goed verstaan te worden, niet beter uit te drukken. Kan God gemeenschap hebben met eene vrouw? Hij is toch een geest! Hoe kan Christus de Zoon van God en Maria zijn?"

„Heeft God de wereld geschapen?"

Wie anders?"

„Hij heeft ze geschapen door Zijn magtwoord: „Er zij!" Heeft Hij iets anders noodig gehad om Christus, den eeuwigen Zoon, als mensch in het aanzijn te roepen? Bij de schepping is het: De Geest Gods zweefde (broedde) over de wateren; hier spreekt de Engel: „De Heilige Geest zal over u komen, en de kracht des Allerhoogsten zal u overschaduwen; daarom ook dat Heilige, dat uit u geboren zal worden, zal Gods Zoon genaamd worden." En God zelf betuigt bij den doop van Jezus: „Deze is Mijn geliefde Zoon, in welken Ik Mijn welbehagen heb." Sla het oog op Jezus, zoo als Hij in Zijn gansche leven, door al Zijne daden, door Zijnen dood, Zijne opstanding en hemelvaart zich aan Zijne jongeren aan Zijne gemeente, aan alle geloovigen tot op dezen dag openbaart als de Zoon van God. Wie kan Hij anders zijn dan de Zoon van God?"

„Ik geloof, dat ik door deze teregtwijzing inderdaad eene belangrijke schrede vooruitgekomen ben. Over het groote bezwaar hebt gij mij heen geholpen."

„Tot heden hebt gij de waarheid met uw verstand willen begrijpen; dat gaat niet, zij moet omhelsd worden met het hart. Daarom hebt gij haar te vergeefs gezocht. Christus, de waarheid in persoon, heeft zich als de hoogste liefde voor ons overgegeven, wij kunnen Hem, en in Hem de waarheid ook slechts door liefde deelachtig worden. Wij kunnen de waarheid vatten door ons zelven over te geven."

„Gij spreekt mij wat al te geleerd, maar ik geloof u toch wel verstaan te hebben."

„Ik wil de zaak door een voorbeeld gemakkelijker onder uw begrip brengen; de discipelen gaven zich aan den Heer, zij geloofden in Hem en zeiden toen: „Wij hebben geloofd en *bekend*, dat Gij zijt de Christus." Dien weg moeten ook wij betreden, want er is geen andere. Door *gelooven* komen wij tot *bekennen*."

„Inderdaad. Nu heb ik een ander begrip van het geloof. Ik heb mij altijd ten zeerste geërgerd, wanneer ik een prediker hoorde spreken van „*het geloof*" alsof wij alles, wat hij zeide, blindelings hadden aan te nemen. Wij hopen elkander weldra volkomen te verstaan, en gij wilt mij immers wel verder teregtwijzen."

Hij onderzocht den Bijbel vlijtig en ernstig. De Heere Jezus werd hem dierbaar. De twijfelingen, die zich van tijd tot tijd verhieven, werden spoedig nedergeworpen. Ik was reeds aangesteld als hulpprediker in het gesticht, toen hij op zekeren dag tot mij zeide: „Lieve dominé, nu heb ik de waarheid gevonden, en het spijt mij niet, dat ik hier in het tuchthuis geplaatst ben."

Toen hij de vrijheid erlangde, sloot hij zich bij eene Evangelische gemeente aan.

DE DRIFTKOP.

De toorn des mans werkt Gods geregtigheid niet. Jakob. 1: 20.

Uwe bescheidenheid zij allen menschen bekend. Fil. 4: 5.

Eene merkwaardige zamenvoeging van goedwilligheid en boosaardigheid vond ik in eenen handwerksman, geboren in Oldemark. Slechts de merkwaardigste voorvallen uit zijne levensgeschiedenis wil ik hier mededeelen, want een gansch boekdeel zou op onderhoudende wijze te vullen zijn door een geregeld verhaal van al zijne ondervindingen en bijzondere daden. Allereerst wil ik vertellen, hoe hij in het tuchthuis kwam.

Wij laten hem zelf spreken.

„Mijn buurman had eene kar van mij geleend; toen ik na geruimen tijd haar terugeischte, gaf hij voor dat hij niets van de zaak wist. Om mijne kar terug te bekomen, of ten minste eenige schadevergoeding te erlangen, nam ik voor zijne oogen eene zware bijl, benevens een hakblok uit zijnen tuin en droeg deze naar mijn huis. Daarop klaagde hij mij aan wegens diefstal, en ik werd op die aanklagt in hechtenis genomen om verhoord te worden. In die dagen bestonden de

gerigtsambten nog, en daarom hadden de processen meestal eenen zeer slependen gang. Ik zat weken lang in arrest, maar het kwam nog niet tot een verhoor. De tijd werd mij te lang en ik verzocht eenig werk te mogen verrigten. „Wat wilt gij dan bij de hand nemen?" vroeg de cipier. — „Ik wil sigaren maken," antwoordde ik. „Zeg maar aan de heeren van het geregt, dat, indien zij mij tabak willen laten brengen, ik hun de schoonste sigaren zal vervaardigen."

Mijn aanbod werd aangenomen en de heeren waren zeer benieuwd, hoe mijn fabrikaat toch wel zou uitvallen. De een na den ander kwam om mijn werk eens te zien. Als zij bij mij waren, hadden zij altijd regt veel genoegen van wege mijne snedige invallen en gevatheid, en van wederzijden ontbrak het nooit aan scherts en gekkernij. Daar ik zulke goede sigaren maakte, werd er nog minder haast dan gewoonlijk met het proces gemaakt, en ik werd hoe langer hoe gemeenzamer met de heeren. Eindelijk kwam de dag, waarop ik verhoord zou worden.

„Doe mij het genoegen," zoo nam de griffier het woord, „en zeg eens „Ja".

„Indien ik u daarmede genoegen kan doen," antwoordde ik, „waarom zou ik het dan laten." En ik sprak luidkeels: „Ja".

Allen zwegen; alleen de pen van den klerk, die naast den griffier gezeten was, kraste over het papier. Eindelijk had hij genoeg geschreven en maakte mij bekend met hetgeen hij ter neder gekrabbeld had, door den inhoud daarvan mede te deelen, Deze luidde, dat ik bekend had de bijl en het hakblok van mijnen buurman weggenomen te hebben, maar van de aanleiding daartoe werd geen woord gerept. Toen dit protokol, zoo als zij het noemden, voorgelezen was, schoof de roodharige klerk het naar mij toe, opdat ik het onderteekenen zou.

„Ik bedank u vriendelijk," zeide ik, „om dat stuk te onderteekenen! Ik vraag u om een geregeld verhoor."

„Gij hebt toch zeer wel geweten, waartoe ik u om uw jawoord vroeg," werd mij toegevoegd.

„Dat heb ik aangezien als scherts, en niet anders dan scherts; maar nu vraag ik om een geregeld verhoor."

„Mijn vriend, hier schertsen wij nooit. Onderteeken slechts dit stuk, en dan is de zaak in orde."

„Ik zal mij wel wachten onder dat stuk mijne handteekening te stellen; zulke gekheid versta ik niet; ik herhaal mijn verzoek om een geregeld verhoor."

„Maar maak nu toch geene vreemde sprongen," zoo mengde zich de klerk in het gesprek. „De stukken zijn gereed, en de gansche zaak is niet waard om er zoovele woorden bij te wisselen."

„Smerige klerk! Roodharige inktlap," riep ik uit, „woudt gij hier ook nog wat kommanderen? Wacht ik zal u leeren wat gij te vertellen hebt," en met deze woorden nam ik eenige akten op, die voor hem op de tafel lagen, en daarmede sloeg ik hem geducht om de ooren.

Al de aanwezigen sprongen op om den roodharigen inktlap te hulp te komen; ik greep nu den stoel, die het naast bij mij stond, bij de leuning; in een oogenblik had ik de zitting er uit gerukt en nu sloeg ik met het geraamte links en regts om mij heen, totdat de geheele gerigtskamer ontruimd was. Men sloot mij daarin op. Eenigen tijd daarna verschenen eenige gensd'armen, politiedienaars, de cipier en ik weet niet wie al meer, om mij te grijpen, en naar de gevangenis terug te voeren. Nu ontstond er eene nieuwe worsteling, want ik stond er stijf en sterk op, dat men mij verhooren zou, en ik wilde niet van daar gaan, eer dat geschied was. Zoolang ik echter nog in de geregtszaal was, liet zich geen enkele der heeren zien. Plotseling werd ik

overvallen en in bewaring gebragt. Nu was de vriendschap tusschen ons geheel geëindigd; ik maakte geene sigaren meer en de heeren kwamen mij niet bezoeken. Nog een geheel jaar bragt ik zoo door eer mijn vonnis werd uitgesproken. De gansche rekening bedroeg in ronde cijfers — twintig jaar tuchthuisstraf — — —."

Het is mij in de tuchthuizen menigmaal droevig gegaan. Ik zeg in de tucht*huizen*, want ik werd gedurig van het eene naar het andere overgebragt, zoodra zich slechts eene gelegenheid daartoe aanbood. Indien het leven echter ook maar eenigzins dragelijk was, dan ontbrak het bij mij nooit aan scherts en kwinkslagen, of gekkernij, die soms wel eens wat al te ruw uitviel. Zoo bedreef ik eens aan eenen opzigter eene zeer kwalijke scherts. Ik was belast met eenige werkzaamheid aan zijne woning. Op heimelijke wijze had ik mij een stuk versche, nog warme leverworst weten te verschaffen, toen ik den opzigter hoorde naderen. Snellijk wikkelde ik de worst in mijn schootsvel en liep nu heen en weder voor eene kast, die ik oogenschijnlijk opruimde.

„Het ruikt hier, als ik mij niet vergis, naar leverbeuling," zeide de opzigter met den neus snuivende, toen hij binnengetreden was.

„Kijk maar eens in de kast, of daar welligt leverworst ligt," zeide ik. Ik ging nu van de kast af en zette mij op een krukje aan de tegenovergestelde zijde van het vertrekje neder. Terwijl nu de man, die buitengewoon lang was, bukte om in de kast te zien, kwam mij plotseling eene gedachte in het hart, waardoor ik onwillekeurig in eenen lach schoot, zonder dit evenwel te doen bemerken. Ik dacht, hoe grappig zou het niet zijn als die lange slungel eens plotseling op den neus viel. Zoo schielijk als dat denkbeeld bij mij opkwam, zoo snel bragt ik het ten uitvoer. Eer hij er om denken kon, had ik zijne beide vceten te pakken, trok ze

naar mij toe — en — plof — daar lag hij, zoo lang hij was. Hij bekwam volstrekt geen letsel, maar, nadat hij zich beklaagd had, kreeg ik er „vijftien op mijn rug;" daar was geen gekscheren mede, en ik lag eenige dagen krom ten gevolge van de pijn. — — —

„Ziet gij, dominé, wie met mij weet om te gaan, die kan mij wel om zijnen vinger winden; voor dien ga ik door vuur en water, en ben bereid alles voor hem te doen; en als ik in iemands oogen meen te lezen, dat het een of ander hem welgevallig is, dan is mij niets te moeijelijk om het aan te vatten; maar onregt kan ik niet verdragen; indien men mij onregtvaardig behandelt, dan kent mijne woede geene grenzen. Ik wil u eene gebeurtenis mededeelen, die u dit duidelijk zal doen begrijpen."

De direkteur te P. had tegen het reglement naar eigen goedvinden bevolen, dat de gevangenen dagelijks in hunne vrije uren zich bezig moesten houden met het vervoer van steenkolen, in plaats van toe te staan dat zij, zoo als altijd het geval was, dien tijd doorbragten met zich vrijelijk op de plaats van het gesticht te bewegen. Dientengevolge werden wij aan dat werk gezet. Ik was de eerste van de lange rij en reed oogenschijnlijk goedwillig mijnen kruiwagen met kolen voort tot onder het venster van de woning des direkteurs, dien ik reeds op eenigen afstand in zijne kamer had bemerkt. Hier gekomen zette ik plotseling mijnen wagen neder en zeide tot den opzigter: „Tot zoover en geen stap verder." De geheele rij, die volgde, stond nu ook stil.

„Bedenk wel, wat gij doet," zeide de opzigter. „Gij kent de gestrengheid van den heer direkteur."

„Ik weet dat hij zeer gestreng is, maar hij is ook regtvaardig," antwoordde ik; „hij zal zelf wel inzien, dat hij niet in zijn regt is."

„Gij kunt u later hierover beklagen; nu echter, dit weet

gij, moet zijn bevel stiptelijk worden opgevolgd. Bij gevolg, voorwaarts!"

„Waarom laat gij het volk hier halt houden, opzigter?" riep nu de direkteur laatstgenoemde toe.

„Deze gevangene weigert verder voort te gaan, heer direkteur," was het antwoord.

„Breng dien weêrspannige op mijn bureau."

„Oogenblikkelijk, heer direkteur."

„Waarom weigert gij voort te gaan met uwen last?"

„Omdat mijnheer de direkteur geen regt heeft ons dit werk op te dragen."

„Weet gij niet, dat gij mij onvoorwaardelijke gehoorzaamheid verschuldigd zijt?"

„Ja wel, heer direkteur."

„Wilt gij dan wel oogenblikkelijk uwen kruiwagen weder opnemen en doen wat u bevolen is?"

„Neen, heer direkteur, dat doe ik niet, al zou het mij het leven kosten."

„Opzigter, laat den eersten opzigter komen; hij moet dezen wederspannige het dwangbuis aanleggen.

Naauwelijks had de direkteur deze woorden uitgesproken, of ik had reeds den stoel, die mij het naast bij de hand was, aangegrepen en de zitting er uit geslagen, even als vroeger in de geregtszaal. Toen de direkteur zulks zag, sprong hij op mij toe, om mij te vatten. Ik maakte evenwel dadelijk gebruik van mijn wapen en sloeg er wakker op los. De nog tegenwoordig zijnde opzigter wilde te hulp snellen, maar deze kon mij evenmin genaken als de direkteur. Op het verwarde gedruisch kwam de sekretaris met zijnen klerk uit het belendende bureau binnenstormen, en eindelijk moest ik voor de overmagt bukken. Nadat de eerste opzigter geroepen was, werd mij het dwangbuis aangelegd en ik in mijne cel teruggevoerd. Niet langer dan zes uren achtereen mag een gevan-

gene in het dwangbuis gesloten blijven. Na verloop van zes uren verscheen de direkteur met den eersten opzigter, den huisvader, nog een opzigter en een knecht. Zonder overleg te gebruiken, deden zij mij eerst het dwangbuis af, en daarna deelden zij mij mede dat ik 14 dagen lattenstraf zou ondergaan. [1])

„Levend brengt niemand mij uit mijne cel," zeide ik, en toen zij toch beproefden mij van daar te voeren, sloeg en trapte en beet ik zoo geducht om mij heen, dat de een na den ander zich uit de voeten maakte.

„Opzigter, laat de patrouille van de wacht aanrukken," beval de direkteur.

De officier van den dag, die juist aanwezig was, kwam zelf met drie man en degenen, die reeds voor mij geweken waren.

„Schiet oogenblikkelijk dezen gevangene op mijne verantwoordelijkheid neder," riep de direkteur.

Toen ik dit bevel vernam, drukte ik mij zoo stijf mogelijk tegen den muur, in de nabijheid van de deur. Twee soldaten rigtten hunne geweren naar binnen. Maar in een oogwenk had ik het met scherp geladen geweer van den naastbijstaanden soldaat gegrepen en uit zijne handen gerukt, om het even snel op de anderen aan te leggen.

„Redde, wie zich redden kan," riep de direkteur uit, terwijl hij doodsbleek van schrik het hazenpad koos aan de spits der kleine armee, die hem met ongemeenen spoed volgde. Uit louter vermaak rende ik de vlugtenden achterna, totdat eindelijk onze predikant ons tegenkwam.

---

[1]) Voor den lezer, die welligt onbekend is met deze strafoefening, zij opgemerkt, dat de lattenstraf daarin bestaat, dat de daartoe veroordeelde in eene cel wordt opgesloten, waarvan de bodem bestaat uit scherpgekante latten, zoodat de ongelukkige niet staan of liggen kan, zonder op ondragelijke wijze gefolterd te worden.

„Red u, red u," schreeuwde de direkteur, terwijl hij steeds zijne vlugt bleef voortzetten. De predikant bleef echter bedaard staan, en toen ik hem naderde, zeide hij: „Wat doet gij nu, mijn zoon? Wat beduidt dat wapen in uwe hand?"

„Ik heb het genoegen om eens te beproeven, hoeveel helden ik wel op de vlugt kan jagen."

„Welnu, dat hebt gij reeds gezien. Gij moest nu het geweer hier tegen den wand zetten, en met mij medegaan naar uwe cel."

Ik gehoorzaamde oogenblikkelijk en met de hartelijkste bereidwilligheid.

Toen wij in mijne cel gekomen waren, vroeg de predikant mij: „Zeg mij eens, wat is er nu eigenlijk gebeurd? Hoe komt gij aan dat wapen?"

Nadat ik nu de gansche toedragt der zaak had medegedeeld, zeide hij: „Gij weet, hoe veel ik van u houd, gij kunt dus wel begrijpen, hoeveel smart gij mij berokkend hebt door deze uwe handelwijze. Ik heb altijd de hoop gekoesterd, dat gij uwe oude natuur zoudt overwinnen, maar tot mijne teleurstelling zie ik, dat zij zich krachtiger dan ooit te voren gelden doet. Wanneer zal het u gelukken uwe hartstogten te bedwingen, u zelven te verootmoedigen en u te buigen onder de goddelijke en menschelijke wetten?"

Ik kon bij deze liefdevolle toespraak mijne tranen niet bedwingen. „Ja," zeide ik, „het is zeer treurig, dat het altijd aan mij geweten wordt; ware ik niet door onregtvaardigheid getergd, dan zou het geenszins zoo ver met mij gekomen zijn."

„Dat is nu eenmaal niet anders, en het zal zoolang de wereld in dezen toestand blijft, ook nimmer anders worden," hernam de prediker. „Onregt zal er blijven, en ieder onzer

zal daarvan te lijden hebben. Meent gij, dat ik daarvan verschoond blijf? De hoofdzaak is, of wij het onregt, dat ons wordt aangedaan, met christelijken ootmoed willen dragen. Wilt gij u vernederen en het bewijs leveren, dat het u ernstig te doen is, den ouden mensch af te leggen en Christus aan te doen? Heeft uw Heer en Heiland niet het grootste onregt geduld aan het kruis?"

„Dominé, ik heb eene zeer gestrenge straf te wachten; ik wil echter alles geduldig ondergaan zonder murmureren en tegenstreven. Ik wil u, en den heer direkteur en alle menschen toonen, dat ik een discipel van Jezus ben."

„Daarover verblijd ik mij van ganscher harte; ik heb mij dus niet in u bedrogen; ik ben overtuigd, dat het u door Gods genade zal gelukken, den ouden mensch te overwinnen."

Niet zonder bange vrees verscheen ik den volgenden dag onder geleide van den eersten opzigter, voor den direkteur; maar ik had het onwrikbare besluit genomen, de bitterste verwijtingen en de zwaarste straf in stille en hartelijke onderwerping aan te nemen. Ik merkte duidelijk dat de predikant met den direkteur over mij gesproken had, aangezien niet de minste voorzorgsmaatregelen genomen waren.

Nadat de direkteur mij mijn misdrijf in al zijnen omvang voor oogen had gesteld, ging hij voort: „Gij zult nu zelf wel begrepen hebben, dat u eene voorbeeldige straf moet worden opgelegd. Zes weken lattenstraf zal u niet te veel toeschijnen; gij hadt bijna een afgrijselijk moordtooneel aangerigt; meer dan één menschenleven is door u in gevaar gebragt, daarom kan alleen zoodanige straf in overeenstemming staan met zulk eene misdaad."

Zwijgend nam ik het vreeselijk vonnis aan.

„Breng den gevangene in de lattencel, opzigter."

„Oogenblikkelijk, heer direkteur."

Vijf minuten later bevond ik mij op de scherpgekante latten en beval mijne ziel aan God. Te voren had ik meer dan eens veertien dagen achtereen doorgebragt in deze plaats der ellende; daarom kon ik eenigzins nagaan, wat het wilde zeggen, zes weken in deze folterplaats door te brengen.

Den volgenden morgen werd ik door den eersten opzigter op nieuw voor den direkteur gebragt.

„Aangezien gij zonder het minste verzet de u opgelegde straf hebt aangenomen, zoo zult gij vermindering van dezelve ondergaan. Gij zult niet wederkeeren in de lattenkamer, maar in stede daarvan gedurende vier weken veêren plukken. Ik hoop, dat gij eene zoodanige goedertierenheid op prijs zult stellen, en in het vervolg den storm uwer hartstogten zult weten te bedwingen.''

„Genadige heer direkteur!" riep ik uit met tranen in de oogen en voor hem nedervallende. „waarmede zal ik u zulk eene goedheid vergelden."

„Door stipte gehoorzaamheid."

„Eisch van mij wat gij wilt; ik wil mijn leven voor u laten, genadige heer direkteur."

„Sta nu op en ga heen, wij zullen elkander nog wel nader leeren kennen."

Ik kon den ganschen dag mijne tranen niet bedwingen, deels uit smart wegens de begane overtredingen en het onregt, dat ik jegens zulk eenen man gepleegd had, deels uit blijdschap over de mij ten deel gevallen genade en goedheid. Dag en nacht had ik wel steenkolen willen rijden, of verrigten wat de direkteur slechts kon verlangen; ook het door mij altijd zoo gehate veêrenplukken verrigtte ik met den grootsten lust. — De mensch is en blijft echter een raadselachtig wezen, allermeest voor zich zelven, dat zult gij mij gewisselijk toegeven. Naauwelijks ben ik met eenige blaauwe plekken van de gevreesde lattenstraf vrijgekomen, of daar ontwaakt niet

de oude boosheid, maar wel de oude lust tot ruwe gekkernij. Nadat ik eenige dagen veêren geplukt had, zond de direkteur mij eenen zak vol van zijne eigene vederen, en vol vreugde, dat ik nu iets doen mogt voor mijnen lieven heer direkteur, grijp ik met haast in den zak om er een handvol uit te halen. Onder het uiten van eenen kreet, veroorzaakt door een pijnlijk gevoel, als greep ik een snijdend werktuig, haal ik eensklaps mijne hand terug. Wel bloedde de hand een weinig, maar de wond was overigens onbeduidend. Voorzigtig onderzocht ik nu den zak met veêren en vond weldra een lang, scherp slagtmes daarin. Ik verborg het onder mijne tafel, daar ik het tusschen de schraag en het tafelblad stak. Eenigen tijd daarna trad de onderwijzer, die aan de inrigting verbonden was, mijne cel binnen. Hij was een persoontje, van wien men met regt kon zeggen: „gewigtig in eigene schatting." Naar gewoonte sprak hij zeer vriendelijk met mij; maar op eens neem ik een uiterst droevig gebaar aan, sta op ernstige en plegtige wijze van mijne zitplaats op en zeg:

„Meester, gij zijt altijd zeer welwillend jegens mij geweest; het spijt mij inderdaad, dat gij het offer moet zijn; het doet mij van harte leed. Ik heb gezworen: de eerste beambte, die mijne cel binnentreedt, mòet door mijne hand sterven."

Bij deze woorden haalde ik het vreeselijke wapen voor den dag, pakte den onderwijzer in den kraag van zijnen rok en zwaaide nu met van moord glinsterende oogen het staal over zijn hoofd.

„Nu overdrijft gij de scherts toch al te sterk," riep de onderwijzer, blijkbaar naar adem snakkende. „Leg het mes neder, en bedenk wien gij voor hebt."

„Ja, al ware het dat gij den heer direkteur in eigen persoon waart, het zou u niets baten. Ik heb gezworen, dat de eerste de beste, die hier tot de beambten behoort, door mijne hand sterven zal. Bid dus, indien gij wilt; daartoe

zal ik u nog tijd schenken; maar dan sterft gij ook zonder genade," zoo ging ik met vreeselijken ernst voort.

Het manneken werd doodsbleek en was op het punt ineen te zinken. Nu achtte ik het noodig een einde te maken aan dit tooneel van schrik. Ik liet hem los en wierp het mes op de tafel.

„Gij hebt daar eene lage streek begaan," zeide hij, diep ademhalende. „Zulk eene scherts zou men in het krankzinnigen gesticht kunnen verwachten; maar zeg mij eens: van waar hebt gij dat mes gekregen?"

„Ik heb het in de veêrenzak van den direkteur gevonden."

„Geef het mij, dan zal ik het den direkteur overhandigen."

„Niemand zal het van mij in handen krijgen dan de heer direkteur zelf; wees zoo goed om hem kennis te geven van de zaak."

„Ik raad u geene verdere gekkernij met uw mes te maken; het zou u wel eens zeer slecht kunnen bekomen; geef het mij!"

„Niemand, behalve de direkteur, krijgt het van mij, zeg ik u — —"

Na verloop van eenige minuten was deze reeds in mijne cel.

„Gij hebt een mes in de veêren gevonden?"

„Ja, genadige heer direkteur."

„Waar is het?"

„Hier. — Wat bijzonders zou het zijn, heer direkteur, indien ik werkelijk die boosaardige mensch ware, waarvoor ik altoos ben gehouden, en ik reet u nu een weinig den buik open?" — Bij deze woorden zwaaide ik het mes op bedenkelijke wijze heen en weêr, tot op niet meer dan eenen halven duim afstands van zijn ligchaam.

„Indien ik nog altijd in den waan verkeerde, dat gij een

boosaardig man waart, dan zou ik niet zonder geleide en ongewapend in uwe cel gekomen zijn."

„Ik dank u voor dat vertrouwen en zal het mij steeds waardig toonen. Hier, neem uw mes, mijnheer."

„Gij moet in het vervolg uwe dolle kuren nalaten; gij hebt den armen meester al te zeer in angst gejaagd, en die grap kan nog wel onaangename gevolgen hebben, want de schrik is hem ten eenenmale door de leden gevaren."

„Ik heb daar inderdaad niet aan gedacht, heer direkteur! Als hij weder bij mij komt, zal ik hem vergeving vragen. Maar druk toch vooral uwe lieden op het hart, dat zij zulke gevaarlijke werktuigen niet in de handen der gevangenen doen komen."

„Daarvoor zal ik stellig zorgen."

Binnen twee uren verliet de schuldige keukenmeid de dienst bij den direkteur.

Wie eenmaal de genegenheid van dezen gevangene gewonnen had, jegens dien toonde hij steeds eene hartelijke en teedere verkleefdheid; maar ook voor zijne lijdende medegevangenen openbaarde hij eene belangstelling, zoo als bij geen ander het geval was. Was er een, die bijzondere behoefte had aan oppassing of verpleging, of lag er een, door besmettelijke ziekte nedergeworpen, dan was hij steeds bereid zich met de oppassing en verpleging te belasten. Eens hadden wij eenen kranke, wiens tegenwoordigheid zelfs door de dokters werd geschuwd; hij bleef echter tot het laatste oogenblik bij dezen ongelukkige om hem te helpen en bij te staan. Bemerkte hij dat de een of andere zijner medgezellen bijzondere behoefte had aan geestelijke toespraak, en schoten zijne krachten te kort om dien man te troosten, dan maakte hij den geestelijke, aan wien de herderlijke zorg was toevertrouwd, daarmede bekend, hoewel hij menigmaal niet zonder zegen in zulke ge-

vallen zich deed kennen als een, die niet te vergeefs bekend was met de vertroostingen des Evangelies.

Gedurende vele jaren had hij zich onberispelijk gedragen, toen zich de oude geest weder bij hem verhief. Hij werd — ik weet niet juist waarom — tot veertien dagen lattenstraf veroordeeld. Toen hij deze tuchtiging had ondergaan, liet de eerste opzigter hem weder vrij, toevallig in de tegenwoordigheid van den inspekteur. Zonder eenige aanleiding begint hij te schimpen en te sarren. Daarop veroordeelt de direkteur, in de eerste opwelling der verontwaardiging, hem nogmaals tot dezelfde straf. Terwijl hij nu op nieuw naar de lattencel wordt heengevoerd, vindt hij gelegenheid zich vast te klemmen aan eene bank, die aan den muur bevestigd is, zoodat hij slechts met de grootste moeite kon losgerukt worden. Tot verderen wederstand was het gelukkiglijk niet gekomen. De direkteur, een goedhartig man, bevreesd voor zijne zeer verzwakte gezondheid, zocht mij spoedig op, en verzocht mij pogingen aan te wenden, om den veroordeelde te bewegen om opheffing der straf te verzoeken, hoewel hij moest bekennen, dat hij zich niet kon voorstellen dat ik slagen zou om dien „stijfkop" zoover te krijgen.

„Over een half uur zal hij voor u staan," verzekerde ik, „om aan uwen wensch gehoor te geven."

„Indien gij bekwaam zijt dat te bewerkstelligen, dan kunt gij steenen in brood veranderen," hernam de direkteur ongeloovig.

Toen ik de donkere lattenkamer binnentrad, was het daarbinnen doodstil, en hoewel ik zeer scherp van gezigt was, trachtte ik te vergeefs eenig menschelijk wezen te ontdekken. Nu riep ik hem bij zijnen naam; daar sprong hij eensklaps uit eenen hoek, en plaatste zich voor het hek, dat ons van elkander scheidde.

„Zijt gij daar, waarde heer prediker? Zoekt gij mij, booze

zondaar, ook zelfs nog aan deze plaats op? O, ik bid u, open mij de deur; het is mij zoo verschrikkelijk, door deze tralies met u te moeten spreken!"

Nadat ik het hek ontsloten had, trad hij er uit, greep met beide handen mijne regterhand, en zeide nu onder eenen stroom van tranen:

„Kunt gij mij vergeving schenken, heer prediker?"

„Gij hebt mij volstrekt niet beleedigd."

„Ik heb mij uw vertrouwen geheel onwaardig gemaakt; daarmede heb ik u zeer gekrenkt."

„Het spijt mij geweldig om uws zelfs wil, dat gij den boozen geest zoozeer over u hebt laten heerschen. Ik had inderdaad de beste hoop, dat de goede Geest Gods bij u volstandig overwinnen zou; wat er nu gebeurd is, heeft mij helaas! iets anders geleerd, en dat bedroeft mij diep om uwentwille. En hoezeer moet deze ondervinding u niet beschamen en veroordeelen!"

„Zou ik mij uit dezen diepen nood nog kunnen opheffen? Ik ben zoo diep gevallen."

„Ik wensch u toe, dat gij u ganschelijk in de liefdearmen van uwen Heiland werpt. Gij zult toch zekerlijk begrepen hebben, dat er nergens elders kracht te vinden is voor zulk een zwak mensch als gij zijt. De vernedering, aan welke gij nu uzelven hebt blootgesteld, kan tot uwe verootmoediging strekken, indien gij van nu voortaan, niet het minste goeds van uzelven, maar alles wat u ontbreekt van uwen Heiland verwacht. Zijne kracht wordt *in zwakheid* volbragt."

„Zoo is er dan bij u nog hoop voor mij?"

„Van onzen dierbaren en getrouwen Heiland verwacht ik alles; Hij verstoot niemand, ook niet den geringste of verachtste. Vat Zijne hand, gelijk gij nu de mijne hebt gegrepen, en gij zult ondervinden hoe goed het is Hem tot helper te hebben."

„Ik zal uwen raad zonder verwijl opvolgen, want mijne uren zijn geteld. Ik kan deze strafoefening niet doorstaan; dit weet ik. Wilt gij mij nog eenmaal bezoeken eer ik sterf?"

„Gelooft gij inderdaad, dat gij deze straf niet zult kunnen doorstaan."

„Zoo zeker als gij voor mij staat, is dit de laatste maal."

„Nu, dat kon wel waar zijn, zonder dat gij daarom juist sterft."

„Neen, neen, levend kom ik hier niet weder uit, mijne kracht is gebroken, mijn binnenste is als beroerd, al mijne leden zijn als geslagen. Gij kunt u geene voorstelling maken van mijn lijden. Sterven wil ik wel, zelfs gaarne; ik weet, mijn Heiland neemt moordenaars aan, maar in het tuchthuis, in deze rampzalige cel, tot ontzetting van alle anderen te sterven, om dan onder het ontleedmes der dokters te komen, zonder rust te vinden in het stille graf, dat is verschrikkelijk, dat maakt mij wanhopig."

„Wilt gij genade vragen?"

„Genade? — Ja, indien de vorige direkteur, die goede man nog hier was, dan zou ik wel vergeving erlangen; maar ik zou veeleer in staat meenen te zijn eenen steen te doorweeken, dan den tegenwoordigen direkteur tot barmhartigheid te bewegen."

„Zoudt gij het niet willen verzoeken?"

„Hoe vind ik gelegenheid om hem te spreken?"

„Daarvoor zal ik wel zorgen."

„O! wilt gij ook *dat* nog doen? — Maar wat zal het ook baten, iemand te vragen van wien men toch niets heeft te verwachten."

„Zijt gij dan zoo stellig overtuigd, dat de direkteur volstrekt geene barmhartigheid bezit."

„Hij draagt in plaats van een menschelijk hart, een stuk staal in zijne borst; dat is mijne overtuiging. Ware dit zoo

niet, dan zou hij mij geenszins in mijnen tegenwoordigen toestand zulk eene wreede straf opgelegd hebben."

„Gij schijnt hem niet regt te kennen. Hij is soms wel oploopend, maar daarna zeer goedwillig, als hij zijne verkeerdheid inziet."

„Ja, die verwenschte drift."

„Nu, hoe is het, wilt gij met goede woorden voor hem verschijnen, als u daartoe de gelegenheid wordt aangeboden."

„Ik wil voor hem nedervallen, ik wil zijne voeten kussen, *als hij mij vergunt hem te spreken.* Indien hij dat toestaat, zal hij mij wel ook genade bewijzen."

„Dan zal ik oogenblikkelijk tot hem gaan, eer hij zich aan tafel zet."

„Ik zal u deze dienst nimmer kunnen vergelden. Gij zult u nimmer weder over mij beklagen, zoo God mij het leven schenkt."

„Zeer goed. — Ga nu weder op uwe latten en hoop." ——

Ik begaf mij tot den direkteur en zeide:

„Indien de heer direkteur den schuldige wil laten voorkomen, dan —"

„Werkelijk? Nooit had ik zoo iets kunnen denken! Hoe is het mogelijk, dat gij zulke steenen harten vermurwt? Zeg mij toch eens, welken weg gij daartoe inslaat! Hoe dikwijls heb ik mij daarover reeds in stilte verwonderd! Ik kan het bijna nooit gedaan krijgen."

„Gij zijt de vader — ik de moeder. Daarin ligt het gansche geheim. De gevangenen zelven zullen u hetzelfde getuigenis geven, wanneer gij er naar vraagt. — Maar spreek nu eens regt vaderlijk met dezen gevangene, en ik verzeker u, dat gij vreugde van hem zult beleven."

„Dat komt mij bijna ongeloofelijk voor."

„Nu, wij hopen elkander nader te spreken."

Tegen den avond ontmoette ik den direkteur.

„Maar zeg mij eens, dominé, wat hebt gij toch met dien man gedaan? Zulk een ootmoedig berouwhebbend mensch heb ik nog nooit in mijn gansche leven ontmoet. Die door en door verharde en onbuigzame stijfhoofd is voor mij nedergevallen, terwijl hij in tranen zwom. En toen ik op vaderlijke wijze met hem sprak, heeft hij mij zijn gansche hart geopend, zoodat ik er mij nog over verwonder. Langer dan een uur heb ik met hem gesproken, en hoe meer ik van hem vernam, des te grooter werd mijne vreugde."

„Indien gij deze gedragslijn ten opzigte van de gevangenen dikwijls volgt, dan zult gij u veel verdriet besparen."

„Ja, indien er vele zoodanigen waren als ik nu dezen dag heb leeren kennen."

„Onder de duizend gevangenen zijn er geen honderd, die niet te winnen zijn door een vriendelijk woord."

„Maar —"

„Ja, ik blijf bij mijne bewering. Of zeg mij eens, welke ondervinding gij nu gemaakt hebt? Hieldt gij hem niet voor den verhardsten van allen?"

„Wat kunt gij b. v. met R. beginnen? Dien helpt niets dan de zweep, en zelfs ook deze nog niet."

„Gij hebt volkomen gelijk, de zweep verergert hunnen onwil. Hij is geheel dezelfde als H., dien gij nu van zooveel gunstiger zijde hebt leeren kennen."

„Ik betwijfel het sterk."

„Welnu, beproef het dan bij gelegenheid, en ik ben verzekerd, dat gij met mij zult instemmen."

„Indien gij mij naar mijne overtuiging vraagt, dan wil ik u eerlijk bekennen, dat ik niet eer gelooven zal, voordat ik het zie. Ik neem mijne tegenwoordige ervaring aan, zonder meer."

Niet lang daarna deed zich de gelegenheid voor ook de-

zen gevangene van eene gunstiger zijde te leeren kennen, en de verwondering van den direkteur steeg ten top.

Toen ik na eenige dagen mijnen H. in zijne cel bezocht, viel hij mij om den hals, terwijl hij uitriep:

„Gij hebt mij het leven gered, gij hebt mij tot mijne eeuwige behoudenis geleid! Ik ware zekerlijk in wanhoop vergaan, indien gij u mijner niet hadt aangetrokken. De Heer vergelde u wat gij aan ons arme gevangenen doet; de menschen kunnen u niet vergelden."

„Wat dunkt u nu van den heer direkteur? Is hij nog altijd een onbarmhartig man in uwe oogen?"

„Hij is een edele man, waarlijk hij is een juweel. Hoe kan men toch zoo verblind zijn en een mensch zoo verkeerd beoordeelen! Ik had het toch zoo zeer verdiend, dat hij mij gestrengelijk strafte! Hoe zou in dit huis eenige orde en veiligheid bestaan, indien er niet zeer streng geregeerd werd; maar, geloof mij, dominé, hij heeft door zijne goedheid duizendmaal meer bij mij uitgewerkt dan door alle mogelijke straffen. Straf betert een mensch als ik ben, niet; zij dient slechts om het hart te verharden. Dat heb ik aan den direkteur, toen hij zoo vriendelijk met mij sprak, rondborstig gezegd. O, welk een goed man is hij! De tranen biggelden hem langs de wangen, terwijl ik zoo met hem sprak. „Indien u onregt aangedaan wordt, zoo zeide hij, „dan moet gij u zelven niet willen helpen, beroep u steeds op mij; ik verzeker u, gij zult steeds eenen vader in mij vinden." — Indien hij slechts bekend ware met de slechte behandeling, die de gevangenen zoo menigmaal ondergaan, dan zou er zekerlijk wel eenige verandering komen,"

„Mijn vriend, wanneer gij niet van de beambten eischt, dat zij elk woord, door hen gesproken, op de goudschaal wegen; wanneer gij u niet door elk u minder aangenaam gebaar beleedigd voelt, dan zult gij over hen, die over u ge-

steld zijn, niet zooveel te klagen hebben; menige twist zou voorkomen worden, en gij zoudt uzelven menige straf besparen."

„Ik moet bekennen, dat ik mij door mijne dolle drift tallooze malen zware straffen heb op den hals gehaald, waarvan ik de droevige gevolgen steeds meer in mijn ligchaam ondervind; maar men verkeert hier ook bijna altoos in bitteren gemoedstoestand."

„Maar van waar komt dat?"

„Ach, alles loopt te zamen om het leven van eenen gevangene onaangenaam te maken en zijn gemoed te ontstemmen; dat onafgebroken verblijf in de cel, de dikwijls zoo vervelende arbeid, de slechte stof die daartoe wordt gegeven, het onophoudelijk kommanderen, teregtwijzen en herinneren, en wat er nog verder bijkomt, dat alles vereenigt zich om den mensch te ontstemmen en zijn gemoed te verbitteren."

„De eigenlijke kwaal is toch niet te vinden in alles, wat gij daar opnoemt. Zij ligt in uw eigen hart. Gij wilt u niet vernederen onder de krachtige hand Gods; gij wilt uwen wil niet gevangen leiden onder den Zijne. De roede, waarmede gij getuchtigd wordt, kust gij niet. De Heer kastijdt u, maar gij erkent Zijne genade en goedheid niet, wijl gij Zijne geregtigheid niet erkent. Wanneer gij dat alles hebt geleerd, dan, maar ook dan alleen, zult gij het kwade, dat u wordt aangedaan, met gelatenheid dragen."

„Waarlijk, ik gevoel dat gij naar waarheid spreekt. Herinner ons daar gedurig aan. Wij vergeten het al te ligt. Breng het ons telkens weder voor de aandacht; de meesten onzer hooren u gaarne, want wij weten, dat gij het goed met ons meent."

„Beschouw van nu voortaan, iederen beambte, wie hij ook zij, als een werktuig Gods, dan zult gij geen hunner als

een vijand aanzien en u bekwaam gevoelen niet slechts door dwang, maar met vreugde te doen, al wat u bevolen wordt."

„Ik heb daarmede reeds een begin gemaakt, en ik zie duidelijk, dat die beambten, welke vroeger steeds stuursch en barsch jegens mij waren, nu vriendelijk en welwillend zijn, en ik erken dagelijks meer, dat ik alleen de schuld draag, indien mij iets onaangenaams bejegent."

„Welnu, ga dan in dien weg voort. Vat de zaak bij het regte einde aan, en gij zult weldra vrede hebben onder alles, wat u door God wordt toebeschikt."

„Ik dank u voor uwen trouwen raad en uwe hulp. Ik hoop op die wijze de beide jaren, die nog van mijnen straftijd overig zijn, met geduld te doorleven. Ik heb mij het leven al te vaak zonder oorzaak moeijelijk gemaakt; ik wil mij in het vervolg hoeden tegen zoodanige dwaasheid."

„De Heer zegene uw voornemen en verlichte u meer en meer door Zijnen Geest."

DE KRACHT VAN HET GEBED EN VAN DE VOORBEDE.

Zou Ik eenigzins lust hebben aan den dood des goddeloozen, spreekt de Heere, Heere. Is het niet, als hij zich bekeert van zijne wegen, dat hij leve. Ezech. 18: 23.

Al waren uwe zonden als scharlaken, zij zullen wit worden als sneeuw; al waren zij rood als karmozijn, zij zullen worden als witte wol. Jes. 1: 28.

Op zekeren dag trad de geestelijke van het gesticht uit de cel van eenen gevangene, terwijl ik juist daar voorbijging. „Dezen gevangene geef ik u over," zeide hij tot mij; „ik kan mij niet langer met hem bemoeijen. Hij heeft mij den weefspoel al naar het hoofd willen werpen. Wees voorzigtig, want hij is de grootste boef, die er te vinden is, en met één woord een verwerpelijk sujet. Ik zal u tot nadere kennismaking, de akte van beschuldiging tegen hem overhandigen, dan kunt gij u eenigzins op de hoogte stellen van zijne verdienstelijkheid."

Die akte, bijna twee folio deelen, was inderdaad rijk van inhoud. Ik wil hier slechts een enkel stukje daaruit mededeelen, om eenigzins te doen verstaan, wie deze mensch was.

Eens werd hij uit het tuchthuis ontslagen. De sluwe bedrieger begaf zich eerst bij den predikant van het gesticht, om dezen te bedanken voor al de zorg, die hij ten koste had gelegd aan het welzijn zijner ziel. Hij deed dit met vele schoone en bewegelijke woorden. Daarna bragt hij zijne moeijelijke omstandigheden ter sprake, en verhaalde den geestelijke, dat hij zonder eenige middelen was, en dat hij nergens een onderkomen wist te vinden, wijl dit niet zonder vooruitbetaling verleend wordt; hij bad om hem in dien toestand te hulp te komen door een voorschot van drie thaler, die de boekhouder van het gesticht uit zijne gespaarde of oververdiende penningen weder zou geven. De predikant voldoet uit medelijden aan dat verzoek. Bij den direkteur doet hij even zoo, en ook deze kan zijne dringende bede niet wederstaan. Op het kantoor van den boekhouder treffen de predikant en de direkteur elkander aan; zij kwamen beiden met het doel om ingevolge de aanwijzing van den ontslagene, van den boekhouder de voorgeschotene penningen terug te ontvangen. Nu bemerkten zij, dat zij schandelijk bedrogen waren, want de schelm had de weinige groschen, die hem toekwamen, reeds geïnd. Toen de direkteur in zijne kamer wederkeerde, deed hij de ontdekking, dat hem zijne in goud gevatte bril ontnomen was. Ook dat had hij den volleerden boef te danken.

De zaak werd niet aangegeven, daar geen onzer twijfelde, of wij zouden den doortrapten dief wel spoedig in het tuchthuis zien wederkeeren. In die verwachting had men zich niet bedrogen. Nadat ik hem eenigzins had leeren kennen uit de akte van beschuldiging, werd de begeerte bij mij levendig, om den man te leeren kennen, wiens zieleheil mij toevertrouwd was, hetgeen mij zeer zwaar op het hart lag. Eer ik mij naar zijne cel begaf, bereidde ik mij door gebed voor op deze ontmoeting; niet uit vrees, want die heb ik

nooit gekend, ook niet tegenover den gruwelijksten misdadiger. Meermalen is het gebeurd, dat ik twee uren achtereen in de dikste duisternis met zoo iemand doorbragt in zijne cel. Maar de verantwoordelijkheid, die op mij rustte tegenover deze ziel, drukte mij zeer zwaar. Tegen mijne verwachting, vond ik eenen bleeken, uitgeteerden, zwakken man. Toen ik binnentrad, zat hij op zijnen weefstoel.

Waarom staart gij mij zoo verwonderd aan?" vroeg ik, „kent gij mij niet?"

„Ik ken u zeer wel, en heb reeds lang gewenscht eens met u te kunnen spreken, daar ik zeer goed weet, dat mijne naaste buren dikwijls door u bezocht worden. Ik had evenwel de hoop op de vervulling van dezen wensch reeds opgegeven, en nu zie ik u daar zoo geheel onverwacht en ongedacht binnenkomen. Dit zal de reden zijn, waarom ik u zoo verwonderd aanstaarde. Het spijt mij zeer — ik had u vele vragen voor te leggen, die van tijd tot tijd zoo bij mij opgekomen zijn, en op welke ik zeer gaarne uw antwoord vernam. Uwe plotselinge komst is oorzaak, dat ik van wege mijne verwondering mij geene enkele dier vragen kan herinneren."

„Heb daar geen zorg over. Ik weet bij ondervinding, dat zoodanige vragen in den regel weinig beduiden. Wat u noodig is te weten zal zich in den loop van het gesprek als van zelf voordoen."

„Nu, ik moet u zeggen, dat gij mij zeer groote vreugde verschaft door uw bezoek. Ik heb — dat voel ik duidelijk, niet meer dan drie maanden te leven, en gij zult een werk van barmhartigheid aan mij doen, indien gij mij gedurende dien korten tijd nog dikwijls wilt bezoeken.''

„Hoe oud zijt gij dan?"

„Ik ben één en dertig jaar."

„En dan te sterven! Op zulk een leeftijd te verwelken!

Dat is waarlijk treurig. Van waar is uw gestel toch zoo verzwakt?"

„Sinds mijn zeventiende jaar heb ik mijne meeste dagen in het tuchthuis doorgebragt; door veel zweepslagen en lattenstraffen zijn mijne krachten zoo zeer afgenomen, dat ik niet meer in staat ben, het drievierde gedeelte van mijn werk te leveren; derhalve word ik elken vrijdag als mijn werk nagezien wordt, op nieuw gestraft."

„Maar van waar hebt gij zooveel buitengewone straf opgeloopen?"

„Ik bekommerde mij vroeger zeer weinig om al die strafoefeningen en bedreef onophoudelijk allerlei kwaad. Nu begrijp ik echter zeer goed, dat ik zoodoende, moedwillig mijne gezondheid heb verwoest; maar 't is helaas! te laat. Ik zou nu zeer gaarne mijn werk naar eisch verrigten, maar ik kan niet meer."

„Wordt dan uw zwakke gezondheidstoestand niet in aanmerking genomen?"

„Al de beambten haten mij; er is niet een, die mij niet liever van daag dan morgen ziet sterven; ik behoef er niet aan te denken, dat een hunner mij met de minste verschooning zal behandelen."

„Indien de zaken zoo staan, dan hebt gij uwe rekening met den hemel zeker reeds vereffend."

„Aan den hemel behoef ik niet te denken. Voor mij is er slechts eene hel."

„En hebt gij er nog nooit aan gedacht, of er mogelijkheid kan bestaan om zulk een ellendig lot te ontkomen, en u in betere vooruitzigten te verblijden?"

„Ik geloof dat gij nog hoop voor mij koestert. Gij denkt zeker nog aan de mogelijkheid om mij te bekeeren. Maar ik raad u, spaar die moeite. Ik wil open en eerlijk met u spreken. Ik weet, dat gij ons liefhebt en ons zulke dingen niet kwalijk neemt."

„Gij schijnt mij vrij wel te kennen; hoe weet gij dat alles?"

„O, ik heb dienaangaande veel gehoord van mijne medegevangenen. En daarom wenschte ik ook steeds zoo vurig u eens te spreken."

„Maar gij kunt immers niet met uwe medegevangenen spreken."

„Ja, mijnheer, daar weten wij altijd gelegenheid toe te vinden."

„Nu, zeg mij wat gij op het hart hebt."

„Ja, dat is ook waar. Ik wilde u zeggen, dat ik geen hatelijker wezens ken dan geestelijke heeren, die tot mij komen om mij te bekeeren. Den predikant, die in dit gesticht is, heb ik voor goed afscheid gegeven."

„Nu dan is het mijn geluk, dat ik nog niet tot predikant aangesteld ben (ik was toen nog kandidaat), welligt had ik hetzelfde lot te wachten. Evenwel ik kan die handelwijze niet prijzen. Ik verzeker u, dat de predikant uw geluk zoekt."

„Nu, als geestelijke veracht ik u ten eenenmale; als mensch mag ik u gaarne lijden. Ik vertrouw u volkomen; gij kunt mijne laatste levensdagen, indien gij wilt, nog een weinig vervrolijken en mij troosten in mijn lot."

„Gij brengt mij in groote verlegenheid. Ik weet waarlijk niet, hoe dit aan te vangen. Zoo als gij zelf zegt, zijt gij nog op weg naar de hel. Indien ik u nu vertelde: Gij behoeft u niet te verontrusten, en gij moet het niet al te zwaar tillen, want in de hel is het maar een weinig minder aangenaam dan in den hemel, dan zoudt gij mij al spoedig te gemoet voeren: „Dat is eene groote leugen!" Want gij weet zeer wel, dat al de ellende, die gij hier hebt doorgestaan, niet vergeleken kan worden met den jammer, die in de hel wordt gesmaakt. Wilt gij echter die plaats der rampzaligheid den rug toekeeren en uw aangezigt naar God wenden, dan zal het u niet aan troost ontbreken, en gij zult zoo

verkwikt worden, dat zelfs uw ligchaam de oude frissche krachten terugbekomt."

„Ik ben een verworpeling, te diep gezonken om aan redding uit de ellende te denken."

„Zeer goed. Die bekentenis is de eerste schrede tot beterschap. Gij hebt erkend, dat uw leven tot hiertoe ten eenenmale boos is geweest. Wie eenmaal tot inzigt van zijnen jammervollen toestand gekomen is, zal toch wel gaarne uit den nood gered worden."

„Hoe zal ik gered worden? Ik zie volstrekt geen uitweg. Kracht om mij te beteren, bezit ik niet; en buitendien, welke waarde bezit eene beterschap, die eerst dan begint, als ik niet langer in de gelegenheid ben om kwaad te doen?"

„Zeg mij eens opregt: is het u waarlijk er om te doen, uit uwen diepgezonken toestand gered te worden en de hel te ontkomen?"

„Ach mijnheer, daar wil ik niet eens aan denken. Ik vraag u: Bestaat er mogelijkheid op in mijne omstandigheden?"

„Bij God is geen ding onmogelijk."

„Ja, indien ik voor God durfde verschijnen."

„Weet gij niet, dat wij eenen voorspraak hebben bij God, die voor ons optreedt."

„Ja, ik weet, wien gij bedoelt; maar Deze is niet voor mij."

„Voor wien dan? Is Hij niet in de wereld gekomen om zondaren zalig te maken?"

„Mijne zonden zijn te groot."

„Heeft dan deze zondaren-Heiland den moordenaar aan het kruis niet toegesproken met deze vriendelijke en liefelijke woorden: „Heden zult gij met Mij in het paradijs zijn?" —

„Zoo ver ik weet, had die man een moord gepleegd,

waarom Hij ook gekruisigd werd. Dat kwaad heeft echter niets te beduiden in vergelijking met de zonden, die ik begaan heb. Mijne zonden zijn als het zand aan de zee. Zij zijn zoo vele en zoo groot, dat ook Christus ze niet kan uitwisschen."

„Gij hebt al een zeer duister en gering denkbeeld van de kracht onzes Zaligmakers. Indien Hij de zonden der gansche wereld op zich heeft genomen, gelijk God ons verzekert in Zijn Woord, dan kan Hij ook uw zondenpak, al is het nog zoo groot, zeer gemakkelijk op Zijne schouders nemen. Het hangt slechts van u af, of gij het Hem wilt vragen. — Zeg mij, wat wilt gij?"

Ik kreeg geen antwoord; hij zag mij echter aan als een die moed begon te vatten.

„Kunt gij bidden?"

„Neen, dat kan ik niet."

„Kunt gij zuchten?"

„Ach, hoeveel zucht ik niet! — Dag en nacht; maar het zijn geene zuchten, die tot God in den hemel doordringen."

„Welnu, begin dan uwen geestelijken nood en armoede aan den Heere Jezus te klagen; zucht daarover tot Hem, dan zal het wel beter worden."

„Ik zal het nooit leeren."

„Dan zijt gij verloren."

„Zoo is het."

„Wilt gij niet eenige poging aanwenden?"

„Dat kan ik niet."

„Dan zijn mijne bezoeken ook ijdel, en de tijd, dien ik met u doorbreng, is dus voor anderen verloren."

„Verlaat mij niet, ik bid u, doe dat niet! Indien gij mij ook al niet verder kunt helpen, zoo gevoel ik mij toch door uwe tegenwoordigheid verkwikt, en gij verzacht het lijden mijner laatste levensdagen."

„Indien dat zoo is, dan is mijn tijd bij u doorgebragt, niet vruchteloos besteed. Hoe gaarne echter wenschte ik u verder te helpen."

„Ja, daarvan ben ik overtuigd, maar daar is aan mij nu eenmaal niets te doen."

Eenen tijd lang bezocht ik hem nu driemalen per week, zoo menigmaal ik namelijk de gevangenis bezocht. Bij elk bezoek sprak ik met hem over de belangen zijner ziel en vermaande ik hem tot gebed. Alles te vergeefs. Hij verviel merkbaar, zoodat mijne hoop van dag tot dag verminderde. Toch kon ik hem niet opgeven, zoolang hij nog ademde. Eindelijk braken mijne vacantiedagen aan, die ik bestemd had tot het doen eener reis. Ik durfde mij niet vleijen den gevangene na verloop van vier weken nog weder levend terug te zullen zien. — Het was mij dus onmogelijk eene laatste poging na te laten. Den avond vóór mijne afreis drong ik er met alle kracht op aan, dat hij mij zijn woord zou geven, om in het gebed te gaan. Hij voldeed niet aan mijn verzoek.

Toen ik hem zeide, dat ik gedurende vier weken afwezig zou blijven, nam hij onder vele tranen afscheid, de verzekering uitende, dat ik hem bij mijnen terugkeer niet levend weer zou zien.

„Indien gij mijn verzoek wildet gehoor geven, indien gij wildet bidden, dan zou ik u stellig wederzien na mijne terugkomst. Indien gij maar eerst geestelijke krachten door het gebed ontvangt, dan zal de herstelling uwer ligchaamskrachten niet achterblijven."

„Ach, waaraan denkt gij toch? Ik gevoel het maar al te duidelijk dat mijn einde met rassche schreden nadert. Neen, neen, wij zien elkander niet weder!"

„Zoudt gij willen bidden, als ik u de verzekering geef, dat ik voor u bid?"

„Ja, als *gij* met mij voor Gods troon wildet gaan, dan zou ik het durven wagen."

Ik kan niet zeggen, hoezeer ik verschrikte op deze woorden. — Het had dus aan mij gelegen, dat zijn toestand dezelfde gebleven was. Ik had wel voor hem gebeden, maar zonder dat hij dit wist. Had ik niet reeds sinds lang *met* hem moeten bidden? Dit verzuim werd mij nu eerst duidelijk. — Nadat ik mij een weinig hersteld had, noodigde ik hem uit met mij te bidden. Daartoe was hij dadelijk bereid. — Ik legde nu in het gebed onzen ganschen toestand voor den Heer bloot, en toen wij geëindigd hadden, stond de gevangene met blijkbaar verkwikte gemoedsstemming op. Nu beloofde hij geheel gewillig iederen morgen, middag en avond te zullen bidden, en merkelijk gerustgesteld en bemoedigd nam hij van mij afscheid.

Zoodra ik van mijne reis teruggekeerd was, begaf ik mij in gespannen verwachting naar de gevangenis. Ik durfde niemand vragen of de mij zoozeer op het hart gebondene nog in leven was; ik spoedde mij onmiddelijk naar zijne cel, om mij te overtuigen en in het ergste geval mijne smart voor mijzelven te houden. Het bordje, dat zijn naam vermeldde, hing nog aan de welbekende deur; hij leefde dus nog! Behoedzaam werd de deur door mij geopend, toch bemerkte hij oogenblikkelijk mijn binnentreden, deed zijn weefgetouw stilstaan en begroette mij met eenen luiden vreugdekreet.

„Gij ziet er waarlijk gezond en vrolijk uit!" zeide ik.

„Ik ben in mijne gedachten met u op reis geweest en de reis schijnt ons beiden regt goed bekomen te zijn. — Maar in ernst gesproken: Het gebed! Het gebed! Zoo als gij voorspeld hebt, is het gebeurd; ik gevoel mij tegenwoordig gezond en krachtig. Indien ik de wonderbare werking des gebeds niet aan mij zelven ondervonden had, dan zou ik nim-

mer geloofd hebben, wat ik nu bij ervaring ken. Er gaat niets boven het gebed. Deed ik het aanvankelijk half gedwongen, om mijne belofte te vervullen, nu is het mij eene behoefte, even als het eten, drinken en slapen. Wat ik verder nog mede te deelen heb, zult gij wel bijna niet kunnen gelooven. „Ik lever tegenwoordig niet slechts het vereischte werk, maar daarenboven elken dag nog eenige ellen meer."

„Nu, dan zult gij wel begrijpen, waarom ik altijd op het gebed heb aangedrongen."

„Ja, ik begrijp het volkomen. Maar eerlijk gesproken: Indien gij mij niet zoo lief waart geweest, dan had ik u met uw gebed even zoo goed mijne cel uitgejaagd als den predikant, want ik heb nooit tegen iemand of iets sterker afkeer gekoesterd dan tegen eenen bidder; nu ben ik zelf er een en hoop het te blijven tot den einde toe."

„Zoudt gij den predikant weder uit uwe cel jagen, indien hij u nu eens kwam bezoeken."

„Neen. Indien hij de goedheid wilde hebben mij weder eens te bezoeken, dan zou mij dit zeer verblijden; want ik wenschte hem gaarne vergeving te vragen. Zoudt gij zoo goed willen zijn hem daarvan kennis te geven?"

„Van ganscher harte."

Het duurde niet lang of hij was in staat 20 ellen boven den gestelden eisch te leveren, zoodat hij dagelijks 35 ellen leverde. — Hij zou nog meer geleverd hebben, hadde ik hem niet vermaand zijne gezondheid en krachten te ontzien. Spoedig had hij eenige thaler verdiend, daarvoor kocht hij zich eenige goede boeken, zoo als Arndts ware Christendom, de gewijde geschiedenis van Kurtz, enz.

Eens vond ik hem zeer mistroostig.

„Wat is u overkomen, dat gij zoo droevig voor u ziet?" vroeg ik.

„Ik had gedacht genade bij God gevonden te hebben, wijl Hij mijn gebed zoo zigtbaar verhoorde, maar sinds eenigen tijd ben ik aan het twijfelen geraakt. Midden in het gebed worden mij somtijds mijne zonden voorgehouden, ja zonden, die ik reeds lang vergeten was, treden dan voor mijnen geest, en overtredingen, die ik vroeger nooit als zoodanig beschouwde, klagen mij dan aan. Daarbij is het mij menigmaal alsof er iemand achter mij staat, die mij influistert, dat ik een verdoemde zondaar ben, die door bidden den hemel meen te verdienen."

„Laat u daardoor niet ontmoedigen, of op een dwaalspoor brengen. Gij hebt genade bij God gevonden, daaraan behoeft gij niet een enkel oogenblik te twijfelen. Dat uwe zonden, u, als zoodanig, klaarder voor oogen staan dan ooit te voren, is eene vrucht van de u geschonkene verlichting, en wanneer uw zondenregister u in allen omvang voor oogen treedt, dan is het slechts om juist daardoor den onnaspeurlijken rijkdom van Gods genade in het helderste daglicht te stellen. Wat dat verwijt betreft, gij kunt zeer wel begrijpen wie u dat influistert."

„Ik denk, dat de duivel het doet."

„Juist. Het spreekt wel van zelf dat hij zich eene ziel, die hij meende zoo vast en zeker in zijne klaauwen te hebben, niet zonder tegenstribbelen laat ontnemen. Als hij u weder aanvalt, zeg hem dan eenvoudig en beslist, in den naam des Drieëenigen Gods, dat hij van u wijke. Tegenover eene zoo besliste verklaring betoont hij altijd eerbied."

Nadat ik in de bediening gekomen was, nam hij deel aan het godsdienstonderwijs, dat ik aan onkundige gevangenen gaf. Toen ik hem eens in zijne cel bezocht, zeide hij: „Ik heb genade bij God gevonden. Ik zou gaarne ook genade bij de menschen vinden. Zou dat kunnen geschieden? Mijn vonnis is levenslange opsluiting. O! hoe gaarne zou ik nog

eens in de vrijheid bewijzen dat ik een nieuw mensch ben."

„Verontrust u daarover liever niet. Indien God het wil, zoo kan Hij de harten der menschen daartoe neigen. Krijgt gij evenwel uwe vrijheid niet weder, denk dan aan het woord, dat de Heer tot den voornaamsten der apostelen gesproken heeft: „Mijne genade is u genoeg."

„Ja, als ik ter harte neem wat mij geschonken is, dan durf ik niet verder gaan met mijne wenschen; God heeft alreede boven bidden en denken gedaan. In zulk eene genade mag ik wel altijd vergenoegdheid en blijdschap smaken."

Kort na dit onderhoud verscheen hij op zekeren morgen blijkbaar zeer verstoord bij het onderrigt. Ik nam hem dadelijk ter zijde en onderzocht wat de oorzaak was van dit verschijnsel.

„Van morgen is mij een groot ongeluk overkomen. Toen ik mijne lamp afpoetste, viel eene vonk in het weefsel en oogenblikkelijk was alles verteerd. Daarop staat drie dagen arrest en vergoeding van de aangebragte schade. Vroeger was het mij onverschillig veertien dagen lattenstraf te ondergaan; nu heb ik echter zooveel eergevoel, dat ook de geringste straf mij tegen de borst stuit."

„Bij deze gelegenheid zal het openbaar worden, of gij ook bij de menschen genade gevonden hebt. Ik zou mij regtstreeks bij den direkteur kunnen aanmelden, maar wil dit vooreerst niet doen. Indien u straf wordt opgelegd, meld het mij dan slechts, dan zal ik uw voorspraak zijn."

Toen het daarop eerstvolgend uur van godsdienstonderwijs was aangebroken, zag ik hem vrolijk en welgemoed verschijnen. Na geëindigd onderrigt onderzocht ik naar den afloop der zaak.

„Tot mijne niet geringe verwondering," zeide hij, „was de direkteur mij buitengewoon genegen; hij heeft mij de straf kwijtgescholden en zich een geheel uur zoo vriendelijk mogelijk met mij onderhouden."

Niet lang daarna trof ik den direkteur zelven aan; deze gaf mij zijne verwondering te kennen over de algeheele verandering van dezen vroeger zoo geheel omhandelbaren mensch.

Bij eene latere gelegenheid zeide de gevangene:

„Het is opmerkelijk. Sedert ik veranderd ben, schijnen ook al de beambten veranderd te zijn; zij behandelen mij allen, zonder uitzondering, vriendelijk, en onderhouden zich gaarne met mij, terwijl ik vroeger hard en verachtelijk behandeld werd."

Zoover mij bekend is zit hij nog altijd in zijne cel, en blijft hij steeds onberispelijk van gedrag.

DE PARASOL.

Ik weet den dag mijns doods niet.
Gen. 27: 2.

Heden indien gij Mijne stem hoort, zoo verhardt uw hart niet. Ps. 95: 7.

De goddelooze weet niet waarover hij struikelen zal. Spreuken.

„Gij zijt een zeer vlug werkman,” zeide ik tot eenen gevangene, dien ik een bezoek bragt in zijne cel.

„Ik ben voor allen arbeid geschikt,” antwoordde hij; „maar het allermeeste om te stelen.”

„Gij hebt toch volstrekt geen diefachtig voorkomen, zoo als de meeste uwer medgezellen.”

„Juist daardoor kan ik des te beter mijn handwerk uitoefenen. Ik was een zeer geacht man en niemand vermoedde in mij een zoo bekwamen en stoutmoedigen dief.”

„Gij hebt dus eenen zeer strafbaren en dwazen weg bewandeld; ik hoop echter dat het u nu smarten zal, zoo gehandeld te hebben?”

„Zoolang ik in het tuchthuis ben, steel ik gewisselijk niet; indien ik echter ontslagen word, dan weet ik waarlijk

niet of het wel lang met mij zal duren, want het stelen is voor mij eene soort van liefhebberij. Ik heb nooit uit behoefte gestolen, want ik bezat twee der schoonste huizen in de stad en daarenboven een aardig kapitaaltje. Alleen uit louter vermaak heb ik zooveel gestolen, dat ik alleen daarvan wel eene lange straat van zulke huizen zoude kunnen bouwen."

„Gij zijt niet keurig op uwen roem. Maar hoe hebt gij u, onder zoo veel diefstal, zoolang uit de handen der politie weten te houden?"

„Ik wil u dat verklaren. Mijn vader was schoenmaker, en dat beroep moest ik geheel tegen mijnen wil leeren. Daar de tegenzin echter niet afnam, maar veeleer wies, zoo zeide ik de leest vaarwel en zette mij aan het boekbinden. Terwijl ik nu als gezel van de eene plaats naar de andere reisde, geraakte ik in kennis met de dochter van een horologiemaker; dit meisje beviel mij uitnemend. De vader had volstrekt niet het minste bezwaar tegen mijn persoon, maar zijn aanstaande schoonzoon zou en moest onherroepelijk horologiemaker zijn. Ik besloot kort en goed, om ook dat vak te leeren, ten einde op die wijze mij van het bezit mijner geliefde te verzekeren; ik reisde derhalve naar huis, en trad in de leer bij eenen vriend mijns vaders, die het genoemde vak uitoefende, daar de vader van mijne beminde mij niet in de leer wilde nemen, hetgeen wij van onze zijde volkomen regtvaardigden.

Onder de heiligste verzekeringen van wederzijdsche trouw hadden wij van elkander afscheid genomen, eene taak die ons inderdaad zeer moeijelijk viel. Immers wij zouden nu meer dan dertig mijlen van elkander verwijderd zijn, hetgeen in die dagen, toen de spoorwegen nog onbekend waren, vrij wat te beduiden had. Met inspanning van alle krachten legde ik mij op het nieuwe vak toe, en even vlijtig schreven wij

elkander brieven, die steeds de teederste genegenheid ademden. Na verloop van eenigen tijd begon mijn meisje echter minder geregeld te schrijven, de inhoud harer brieven werd koeler, en kort vóór het eindigen van mijnen leertijd, schreef haar vader mij op zeer beleefden, maar tegelijk kouden toon, dat zijne dochter met eenen horologiemaker gehuwd was, en ik dus voortaan niets meer met hen had uit te staan. Ik kan niet zeggen, dat die tijding mij diep schokte; immers de laatste brieven mijner geliefde hadden mij reeds tamelijk wel voorbereid op zoodanigen loop der zaken. Er deed zich echter een onweêrstaanbare aandrang naar avonturen in mij gevoelen. Zoodra mijn leertijd afgeloopen was verschafte ik mij, met het oog om dezen lust bot te vieren, drie reisboekjes, een als schoenmakersgezel, een als boekbindersgezel en een als horologiemakersgezel. In een dier boekjes voegde ik bij mijnen naam den uitgang „*ke*," om zoo noodig des te gemakkelijker der politie uit de handen te blijven. Gewoonlijk vertoefde ik slechts korten tijd op eene plaats. Had ik b. v. hier eenigen tijd gewerkt als horologiemaker, dan ging ik eenige uren verder en zocht daar werk als boekbinder of schoenmaker. Stelen werd mij eene onontbeerlijke uitspanning. Ten einde dit werk regt flink te kunnen uitoefenen, zonder eenige verdenking op mij te laden, droeg ik de fijnste kleederen; het laken, en het linnen en al wat ik mij aanschafte was van de eerste kwaliteit. Ik had een gouden horologie met een fraaijen gouden ketting enz. Met inbraak liet ik mij niet in; als elegant heer gekleed, trad ik op klaar lichten dag het eerste het beste huis binnen, indien ik slechts kon vermoeden, dat daar iets te halen was, klopte dan aan de kamerdeur en trad zonder schroom naar binnen. Trof ik nu iemand in de kamer aan, dan vertelde ik zeer beleefd, dat ik gekomen was om dezen of genen te spreken; ik noemde dan natuurlijk iemand, dien men volstrekt niet kende en ver-

wijderde mij dan onder duizend verontschuldigingen. Bevond zich echter niemand in de kamer, die ik binnentrad, dan zocht ik in alle gezwindheid mijn handwerk uit te oefenen, en ging heen zonder ééne enkele verontschuldiging te maken. Ontmoette mij dan de een of ander, terwijl ik mij nog in huis bevond, dan wist ik op de onbeschaamdste wijze het een of ander mede te deelen, en niemand kwam op de gedachte een der onbeschaamdste dieven in mij te zien, voordat men den diefstal ontdekte — maar dan was het altijd te laat, wijl ik mij onzigtbaar wist te maken. Indien men pogingen deed om mij na te sporen, dan kwam niemand op de gedachte om in den eenvoudigen handwerksgezel, die daar bedaard langs den weg slenterde den eleganten heer te herkennen.

Eens kwam ik echter wel wat in de engte, ofschoon niet wegens diefstal. Ik werkte als horologiemaker in eene kleine stad, en speelde daar eene niet onbeduidende rol onder de jongelieden, wijl ik het geld niet behoefde te ontzien. Zoodoende gelukte het mij, verloofd te worden met de dochter van eenen wel niet rijken, maar toch niet onvermogenden fabriekant, zonder dat er eenige ernst bij mij bestond in dezen ganschen liefdehandel. Onze omgang werd al te gemeenzaam; de gevolgen bleven niet achter. Onder het voorwendsel het noodige in mijn huis in orde te willen brengen, begaf ik mij op reis, maar op drie uren afstands verhuurde ik mij bij eenen schoenmaker. Eenigen tijd daarna werd in die plaats de gewone jaarmarkt gehouden, en mijn meester was belast met de ontvangst van het marktgeld. Hij verzocht mij, hem daarin te willen helpen. Ik deed dit; terwijl ik nu daarmede bezig, voor eene der kramen, sta, gevoel ik mij eensklaps door eene krachtige vuist op den schouder aangegrepen, terwijl tegelijkertijd een vloed van verwijtingen en scheldwoorden over mijn hoofd wordt uitgegoten. De

vader mijner bruid was op de jaarmarkt gekomen en had mij herkend.

„Maar, mijnheer!" voerde ik hem tegen, „hoe komt gij er toe, mij zonder de geringste aanleiding, op zoo onbeschofte wijze te beleedigen? Ik begrijp eigenlijk niet, waarvan gij spreekt. Gij zijt geducht in de war, of het is niet pluis in uwe hersenkas."

„Onbeschaamde schelm! Weggeloopen kwâjongen! Gij doet alsof gij mij niet kent, maar gij vergist u, indien gij meent dat ik den horologiemakersgezel van baas N. niet meer zou kennen!"

„Wat? horologiemaker?" riepen eenige mijner nieuwe vrienden. „Gij zijt de plank geheel mis, mijnheer; deze persoon is schoenmaker, maar niet zoo als gij meent horologiemaker."

„Laat hij zijn wat hij wil; ik verzeker u, dat ik hem zeer goed ken. Kom aan met mij naar het bureau der politie."

Bij deze woorden greep hij mij weder beet; ik stelde mij te weer; mijne vrienden namen het voor mij op, en er ontstond eene vechtpartij, waarbij de aanvaller welhaast het onderspit zou gedolven hebben, ware de politie niet tusschen beiden getreden.

Nu werden wij allen naar het bureau gevoerd. Nadat er eerst proces-verbaal was opgemaakt van het voorgevallene op de markt, diende de vader mijner bruid zijne aanklagt in, die ook nu weder gerigt was tegen den horologiemakersgezel N. Ik haalde mijn reisboekje voor den dag en bewees, dat ik schoenmaker was en geenszins horologiemaker, als ook, dat mijn naam niet was N. maar N.ke. Desniettegenstaande hield mijn aanklager de beschuldiging vol.

De politiebeambte vermaande hem, zijne aanklagt in te trekken, daar ik het onwedersprekelijk bewijs had geleverd,

dat hij zich vergiste in den persoon. Een andere beambte, die rustig het gansche tooneel had gadegeslagen, verzocht mij, met hem in een belendend vertrek te gaan. „Vriendje," zeide hij, toen wij alleen waren, „ik heb u in stilte gadegeslagen, en heb zeer duidelijk bemerkt, dat uw aanklager volkomen in zijn regt is. Gij zult zeer verstandig handelen, indien gij de zaak met hem tracht te schikken; ik raad u ernstig aan dit te doen, anderszins kan het zeer treurig voor u afloopen, want onze landswet is op dit punt zeer gestreng en gij kunt er op rekenen, dat gij minstens eenige jaren tuchthuisstraf zult oploopen, indien hij bij zijne aanklagt volhardt. En ik voor mij, twijfel geen oogenblik, of de man zal het er niet bij laten."

Door deze vermaning werd ik zeer getroffen, en bekende nu de waarheid. Ik stelde mij nu tegenover den vader mijner bruid, die inmiddels ook in de kamer geroepen was, allerootmoedigst aan, bad hem duizendmaal om vergeving, en beloofde hem door een spoedig huwelijk alles weder goed te maken. Den volgenden dag zou ik met hem naar huis rijden; ik veinsde van verlangen te branden, om de bruid en hare moeder volkomen gerust te stellen; gaf aan den vader mijnen reiskoffer, dien ik echter met allerlei nietsbeduidende dingen had gevuld, en wist mij toen uit de voeten te maken. Ik nam de vlugt. Zoo snel mij doenlijk was trachtte ik over de grenzen te komen; ik maakte daartoe gebruik van den postwagen en reisde in eenen korten tijd eene aanmerkelijke streek lands door.

Na dien tijd had ik niet den minsten smaak meer voor liefdesavonturen; mijne andere ondernemingen gingen mij echter zeer voorspoedig van de hand. Nooit heb ik gestolen om mij te verrijken. Aan genietingen en vermaken van allerlei aard vierde ik ruimen teugel, maar mijn grootst genot bestond daarin, dat ik mijne vrienden en bekenden, van

welke ik mij steeds door een groot aantal omringd zag, op partijtjes onthaalde, of allerlei guitenstreken met hen uithaalde. Stelen was en bleef altijd de lust mijns harten. Had ik eens eene regt goede vangst gemaakt, dan ging ik op den weg wandelen, en wierp den eersten den besten handwerksgezel, die mij om eenen reispenning verzocht, twee, drie, zelfs vijf daalders in den hoed, al naar 't mij inviel. Stond deze mij nu met open mond staroogende na te staren, zoo ver hij konde, dan was ik de gelukkigste man ter wereld.

Nadat mijn vader gestorven was, kwam ik in het bezit van zijne beide huizen en van zijn geld, en leefde nu als een eenzame rentenier. Nu en dan een kunstreisje te maken, of eene toevallige gelegenheid in mijne vaderstad waar te nemen, was mij nog altijd eene onafwijsbare uitspanning. Kwam daardoor een onschuldige in verdenking, dan liet ik zoo iemand echter nooit in den steek. Zoo had ik eens in een hotel gestolen. De keukenmeid, die reeds jaren lang in die dienst had doorgebragt en zich altijd onberispelijk had gedragen, kwam door den diefstal zoozeer in verdenking, dat zij in hechtenis werd genomen. Zoodra ik dit vernam, leverde ik het gestolen goed heimelijk terug en zond daarbij eenen ongeteekenden brief met tien thaler; ik bevrijdde door dit schrijven de verdachte van alle kwaad vermoeden en meldde daarbij, dat het bijgevoegde geld ter vergoeding was voor het onregt, der valschelijk beschuldigde aangedaan.

Bij gelegenheid van een volksfeest wilde ik mij, om zekeren optogt goed in oogenschouw te kunnen nemen, midden door het opeengepakte volk heendringen. Ik stiet daardoor een kind van omstreeks vier jaren, dat aan de hand harer moeder geleid werd, op den grond. De val was hevig, de kleine bloedde sterk ten gevolge eener aan het hoofdje bekomene wonde. Ten einde het weenende kind zooveel moge-

lijk te troosten en de smart te verzachten, begaf ik mij ijlings naar den winkel van een banketbakker, waar ik eenig suikergoed kocht. Daar de optogt inmiddels voortgetrokken was, en ik niet zoo snel als ik wenschte, door de menigte kon heendringen, liep ik zoo spoedig mogelijk een paar zijstraten door, en wachtte nu in de hoofdstraat, waar de stoet doortrok, het kind af. Ik herkende het weldra, daar de moeder eenen doek om haar hoofdje had gewonden, nam het, zonder acht te geven op de moeder, op den arm en gaf het nu de gekochte suikervoorwerpen.

„O hemel!" riep de moeder plotseling uit, terwijl zij met beide handen haar gelaat bedekte. Als in een oogwenk wilde zij mij daarna het kind ontrukken, en terwijl zij de handen naar mij uitstrekte, staarde ik haar in het gelaat.

„Zijt gij het Marie?" riep ik vol verbazing uit.

„Geef mij het kind, Hendrik, en pak u weg."

„Dat kind is zoowel het mijne als het uwe."

„Gij hebt niet de minste aanspraak op haar; gij hebt mij schandelijk verlaten."

„Ik wil u echter nu nimmer weêr verlaten."

„Is dat waarlijk uw vaste wil?"

„Ja, dat is mijn onherroepelijk voornemen. — Laat ons met elkander den nabijgelegen speeltuin binnentreden, om ongehinderd met elkander te spreken."

Zij volgde mijne uitnoodiging.

„Marie, lieve Marie," zoo nam ik het woord, „hoe komt gij hier?"

„Ach, Hendrik, gij hebt mij zeer diep in het ongeluk gestort. Nadat gij mij zoo trouweloos hadt verlaten, heb ik kwade, zeer kwade dagen doorleefd. Mijne ouders wilden mij niet langer als hun kind erkennen; eene ellendige zolderkamer werd mijn verblijf, en eindelijk werd ik geheel uit de ouderlijke woning verstooten. Gij hadt mij den te dezer stede wonenden

koopman N. als uw vader genoemd. In de hoop, u in de ouderlijke woning aan te treffen, begaf ik mij op reis en vond, zonder veel moeite, het huis van den man, dien ik zocht. Hij zelf was afwezig, maar zijne vrouw trof ik te huis. Ik vroeg haar naar haren zoon Hendrik."

„Mijn zoon is in dienst; hij zal spoedig weder te huis komen, zoo wij hopen."

„In dienst? In welke dienst?"

„Wel, bij het leger! Hij is soldaat."

„Onmogelijk!"

„Het is toch zoo en niet anders. Het zal niet lang meer duren of gij zult u met eigen oog kunnen overtuigen."

„Heeft uw zoon zich voor omstreeks een half jaar in A. opgehouden?"

„Neen, hij is vroeger altijd in de ouderlijke woning geweest."

„Woont hier dan misschien nog een koopman, die denzelfden naam draagt?"

„Neen."

„Welk beroep oefent uw zoon uit."

„Koopman, even als zijn vader."

„Dan ben ik geheel verkeerd. De persoon dien ik zoek, is horologiemaker, of ook wel schoenmaker."

„O, nu gaat mij een licht op! Gij zoekt den zoon van mijn mans broeder, een goddelooze, ligtzinnige jongeling. Staat gij met hem in nadere betrekking?"

„Hij heeft mij diep in het ongeluk gestort; om zijnentwil ben ik uit mijns vaders huis verstooten," en ik verhaalde haar onder vele tranen mijne beklagenswaardige omstandigheden.

„Het doet mij in mijne ziel leed."

„Kunt gij mij zeggen, waar zijn vader woont?"

„In de Johannesstraat, maar spaar u de moeite om daarheen te gaan. Gij zoudt slechts de grofste beleedigingen

en onaangenaamheden oploopen. Mijn neef Hendrik is hier niet; dien treft gij dus in het geheel niet te huis, en zijn vader zal u slechts schimp en smaad naar 't hoofd werpen."

Ik zat radeloos ter neder en weende luid. Eindelijk bemerkte ik dat mijne tegenwoordigheid uwe tante hinderlijk was, en ik verwijderde mij dus. — Ik dwaalde door de straten der mij geheel vreemde stad, zonder te weten waar ik was, en waarheen ik mijne schreden zou rigten. Geene levende ziel was mij, zoo ver ik wist, in de geheele stad bekend; ik pijnigde mij met de vraag wat te beginnen, maar kon geen antwoord daarop geven. Geen uitweg deed zich aan mijnen blik voor; geene reddende hand verscheen om mij te leiden. Ik werd wanhopig. De zon neigde alreede ten ondergang; mijne krachten waren uitgeput; ik begon om te zien naar een logement, waar ik mijn intrek zou kunnen nemen. Eensklaps word ik aangesproken door eene knappe jonge vrouw.

„He, jufvrouw Marie, zijt gij het zelve, of is het uw geest, dien ik hier voor mij zie staan?"

Zij, die mij aansprak, was vroeger bij mijne ouders in dienst geweest.

„Lieve Sophie! God heeft u mij hier toegevoerd. Zijt gij gehuwd?"

„Ja, sinds twee maanden. Mijn man is koetsier bij den generaal Z."

„Leeft uwe moeder nog?"

„O ja; die is nog frisch en gezond. Zij houdt zich kras."

„Ik zou haar zoo gaarne eens willen spreken."

„Welnu, ga dan maar mede, jufvrouw Marie, moeder woont niet ver van hier; zij zal haren kelder wel spoedig sluiten, het is tijd daarvoor; dan kunt gij met haar praten, zooveel gij wilt."

„Handelt zij nog altijd in fruit?"

„Zeker, van de enkele huur, die zij van haar huisje trekt, kan zij niet leven."

„Woont gij bij haar in?"

„Neen, dat ware niet doenlijk, omdat de woning te ver verwijderd is van het huis van den generaal. — Zie, nu zijn wij er reeds; ik zal even naar mijne moeder gaan, om haar den sleutel van de kamer te vragen."

Weldra waren wij de kamer binnengetreden.

„Ga zitten," zeide Sophie, „moeder zal over een kwartiertje hier zijn."

Alles zag er in dit kamertje even netjes uit. Eenvoudig maar vriendelijk was alles wat ik zag; ik gevoelde mij daar rustiger, dan sinds eenigen tijd ergens het geval was geweest.

„Zijt gij zoo geheel alleen hier gekomen, jufvrouw Marie?" vroeg Sophie, nadat wij ons nedergezet hadden.

„Geheel alleen."

„Maar welligt zijt gij getrouwd, en ik ben dom genoeg om u nog maar altijd als jufvrouw Marie toe te spreken."

Ik was niet in staat deze vraag te beantwoorden, zonder eenen vloed van tranen te storten. — Nadat ik mij een weinig hersteld had, zeide ik: „Goede Sophie, ik ben diep, diep ongelukkig. Mijne ouders hebben mij verstooten, en ik weet niet waarheen ik mij wenden zal om een onderkomen te zoeken. Daarom wilde ik zoo gaarne uwe moeder spreken en haar om raad vragen; zij is eene vrouw van veel ondervinding, en waarschijnlijk in staat, om mij eenen geschikten weg aan te wijzen."

„Wees onbezorgd, jufvrouw Marie, moeder zal u niet verlegen laten, zij laat nooit de ongelukkigen in den steek. Maar zeg mij eens, hoe komt gij toch eigenlijk hier in deze stad, waar gij geheel onbekend zijt?"

„Kent gij welligt zekeren Hendrik R.?"

„Den zoon van den koopman R., in de Frederik-Willems-straat?"

„Als zoodanig heeft hij zich uitgegeven, maar hij is het niet; zijn vader moet, naar ik vernomen heb, in de Johannesstraat wonen."

„Ah! de zoon van den schoenmaker! In den laatsten tijd heeft hij het horologiemaken geleerd, en toen is hij op reis gegaan. Na dien tijd heb ik niets van hem vernomen. Waarom vraagt gij naar hem?"

„Ik was zijne verloofde en hij heeft mij op de trouwelooste wijze in het ongeluk gestort, en daarenboven in de ellende laten zitten."

„O, hoe schandelijk! Zijn vader is een zeer welvarend man, die hem ongetwijfeld de noodige middelen zou willen schenken, om eene zaak op te rigten, indien hij zich goed gedragen wilde."

„Dat wilde mijn vader ook doen; maar het was hem geen ernst, met mij te huwen, hoewel hij mij meermalen met de duurste eeden heeft bezworen, dat hij mij getrouw zou blijven. Ik had gehoopt hem hier aan te treffen en hem door den aanblik mijner ellende te bewegen, mij uit mijnen nood en schande te verlossen; maar ik zie, dat ik mij daarin bedrogen heb."

„Daar is mijne moeder, jufvrouw Marie, nu kunt gij met haar spreken; ik moet mij naar huis spoeden, om het avondeten voor mijnen man gereed te maken. Morgen hoop ik u weder te zien."

Met blijkbare deelneming hoorde de goede, oude vrouw mij aan. Toen ik haar alles had verhaald, zeide zij, niet zonder groote bescheidenheid: „Neem mij niet kwalijk, als ik u iets vraag, dat ik noodzakelijk moet weten."

„Volstrekt niet. Vraag mij alles wat gij weten wilt."

„Zijt gij hier aangekomen, zoo als gij gaat en staat? Hebt gij volstrekt geene middelen?"

„Mijn spaarpot — circa zestig thaler — en banknooten ter waarde van tachtig thaler heb ik bij mij. Mijn koffer met kleederen staat nog in het postkantoor."

„Dan is er wat voor den eersten nood, en indien uwe ouders even onwillig blijven om u te helpen, dan zal de Heere God u ook wel verder ondersteunen. Nu hebt gij versterking en rust noodig. Morgen zullen wij nog wel eens nader over een en ander spreken. Ja, gij hebt uwen koffer nog aan de post, hebt gij gezegd. Wil ik dien laten halen?"

„Hebt gij dan gelegenheid voor mij, om mij van nacht hier te houden?"

„Mijn achterkamertje met het bed zijn tot uwe dienst. Gij zult toch zeker niet gaarne in het logement willen slapen, en mij doet gij niet het minste belet aan, indien gij slechts tevreden zijt met mijn nederigen stand."

„Gij bewijst mij daarmede eene groote dienst, en ik neem uw vriendelijk aanbod met dankbaarheid aan; ik zou niet gaarne in een huis, waar allen mij geheel vreemd zijn, logeren. O, hoeveel goedheid heeft de genadige God mij bewezen, dat Hij mij uwe dochter deed ontmoeten, en mij daardoor eene zoo vriendelijke helpster en raadgeefster deed vinden!"

„Mijn lieve kind, wat zou er van ons, arme zondaren, teregt komen, als God niet barmhartiger ware dan vader en moeder!"

Ik ondervond dat deze woorden eene diepe waarheid bevatten. Vader en moeder, hoe lief zij mij vroeger gehad hadden, konden mij hun hart onttrekken en mij verstooten; uit de ouderlijke woning verjaagd, eene mij geheel vreemde wereld ingedreven, gaven zij, onbekommerd over mijn toekomstig lot, hunne dochter welligt aan de diepste schande en het verderf ten prooi. God, die mij dezen dag zoo vaderlijk had geleid, toonde mij niet te willen overge-

ven aan den jammer en het ongeluk, dat zonder Zijne reddende hulp mijn deel zou geworden zijn.

Terwijl wij onzen avondmaaltijd gebruikten, werd mijn koffer gebragt, en spoedig daarna geleidde mijne vriendelijke gastvrouw mij naar het achterkamertje, dat er zoo regt bekoorlijk uitzag, alsof het geheel gemaakt was tot de ontvangst van eenen lang gewenschten gast. Weenende dankte ik God voor Zijne ontferming en weldadigheid, en bad voor mijne ouders en om eene goede rust voor mijn vermoeid ligchaam. Door de reis en de doorgestane bekommeringen naar ligchaam en geest geschokt, sliep ik zonder tusschenpoozen tot den lichten morgen. Ik had gedroomd van engelen, die mij door de wolken voerden in het paradijs; van een vlammend zwaard, dat mij daaruit verdreef, terwijl ik eenen vreeselijken afgrond onder mij geopend zag; dreigend opende de poel zijne kaken om mij te verslinden; op het oogenblik, dat ik verslonden zou worden, ontwaakte ik. Verschrikt sprong ik uit mijn bed, en ik had eenen geruimen tijd noodig, eer ik door bedaard nadenken tot de herinnering kwam van alles wat er den vorigen dag geschied was, en waar ik mij nu eigenlijk bevond. Allengs bragt mij het geheugen alles te binnen en ik kleedde mij ijlings. Ten gevolge mijner in den laatsten tijd ondergane vernederingen, kon ik mij ook zonder vreemde hulp spoedig helpen. Toen ik de voorkamer intrad, wenschte Sophie mij een vriendelijk „goeden morgen."

De oude vrouw was reeds sinds lang naar haren kelder. Zij zou, zoo spoedig hare kalanten bediend waren, tehuis komen. Zij had de koffij gezet en Sophie zette mij een eenvoudig ontbijt voor.

Wij spraken veel over allerlei zaken, totdat de oude vrouw binnenkwam. Sophie verwijderde zich, wijl zij in haar huis natuurlijk een en ander te verrigten had, en beloofde dat zij na het middagmaal weder komen zou.

„Marie," zoo begon de oude vrouw; „ik heb alles eens bedaard overlegd. Indien gij daarmede tevreden zijt, kunt gij zonder schroom eenige dagen bij mij blijven. Ik zal, met uw goedvinden, eene plaats voor u bespreken in het verplegingsgesticht voor kraamvrouwen, waar gij tegen billijke voorwaarden eene allezins gewenschte hulp en oppassing zult genieten. Als alles voorbij is en gij u zelven weder redden kunt, dan komt gij, indien gij daar lust toe hebt, maar weder in het achterkamertje bij de oude vrouw, en dan zullen wij wel verder zien, hoe God de Heer u leiden wil."

Het eerste gedeelte van dezen voorslag joeg mij den schrik door het hart. Nadat vrouw S. mij echter alles duidelijk uiteengezet had, kon ik niet anders dan haar voorstel van harte beamen.

Na mijne bevalling had ik ongeveer vier weken in het mij zoo lief geworden achterkamertje gewoond, wijl de oude vrouw mij op de onbaatzuchtigste wijze daartoe de gelegenheid had geschonken, toen zij op zekeren dag met een eenigzins lagchend gelaat bij mij binnentrad.

„Ik kom eens een weinig bij u praten," zeide zij, „indien ik u ten minste niet stoor, Marie," ging zij met de haar eigene hartelijkheid voort, en zij zag mij, naar ik dacht, op veelbeteekenende wijze aan. „Wat hebt gij nu weder onder handen. Wel! wel! welk een kostbaar, fijn stuk werk is dat! Gij zijt altijd even druk bezig. Maar ik moet u toch zeggen, dat gij onmogelijk gezond kunt blijven, als gij altoos zulk een zittend leven leidt. Ik had u iets voor te stellen, als gij het mij niet kwalijk neemt. Het kon u waarlijk wel tot groot voordeel zijn, indien gij er op af wildet gaan, hoewel het u misschien wel wat vreemd in de ooren zal klinken."

„Welnu, laat eens hooren wat gij mij te vertellen hebt, S. Ik weet dat gij 't steeds goed met mij meent."

„Ja, maar gij moet mij vooraf beloven, dat gij niet boos zult worden, als het u misschien al te vreemd in de ooren klinkt. Het kan wel zijn, dat gij u volstrekt niet kunt vereenigen met mijnen voorslag, maar ik heb uwe toekomst in het oog."

„Kom, zeg nu maar wat gij op het hart hebt, en houd mij niet langer nieuwsgierig. Ik beloof u, dat ik mij niet zal stooten aan hetgeen gij mij hebt toegedacht. Ik zou wel schandelijk ondankbaar zijn, indien ik niet gezind was van u alles aan te nemen."

„Welnu dan, Marie — ja — weet gij — het is maar een voorstel — u moet mij niet kwalijk nemen — de vrouw van den generaal, wier dochter eerstdaags bevallen zal, zoekt naar eene geschikte persoon om het kind op te voeden."

„Bedoelt gij eene min?" zeide ik half beschaamd, half verlegen.

„Nu ja, gij noemt het bij den waren naam, ik had den moed niet om dat zoo dadelijk te zeggen. Ik zal nu echter niet verder over de zaak spreken, want ik wil u volstrekt niet beleedigen; maar ik verzeker u nogmaals, dat ik het goed gemeend heb."

„Spreek u geheel uit, moeder. Zeg eens wat gij nog meer van die betrekking weet te vertellen. — Ik heb nu eenmaal dat woord uitgesproken en ben er nu doorheen. De zaak kan toch in elk geval wel eens besproken worden."

„Zoo denk ik er ook over — ziet gij, zulke groote luî hebben veel invloed; overal hebben zij hunne menschen; en deze familie is steeds geneigd om hen, die hen trouw gediend hebben, voort te helpen. Toen de vorige keukenmeid met eenen gewezen onderofficier trouwde, bezorgde de generaal hem eene plaats als direkteur van een gesticht; eene betrekking, die hij nooit zou gekregen hebben, al had hij nog zooveel werk daarvan gemaakt, als de generaal hem niet als

een braaf man had voorgesteld. Ik zou u nog vele staaltjes van dien aard kunnen verhalen, maar dat zou mij nu te lang ophouden. Gij begrijpt echter zeer goed wat mijne bedoeling is. Ziet gij, de oude mevrouw is eene doodgoede dame, die overal raad op weet. Sophie, die bijzonder in hare gunst deelt, heeft reeds de vrijheid genomen haar een en ander van u te verhalen. Nu moet gij maar eens verder over de zaak nadenken, Sophie komt van middag hier, om eens verder met u te spreken."

„Maar gesteld eens dat ik uw voorstel beaamde, waar moet ik dan met de kleine Otillie heen?"

„Daarover hebben wij ook al gesproken. Sophie wil de kleine bij zich nemen; dan zijt gij geheel zonder zorg; want gij kunt er op rekenen, dat de kleine meid het dan even goed heeft als bij u."

„Daarvan ben ik overtuigd, maar het kind is toch nog al te jong; het kan de moederzorg nog niet missen."

„Hoe vele kinderen moeten niet op nog jeugdiger leeftijd de moederzorg ontberen, en zonder dezelve opwassen? — Denk toch vooral aan uwe eigene en aan des kinds toekomst, dan zullen alle zwarigheden als van zelve verdwijnen."

Vrouw S. begaf zich weder naar haren winkel, en ik had ruim tijd de zaak voor God te overdenken. Afgezien van de natuurlijke moederzorg, kon ik het kind in alles aan Sophie overgeven. Het achterkamertje was mij zeer lief geworden, maar de omgang met beschaafde menschen was mij ook veel waard. Het gansche leven door als begraven te zijn, alleen en verlaten in de wereld te staan, die gedachte had toch ook iets akeligs voor mij. In mijn ouderlijk huis was ik aan een druk verkeer en beschaafden omgang gewoon, terwijl alles wat mij nu omringde, even dood was. Hoe langer ik de zaak overwoog, des te meer geneigdheid voelde ik daartoe; en

toen Sophie mij de gunstigste getuigenissen gaf aangaande de voorwaarden, die de generaalsvrouw stelde, stemde ik, hoewel met een kloppend hart toe. Den volgenden dag werd ik ten huize van den generaal ontboden. Mevrouw wachtte mij op en sprak met mij. Al zeer spoedig had zij mijne genegenheid gewonnen; ik gevoelde dat ik die dame met hart en ziel zou kunnen dienen. Acht dagen daarna reed ik in het prachtige rijtuig van den behuwdzoon des generaals naar diens landgoed. Gedurende een jaar heb ik daar de aangenaamste dagen mijns levens doorgebragt; toen kwam ik bij de oude mevrouw; in welke betrekking weet ik zelve niet. Ik ben gezelschapsjuffer, kamenier, en wat niet al. Eigenlijk ben ik er als kind des huizes.''

De gunstige omstandigheden van Marie gaven mij geene bijzondere blijdschap. Het was mij veel aangenamer geweest, haar in de diepste ellende te vinden, om haar dan als redder de hand te bieden. Nu zag ik mij genoodzaakt eene ootmoedige houding tegenover haar aan te nemen."

„Marie," zeide ik toen zij haar verhaal geëindigd had, „kunt gij mij al mijne booze handelingen vergeven? Ik heb mij zwaarlijk tegen u bezondigd; ik heb u vele kommervolle dagen bezorgd, u uwe ouders ontvreemd, welligt hunnen vloek over uw hoofd gebragt, hoe gaarne zou ik door opregte liefde u dat alles doen vergeten. Ik heb nooit opgehouden u van harte te beminnen; alleen mijne jeugdige onbezonnenheid heeft mij zoo ver gebragt, als een trouwelooze te handelen; het huwelijk scheen mij toe een loodzware last te zijn, en bij de gedachte daaraan, greep mij steeds een sterke onoverwinnelijke afkeer aan. Mettertijd hebben zich mijne denkbeelden gewijzigd, en ik wensch tegenwoordig niets vuriger, dan voor altoos met u verbonden te zijn en onze lieve Ottilie tot eenen trouwen en liefderijken vader te worden."

Marie hoorde mij zwijgend en met gebogen hoofd aan. „Wat waarborg heb ik," zeide zij na eenig nadenken, „dat ons huwelijk gelukkig zal zijn?"

„Marie, ik zweer u" —

„Zweer niet, Hendrik! De heiligste eeden zijn door u gebroken; zoudt gij mij dwaas genoeg achten, op nieuw mijne hoop op zulke weinig beteekenende betuigingen te bouwen."

„Ik ben nu ernstig gezind mijn woord te houden. Ik bezweer u, mijne dierbaarste Marie, verstoot mij niet. Ontneem mij toch niet de eenige mogelijkheid, om het eenmaal gepleegde onregt weder goed te maken."

„Vooralsnog kan ik tot geen besluit komen. Mevrouw zal ik met alles bekend maken; zij moet hare volkomene toestemming geven, anders doe ik geen stap verder. Ik heb geen tijd meer, wij moeten dus scheiden."

„Waar en wanneer spreken wij elkander weder, opdat ik zekerheid erlange?"

„Vraag heden over acht dagen bij vrouw S. naar een en ander. Zij zal u dan nader inlichten."

Zoo gingen wij van elkander. Ik had Marie nu inderdaad van harte lief, en het was mijne ernstige begeerte, mijn vurige wensch, haar mijne vrouw te mogen noemen, en haar zoo gelukkig te maken, als immer in mijn vermogen was. De acht dagen, die zij bepaald had, schenen mij eene eeuwigheid; dag en nacht zweefde ik tusschen hoop en vrees. Eindelijk was de lang verbeide dag aangebroken, en ik bevond mij reeds vroegtijdig bij vrouw S. Deze overhandigde mij eenen brief van Marie, waarin zij mij meldde dat de generaal mij over de bewuste zaak wilde spreken.

Met een kloppend hart begaf ik mij op het bepaalde uur naar de woning van den aanzienlijken en hooggeplaatsten man. Nadat ik in zijne tegenwoordigheid was toegelaten,

staarde hij mij eenigen tijd met de grootste opmerkzaamheid aan. Hij nam mij op van hoofd tot voeten en toen dit afgeloopen was, moest ik een allernaauwkeurigst en gestreng onderzoek ondergaan. Ik moest hem al mijne omstandigheden duidelijk en klaar uiteenzetten en beloven, de documenten, die het bewijs inhielden, dat mijn vermogen inderdaad was gelijk ik zeide, hem ter hand stellen. Verder stelde hij tot onveranderlijke voorwaarde, dat ik een of ander ambacht of bedrijf zou gaan uitoefenen; eer dit geschiedde zou er zekerlijk nimmer iets gebeuren van het huwelijk. Ledigheid is des duivels oorkussen en aller zonden kweekster," zeide hij; „een jongman moet zich niet aan rust gewennen, eer hij nog regt goed aan den arbeid gewend is," voegde hij er bij. „Hebt gij uwe zaak behoorlijk in orde, dan zullen wij nader met elkander spreken. Tot zoolang verbied ik u alle bezoek bij Marie, evenmin als het u vergund is met haar briefwisseling te houden. Het hangt nu enkel van uw gedrag en uwe werkzaamheid af, hoe lang het nog duren zal, eer uw wensch in vervulling treedt."

Met deze teregtwijzing werd ik door den edelen heer verlaten, en ik was er volkomen mede tevreden.

Nu moest de hand aan den ploeg geslagen worden. Ik verzuimde geen enkel oogenblik, maar toog met alle magt aan het werk. Het wilde echter niet zoo voorspoedig gaan als ik mij wel voorgesteld had. Ik moest vele veranderingen in mijn huis laten brengen, en allerlei voorbereidende maatregelen nemen, terwijl ik tegelijk mij bezig moest houden met een tal van inkoopen. Dat alles vereischte zeer veel tijd. Mijne vroegere liefhebberij was mij bijna geheel ontwend; te meer daar ik ze sinds zoo lang ten eenen male had opgegeven.

Op zekeren tijd, toen ik mij buitenshuis had begeven om mijne zaken, kwam de oude lust weder plotseling bij mij

op. Zonder eenig overleg, bijna geheel onwillekeurig trad ik een aanzienlijk huis binnen en steeg den trap op. Terwijl ik nog op de bovenste trede stond bemerkte ik op de voorzaal onder eene linnenkast eenen sleutelring; ik meende nu eene allergunstigste gelegenheid te hebben eens eenen degelijken slag te slaan. Al de deuren op deze verdieping waren gesloten, waardoor ik begreep dat zich niemand daar bevond. Behoedzaam haalde ik den sleutelring te voorschijn, en als geoefend kenner had ik al zeer spoedig den sleutel der kleederkast gevonden. Kleederen te stelen behoorde eigenlijk niet tot mijne liefhebberij; waarom ik de kast opende, wist ik zelf niet; ik volgde slechts den aandrang, die mij tot eene tweede natuur geworden was, om namelijk alles door te snuffelen en na te zien. Van der jeugd aan had ik hieraan toegegeven, zelfs eer ik nog ooit aan stelen had gedacht, het was mijne liefste bezigheid. Ik doorschouwde den inhoud der kleederkast in haast; slechts een enkel kleed trok mijne bijzondere opmerkzaamheid. Ik nam het in de hand, ten einde het meer van nabij te bezigtigen. Het was volkomen naar mijnen smaak, en zou, naar ik meende, zeer geschikt zijn voor Marie; maar ik was zeer goed in staat zulk een kleed te koopen, en buitendien, hoe zou ik het op geschikte wijze het huis uitdragen? Ik hing het dus weder op zijne plaats en was voornemens de kast te sluiten, toen ik in eenen hoek eene parasol zag hangen, die van een bijzonder model was. Dat kan ik gemakkelijk medenemen, dacht ik. Terwijl ik bezig was dit stuk onder mijnen jas te verbergen, vernam ik eenen zwaren stap op de onderste treden van den wenteltrap. IJlings schoof ik de parasol benevens den sleutelring onder de kast en maakte mij gereed den trap af te stijgen.

„Wat doet gij hier?” sprak de opstijgende op barschen toon.

„Daar hebt gij niets mede te maken?" antwoordde ik en wilde mijnen weg voortzetten. Daarin werd ik echter verhinderd, wijl de pas aangekomene mij den weg versperde.

„Er is in den tijd van veertien dagen driemaal in dit huis gestolen, en ik moet weten, wie gij zijt, en wat gij hier te verrigten hebt."

„Ziet gij mij aan voor een dief?"

„Zeker; ten minste zoolang ik niet weet, wie gij zijt." Onze woordenstrijd werd hevig. Al luider en luider weerklonken onze stemmen door het huis. Daardoor opmerkzaam gemaakt, kwam een heer van de derde verdieping naar beneden om te gaan zien, waardoor toch zulk rumoer veroorzaakt werd.

Toen ik hem eenige woorden had toegesproken, ten einde hem, zoo als het heette, in te lichten, zeide hij tot mijnen tegenstander: „Maar, mij dunkt, gij ziet toch wel, wien gij voor hebt? Deze heer ziet er toch waarlijk niet uit als een dief."

„O, mijnheer," zeide de bediende, „dat beduidt op zich zelve niets. De grootste dieven dragen somtijds gouden horologies. Toen ik den trap opkwam hoorde ik de sleutels nog rammelen, en gij weet, die liggen gewoonlijk onder die kleêrkast."

Bij deze woorden bukte hij, om onder de kast te zien of de sleutelring daar nog lag. Terstond viel zijn oog op de verraderlijke parasol, die hij oogenblikkelijk te voorschijn haalde, onder den uitroep: „Hoe komt die parasol hier? Mijnheer de dief is stellig in de kleêrkast geweest."

Met één sprong was ik de trappen af — de bediende niet minder vlug, oogenblikkelijk achter mij. „Houd den dief," schreeuwde hij uit alle magt.

In plaats van de straat verder in te loopen, liep ik in mijne ontsteltenis regt op het einde aan, waar zich de hoofd-

wacht bevond. Op het geschreeuw van mijnen vervolger hield de wacht mij met gevelde bajonet tegen. Eer ik nog overlegd had wat mij nu te doen stond, voelde ik mij met krachtige hand aangegrepen, en nu hielp geen tegenspartelen; onder begeleide van eene groote menigte volks, inmiddels te zamen gevloeid, werd ik naar het bureau van politie gevoerd. Nu eerst was men opmerkzaam geworden op mijne wijze van doen, en voor menigeen ging daardoor een licht op, door wien en op welke wijze hij in der tijd bestolen was; eene naauwkeurige huiszoeking leverde de onwedersprekelijke bewijzen voor menigen diefstal, daar allerlei snuisterijen en artikelen van waarde in mijn huis gevonden werden. Het duurde niet lang, of ik werd veroordeeld tot vijftien jaren tuchthuisstraf. Zoo ver heeft mij die verwenschte parasol gebragt. Nadat ik eenigen tijd hier gezeten had, nam ik het besluit een einde aan mijn leven te maken. Ik ontdekte in mijnen stroozak een touw, dat door achteloosheid van de beambten er in gebleven was. Dit touw legde ik om het steviger te maken in water en hing mij nu, knielend, aan het slot van de deur op. Aan bidden had ik sinds jaren niet gedacht. Toen het koord evenwel mijn hals digt snoerde en de dood mij voor oogen trad, gevoelde ik mij tot bidden gedrongen. Ik kon mij in die oogenblikken geen ander gebed voor den geest brengen dan het onze Vader. Bij het slot van de derde bede verloor ik mijn bewustzijn. Hoe lang dit duurde weet ik niet. Door de beweging was het koord van het slot losgeraakt en kwam ik weder eenigzins bij. Ik meende door iemand geworgd te worden en riep om hulp. De nachtwaker, die in betere dagen tot mijne bijzondere vrienden behoorde, (ik was zelfs peet over een zijner kinderen) opende de deur mijner cel en riep: „Vriendlief, wat hebt gij toch uitgevoerd? Gij zijt toch, naar ik hoop, niet bezig geweest met u te verhangen?”

Met deze woorden maakte hij het koord los en bevrijdde dus mijnen hals.

„Pas op, dat gij niet weêr zulke dwaasheid begaat,” zeide hij „anders wil ik u niet meer kennen als mijn vriend. Ga nu maar wat liggen en slaap wel.” Daarop verwijderde hij zich.

O indien ik toen uit de wereld was gegaan, dan ware ik ongetwijfeld regtstreeks ter helle gevaren. De barmhartige God heeft mij echter nog tijd tot bekeering gegeven, en ik wil mij dien ten nutte maken. Ik wil gaarne alles weder goed maken, wat ik door mijne zonden bedorven heb, als de Heer mij zooveel genade schenken wil, dat ik dit huis weêr gezond verlaten mag.”

„Goed maken?” viel ik hem in de rede. „Mijn vriend, dat kunt gij nimmer. U staat geen andere weg open dan u aan de genade Gods in Christus over te geven. Komt gij daar niet toe, dan is er voor u geene uitkomst. Stel het niet uit, maar gebruik den tijd, dien God u geeft. Heden, zoo gij Zijne stem hoort, verhard u niet, maar laat u leiden. Gij weet niet of gij morgen nog leven zult. Het kon gebeuren, dat de cholera, die in deze dagen zoo vreeselijk woedt, ook u aangreep en dan zijn uwe oogenblikken geteld.

„Voor de cholera heb ik niet de minste vrees; en als men geene vrees koestert, dan heeft men ook niets van haar te schromen.”

Twee dagen daarna was hij een lijk. De ziekte, die hij niet vreesde, had hem weggeraapt.

EEN ONECHTE ZOON.

Mijn vader en mijne moeder hebben mij verlaten. Ps. 27 : 10.

„Wees zoo goed u te belasten met de zorg voor dien ongelukkigen mensch," zeide de gevangenprediker tot mij, „ik kan hem niet zoo dikwijls als ik wel wenschte bezoeken, en hij heeft toch zoo groote behoefte aan geestelijke toespraak en vertroosting."

Met vreugde verklaarde ik mij daartoe bereid. Eenige minuten later stond ik voor hem.

Met blijkbare moeite stond hij van zijne zitplaats op om tegen den wand te leunen.

„Wat scheelt er aan?" vroeg ik hem. „Zijt gij ziek?"

„Ach neen, heer prediker, maar ik ben zoo diep ongelukkig." — Hij zuchtte diep. — „Wilt ge de goedheid hebben zulk een ellendige te bezoeken?"

„Daarvoor ben ik juist hier. — Zeg mij eens, wat maakt u toch wel zoo diep ongelukkig?"

„Wie zou er niet ongelukkig zijn, als hij veroordeeld is in het tuchthuis te zitten?"

„Ik heb reeds menigeen leeren kennen, die veroordeeld tot

tuchthuisstraf, zijn vonnis onderging, maar zoo ellendig als gij zijt heb ik er nog geenen aangetroffen."

„'t Is mij van mijne vroegste jeugd af reeds zoo in alles tegengeloopen."

„En waardoor?"

„Toen ik negen jaar oud was, had de politie mij reeds zevenmaal van de straat opgenomen."

„Hoe kwam dat?"

„Wel, mijne moeder bekommerde zich in het minst niet om mij."

„En uw vader?"

„Van dien weet ik niets."

„Gij zijt dus een onecht kind."

„Ja, mijnheer."

„Waarom zijt gij dan toch zoo dikwijls door de politie opgenomen?"

„Mijne pleegouders ontvingen uit de stadskas slechts eene geringe vergoeding, en als zij daarmede niet tevreden waren, dan zetten zij mij zonder eenige pligtpleging op de straat, en de politie moest dan maar weder een ander onderkomen voor mij zoeken."

„Gij spraakt daar van uw negende jaar; zijt gij sinds dien tijd steeds bij dezelfde pleegouders gebleven?"

„Ja, totdat ik aangenomen ben als lid der kerk."

„Wat waren dat voor menschen?"

„De vader was een arme schoenlapper."

„Hoe ging het u daar?"

„Wij waren daar met ons zevenen, allen zulke ongelukkige kinderen, en ik verzeker u, dat wij het daar kwaad hadden. Er werd overvloedig slaag uitgedeeld, maar weinig eten. Ieder onzer moest dagelijks ten minste eene mand vol spaanders te huis brengen. Die daarin achterlijk was, werd steeds onbarmhartig geslagen."

„Dan zult gij wel eens in de noodzakelijkheid geweest zijn om ze te stelen."

„Meesttijds, mijnheer!" En als dan de timmerlieden ons betrapten, was het hunne gewoonte de mand, waarin wij de spaanders vergaderden, stuk te hakken. Gij kunt niet gelooven, wat ons dan te wachten stond, als wij te huis kwamen. Het regende dan slagen. — O! welke ongelukkige jaren heb ik als kind doorleefd! Duizendmaal beter is het in het tuchthuis te zitten. Hier krijgt men ten minste genoeg te eten, en als men zijn werk doet, ook geen slaag."

„En toch gevoelt gij u zoo diep ongelukkig?"

„Ja, de vrijheid te missen, dat is ontzettend! Niemand, ook niet een enkel mensch op de gansche wereld te kennen, die medelijden met ons heeft, noch van vader, noch van moeder geliefd te worden, wie zou zich in zulke omstandigheden niet ellendig en rampzalig gevoelen?"

„Dat smart mij diep om uwentwil. Uw lot gaat mij ter harte."

„Inderdaad? Nog nooit heeft iemand mij zoo iets betuigd."

„Ik verzeker u dat ik met mijn gansche hart deelneem in uwe beklagenswaardige omstandigheden."

„Indien gij mij dikwijls zoudt willen bezoeken, dan zou ik mij minder ongelukkig gevoelen."

„Ik wil dit gaarne doen; ik beloof u dikwijls hier te zullen komen. Maar zeg mij eens, zoudt gij werkelijk zoo verlaten, zoo eenzaam zijn als gij meent? Heeft God niet verklaard, dat Hij niet ver is van een iegelijk onzer? Spreekt Hij niet in Zijn Heilig woord zoo teeder van Zijne trouwe liefde? Zegt Hij niet: „Zou ook eene moeder haren zuigeling vergeten, dat zij zich niet ontferme over de vrucht haars schoots. Maar ofschoon deze vergaten, zoo zal Ik *u* toch niet vergeten." En wederom: „Op dien zal Ik zien, die eens verbrijzelden en nederigen geestes is, en op dien, die

voor Mijn woord beeft." — Heeft Jezus niet gezegd: „Komt allen tot Mij, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven? Ik zal met u zijn al de dagen tot de voleinding der wereld? — Zijt gij niet voldaan met de schatten van genade en zaligheid, die de Eeuwige en Almagtige God belooft?"

„Ach ja, zoolang ik daaraan denk, vergeet ik mijne ellende; maar die droevige gedachten komen telkenmale weder."

„Welnu, houd u dan vast aan 's Heeren woord. Grijp Zijne beloften aan en sterk u door het gebed."

„Maar ik kan niet lezen of bidden, als mijne ziel door die droeve gedachten wordt overmeesterd."

„Dan verkeert ge inderdaad in een diep ellendigen toestand. Nu, wij willen zien wat er aan te doen is. Maar zeg mij nu nog eens, hoe is het u gegaan, nadat gij als lid der kerk aangenomen waart?"

„Ik vond bezigheid bij eenige heeren, die mij belastten met het schoonhouden hunner kleederen, het poetsen hunner laarzen en dergelijke werkzaamheden."

„Wat verdiendet gij daarmede?"

„In het begin 1 thaler en 16 groschen (ongeveer *f* 2,75 N. C.), later 3 thaler (*f* 5,40 N. C.) per maand."

„Maar hoe kondet gij u daarvan voorzien van voedsel en kleeding?"

„Ik kreeg nog al eens eenige kleederen, die door de heeren werden afgelegd; wat mijn voedsel betreft, dat was inderdaad zeer schraal."

„En waar woondet gij?"

„Waar ik woonde? Ja, wat zal ik u daarop antwoorden. Waar zich een gat voor mij opende, daar nam ik mijn intrek."

„En hoe lang duurde die toestand?"

„Ongeveer twee jaren."

„En toen?"

„Toen werd ik loopjongen."

„En hoe ging het u in die betrekking?"

„Vrij wel. Ik had toen ten minste een goed onderkomen en ook de kost; daarbij verdiende ik nog eenig geld."

„Hoe lang hebt gij u op deze wijze beholpen?"

„Ook omstreeks twee jaren."

„En hoe is het verder met u gegaan?"

„Ik kwam in dienst bij den eigenaar van een wassenbeeldenspel en trok een groot gedeelte van de wereld door. Toen wij te Koningsbergen in Pruissen waren, kreeg ik echter het heimwee en was genoodzaakt te vertrekken."

„Het heimwee? En daar was geene levende ziel, die zich om u bekommerde? Wat kon u dan zoozeer naar uw geboortegrond doen verlangen?"

„Och! nergens is het zoo goed of zoo schoon als in het land onzer geboorte."

„Hadt gij het niet goed in uwe laatste betrekking?"

„Ik had het nog nooit zoo goed gehad. Ik kon zelfs eenig geld overleggen."

„Hoe is het mogelijk dat gij dan door heimwee werdt aangegrepen! Ik moet bekennen, dat mij dit gansch onbegrijpelijk voorkomt."

„Ik kon het op den duur niet verdragen soms eenige uren achtereen met die stomme beelden alleen te zijn. Zij staarden mij zoo zwijgend aan, en dat werd mij ten laatste onverdragelijk."

„Maar, mij dunkt daaraan moest gij toch wel gewoon zijn geworden, nadat gij reeds bijna twee jaren in die betrekking geweest waart? Ik zou wel kunnen begrijpen, dat gij u onaangenaam aangedaan gevoeldet in dat stomme gezelschap, toen gij er nog niet aan gewend waart, maar hoe u die afkeer overmeesterd heeft, nadat gij reeds zoo lang daar geweest waart, is mij moeijelijk te verklaren."

„Ik weet ook niet, van waar dat kwam; maar zooveel is zeker, in Koningsbergen kon ik het niet langer uithouden. Ik vernam dat wij nog altijd verder zouden gaan tot aan de Russische grenzen, ja waarschijnlijk tot in Petersburg; en daar is het zoo vreeselijk koud! Ik dacht, indien ik altijd blijf medereizen, hoe kom ik dan ooit weder te huis?"

„Gij zijt dus vertrokken. — Hoe hebt gij de reis naar uwe geboortestad gemaakt?"

„Te voet. Ik gaf mij gewoonlijk uit voor eenen reizenden handwerksgezel. Zoo doende kostte de reis mij bijna niets, en ik spaarde nog eenig geld."

„En wat hebt gij aangevangen toen gij weder in uwe geboorteplaats teruggekeerd waart?"

„Mijne geboorteplaats? Ach, die heb ik niet weder gezien?"

„Hoe kwam dat?"

„Toen ik nog slechts weinige mijlen van haar verwijderd was, trad ik op zekeren dag eene herberg binnen, die in eene eenzame en afgelegene buurt stond. Ik bevond mij gansch alleen in de gelagkamer. Aan den wand hing een fraai horologie, juist zoo een als ik mij zelven reeds sinds zoo langen tijd had toegewenscht. Ik begaf mij naderbij om het te beschouwen. Zoodra ik echter bespeurde, dat de begeerte naar het bezit van deze kostbaarheid in mijn hart was opgewekt, keerde ik mij snellijk daarvan af. Eenige oogenblikken daarna werd ik op nieuw met onwederstaanbare begeerte daarheen getrokken. Nu nam ik het van den wand, om het aan de keerzijde te bezien. Daar kwam de verzoeking om het mij toe te eigenen op nieuw met kracht bij mij op, en oogenblikkelijk hing ik het zakuurwerk weder aan het haakje, waarvan ik het had afgenomen. Daarop wilde ik mij geheel verwijderen om van alle verzoeking bevrijd te blijven. Toch kon ik niet wegkomen; ik moest nog eens naar het horolo-

gie wederkeeren, het nog eens beschouwen. Ik nam het op nieuw in de handen, en opende het om ook het binnenwerk eens te zien. Toen ik dat van nabij beschouwd had, sloot ik het uurwerk, om het weder aan den haak te hangen. In plaats echter dat mijne hand zich in die rigting uitstrekte, kwam zij met het horologie, ik weet zelf niet hoe, in mijnen zak teregt. Te gelijk overviel mij een namelooze zielsangst. Ik wilde wij ijlings verwijderen. In mijne verwarring stiet ik eene verkeerde deur open en trad in eene belendende kamer, waarin zich eene dame bevond. Deze sprong luid schreeuwende van haren stoel op; verschrikt, keerde ik mij om en vond de regte deur, waardoor ik mij op straat begaf. Naauwelijks had ik mij een paar honderd schreden verwijderd, of de knecht achterhaalde mij, en verzocht mij met hem te willen terugkeeren naar de herberg en daar zoo lang te vertoeven, totdat het duidelijk was gebleken, waar het horologie, dat in de gelagkamer gehangen had, gebleven was.

Ik beefde als een espenblad. Al mijne leden sidderden. Zonder eenige bedenking overhandigde ik hem het horologie, en verzocht hem nu dringend, mij mijns weegs te laten gaan. Maar daarvan wilde hij niet hooren. Te vergeefs bad, ja smeekte ik hem, mij te laten gaan; ik moest met hem terugkeeren en al heel spoedig bevond ik mij in handen van de gensd'armes, die mij aan het geregt overleverden. En zoo ben ik hier in dit tuchthuis gekomen."

„Zijt gij tot jarenlange tuchthuisstraf veroordeeld, wegens de misdaad, die gij mij daar hebt verhaald? Mijn vriend, voor zoover ik met den gewonen loop der zaken bekend ben, komt mij uwe mededeeling als zeer onwaarschijnlijk, ten minste als zeer ongetrouw voor. Ik meen mij niet te bedriegen, als ik het er voor houd, dat er nog iets anders achter zit! Bedriegt uw geheugen u misschien? Laat ons eens trachten na te gaan, wat er eigenlijk aan uw verhaal

ontbreekt. Gij waart eenigen tijd loopjongen, hebt gij gezegd; bij wien?"

„Bij een banketbakker."

„Hebt gij u misschien daar in een of ander opzigt aan berispelijke handelingen blootgesteld?"

„Neen, hij was zoozeer tevreden over mijn gedrag, dat hij mij als leerling aannam."

„En hebt gij uwe leerjaren in dat vak ten einde gebragt?"

„Ja, ik heb vijf volle jaren geleerd, terwijl mijn patroon in dien tijd voor alles zorgde."

„Gij hebt mij van dat alles zoo even niet het minste verteld. Zonder twijfel is er eenige leemte in uw verhaal, en wel in het tijdvak vóór uwe dienst in het wassenbeeldenspel. Wat daaraan ontbreekt is, zoo ik mij niet bedrieg, een hoogst belangrijk gedeelte. Indien ik in staat zal zijn u naar de begeerte mijns harten bij te staan met raad en troost, dan dien ik toch alles te weten. Verbergt gij nog het een of ander voor mij, dan blijft het mij verborgen, waar de fout eigenlijk schuilt. Gij moet dus opregt zijn, niets verzwijgen of bedekken, en evenmin de zaken op eene andere wijze voorstellen dan in strikte overeenstemming met de waarheid. Zoo als gij u nu voordoet, blijkt het duidelijk, dat gij uwe straf wilt doen voorkomen als hard en onregtvaardig, om op die wijze medelijden te verwekken. Zulke middelen behoeft gij echter ten mijnen opzigte nimmer aan te wenden; ook zonder dat woont er in mijn hart opregt medelijden met de arme gevangenen. Al aanstonds is het mij duidelijk geworden, dat als gij naar de verschillende bijzonderheden gevraagd wordt, uwe antwoorden van zekere achterhoudendheid getuigen. Vertel mij nu nog eens open en eerlijk, zonder het minste te bedekken of te verbloemen, hoe het u gegaan is sinds uwe leerjaren als banketbakker geëindigd waren."

„Nadat ik nog een vierendeeljaars als bediende bij de ban-

ketbakkerij werkzaam geweest was, oordeelde mijn patroon het noodig en nuttig, dat ik eens bij een ander ging en de wereld eens een weinig bezocht. Ik volgde dien wenk op, maar vond zelden en dan nog wel voor zeer korten tijd eene betrekking. Daardoor begon mij dat vak tegen te staan, te meer daar ik duidelijk zag, dat het mij bij volstrekt gemis aan geld toch onmogelijk zou zijn, eenmaal eene banketbakkerij te aanvaarden, en mij dus geen ander vooruitzigt openstond, dan mijn gansche leven als een zwerveling door de wereld rond te trekken. Ik werd dus kellner (koffijhuisknecht)."

„Mij dunkt ik kan het overige wel raden. Kellner, alleen dat woord verklaart mij waarom ik u hier vind. Hoe groot is niet het aantal derzulken, die in de tuchthuizen aanlanden? Ik bedrieg mij toch zeker niet, als ik vermoed, dat gij ook in die betrekking in handen der justitie geraakt zijt:"

„Het is zoo als gij vermoedt; het leven van de kellners is het ellendigste leven, dat op aarde gekend wordt. Is men zelf nog niet geheel ligtzinnig en gewetenloos, dan wordt men dit door anderen; in alle gruwelijke ongeregtigheid en goddeloosheid wordt men ingewijd. Ik hield mij voorheen niet op met al die boosheden, die ik daar aanschouwde en had er ook nooit neiging toe gevoeld, maar toen ik eenmaal aan dit verkeer deelnam, was ik zeer spoedig bekend en gemeenzaam met al de ondeugden, die in deze kringen geprezen werden, ja, ik blonk er weldra in uit. Het verderfelijkste is het spel. Daaraan wordt alles opgeofferd: slaap, gezondheid, geld, eerlijkheid, vertrouwen, vrijheid en al wat daarmede zamenhangt. In mijn gansche leven had ik niet gespeeld, ook niet de minste neiging daartoe bespeurd. Mijne kameraden lieten mij echter geen rust; zij plaagden mij zoolang totdat ik eindelijk toegaf. Aanvankelijk was mij, even als dit

veelal het geval is met eerstbeginnenden, het lot gunstig. Wat ik nu met tegenzin begonnen had, begon mij minder onaangenaam, dragelijk te worden. Allengs werd ik een hartstogtelijk speler, en hoe sterker de hartstogt wies, des te schielijker week het geluk. Al spoedig was ik in speel- en andere schulden geraakt. Zooveel dit doenlijk was, trachtte ik door mijnen heer en de gasten te bestelen, mij eenig geld te verschaffen; maar ik kon daarmede niet voldoen aan de behoefte. Toen ik ten laatste geen raad meer wist om uit den nood te komen, nam een rijke Engelschman zijnen intrek in ons hôtel, om daar voor eenigen tijd te logeren. Ik had altijd gehoord, dat de Engelschen rijk waren. Hoe gaarne had ik nu van de gelegenheid gebruik gemaakt. Maar op welke wijze het aan te leggen. Daar kwam mij het toeval te hulp. Het geluk moest mij dienen, zoo meende ik althans. Op zekeren morgen ga ik door den gang der tweede verdieping, waar de Engelschman logeerde, en zie zijnen dagelijkschen rok over de deur zijner kamer hangen. Er is niemand in de nabijheid. Snellijk vat ik het besluit op, den rokzak te onderzoeken, of zich welligt de brieventasch daarin bevond, waarin gewoonlijk eene aanzienlijke som in banknoten geborgen was. Dra had ik de tasch in handen. Juist had ik den trap bereikt, die naar de derde verdieping geleidde, toen de huisknecht uit eene andere kamer te voorschijn trad. Hij was beladen met kleederen. Oogenschijnlijk onbekommerd ga ik naar boven en berg de kostbare portefeuille ijlings in mijnen koffer. Even daarna bedenkt de Engelsche heer dat zijne brieventasch zich in den borstzak van den weggehaalden rok bevindt; hij zoekt den huisknecht op en daar hij het vermiste niet vindt, beschuldigt hij dezen zonder aarzelen als den eenige, die zijn schat hem kan ontvreemd hebben. Dientengevolge ontstaat tusschen die beide een allerhevigste twist; de eigenaar van het hôtel komt er bij, en de huisknecht zelf

eischt de naauwkeurigste navorsching. Oogenblikkelijk wordt alles doorzocht, wat zich onder zijne berusting bevindt; geen koffer laat hij ondoorzocht. Men vindt echter niets. Daarmede is hij evenwel nog niet geheel buiten alle bedenking, en eischt daarom dat de zaak in handen der politie gesteld worde. Hoe onaangenaam deze eisch den eigenaar ook in de ooren klonk, hij kon ze toch niet terugwijzen. Terwijl nu de huisknecht naauwkeurig onderzocht wordt, valt het dezen in, dat hij mij in den gang heeft gezien aan den voet van den trap, en dat ik dus in den gang had moeten zijn toen de rok over de deur hing. Nu kwam de beurt aan mij, en het duurde niet lang of de tasch werd, tot groot genoegen van den huisknecht, uit mijnen koffer te voorschijn gehaald. Ik moest dezen diefstal met eene driejarige gevangenisstraf boeten. Toen die tijd voorbij was, trachtte ik mij door allerlei arbeid en kleine diensten van het noodige te voorzien, totdat ik in dienst kwam van den eigenaar der wassenbeeldenverzameling."

„Nu is het mij duidelijk, waarom gij wegens den diefstal van het horologie zoo zwaar gestraft zijt; gij hebt u volstrekt niet te beklagen over eenige ongeregtigheid. Ik kan mij zeer goed begrijpen wat de reden is geweest, dat die wassenbeelden u zoo onaangenaam aanblikten. Was er misschien ook een tafereel van de instelling des Heiligen Avondmaals; ik herinner mij als knaap zoo iets gezien te hebben in zoodanige verzameling."

„Ja, zulk een tafereel was daar."

„Dat heeft u waarschijnlijk het meest gehinderd, wijl die beelden u aan zaken herinnerden, die uw geweten wakker schudden."

„Ik geloof wel, dat gij gelijk hebt."

„Wees eerlijk en zeg de waarheid. Gij moet niet zeggen ik geloof wel dat gij gelijk hebt, maar zeg veel liever, zoo

is het. Indien gij u eens afgevraagd hadt, wat u zoo hinderde, en gij hadt uwe schuld voor Jezus willen belijden, dan zoudt gij uwen weg gelukkiger bewandeld hebben. Petrus liet zich van den Heer bestraffen, maar gij hebt u steeds hoe langer hoe verder van Hem verwijderd. Daar ligt een ban op u. Daarom zijt gij zoo ellendig. Indien gij in opregtheid tot Hem komt, en uwe gansche schuld belijdt, dan zal Hij eene ongekende vreugde in u uitstorten. Hij wacht er op om u genade te bewijzen. Dat is de eenige weg, die ter uwer redding openstaat. Wilt gij dien weg betreden?"

„O ja, mijnheer, help mij daartoe."

„Ik zal geene grootere vreugde kennen dan u naar mijn vermogen te leiden, te raden en te troosten."

„Wilt gij mij dan dikwerf bezoeken?"

„Dat beloof ik u."

Ik bezocht hem gewoonlijk drie malen per week, maar altijd trof ik hem in dezelfde moedelooze stemming aan. Ik beproefde op allerlei wijzen hem moed in te spreken, hem te vertroosten, de liefde Gods in Christus hem voor oogen te stellen — maar het bleef bij het oude.

„Zoo lang gij, heer prediker, bij mij zijt, vergeet ik mijne ellende," zeide hij; „zoodra ik echter weder alleen ben, overvallen mij die duistere, moedbenemende gedachten, en het is mij dikwijls moeijelijk, mijzelven terug te houden de hand aan mijn eigen leven te slaan."

Zoo ging het een geheel jaar door. Op zekeren morgen toen ik hem weder wilde bezoeken, was het bordje voor zijne deur weggenomen, en toen ik onderzocht wat daarvan de reden was, werd mij gezegd: „de ongelukkige heeft zich verhangen."

Zijn ligchaam werd naar de snijkamer overgebragt. Ieder der geneeskundigen ging met een stuk daarvan naar huis,

ten einde zijne studiën daarop uit te oefenen. Zoo vond deze ongelukkige zelfs geene rust in het graf, dat toch zeker barmhartiger geweest zou zijn dan zijne moeder. In duisternis trad hij de wereld in, in duisternis verliet hij haar.

Zoodanig is het lot van vele onechte kinderen.

EEN DROOM.

> In den droom door het gezigt des nachts, al een diepe slaap op de lieden valt, in de sluimering op het leger; dan openbaart Hij het voor het oor der lieden, en verzegelt hunne kastijding; opdat Hij den mensch afwende van zijn werk; en van den man de hoovaardij verberge; dat Hij zijne ziele van het verderf afhoude, en zijn leven dat het door het zwaard niet doorga. Job XXIII: 15—18.

„Hoe zijt gij die torren- of keververzameling magtig geworden, die gij hier aan den wand van uwe cel hebt hangen?" vroeg ik op zekeren dag aan eenen gevangene.

„Die vind ik in den tabak, waarvan ik mijne sigaren maak," was het antwoord. „Eigenlijk mag een gevangene volstrekt niets hebben in zijne cel, dat er niet bepaald wezen moet, maar de beambten zijn menschelijk genoeg, mij die kleine vreugde te vergunnen; die diertjes zijn mijn eenig gezelschap in deze plaats der afzondering en eenzaamheid! Als ik ze aanstaar, dan is het mij alsof zij allen eensklaps weder in het leven treden, dan verblijd ik mij in Gods schoone natuur, verplaats mij in de gedachte daar,

waar de tabak groeit, vaar met deze beestjes over den wijden oceaan, aanschouw de groote wonderen, die zich daar aan het oog voordoen, en verhef mijn hart tot mijnen God, die ook de arme gevangenen niet vergeet, maar die ook mij zalig maakt door Zijne genade. Er gaat geen dag voorbij, waarop mijn geest meer dan twee uren binnen deze enge kerkermuren vertoeft, en ook dan als ik in deze treurige werkelijkheid blik, ben ik daarom geenszins ontmoedigd of ter neêr geslagen. Aan de lagchende en glanzende wereld, die toch onder allen schoonen schijn zoo ellendig is, heb ik niets verloren, hoewel ik sinds zoovele jaren niet meer met haar in aanraking kwam. Die heerlijke natuur, die op het magtwoord des Ongezienen: „Daar zij" te voorschijn kwam, heb ik toch niet verloren. Al zie ik haar niet met de oogen, terwijl ik aan deze plaats der straf gebonden ben, toch heeft zij eerst hier hare schoonheid en hare schatten voor mij ontsloten; hier ben ik mijnen God meer nabij dan ooit te voren in mijn leven. Waarom zou een arm mensch, als ik ben, zich beklagen om eene wereld, die mij slechts ellende heeft aangebragt!"

„Het schijnt, dat gij nog al wat gelezen hebt."

„O ja, heel veel, heer prediker. Wat leest men al niet een geheel jaar door in de gevangenis! En als men zoo geheel alleen zit, dan vergeet men niet ligtelijk wat men alzoo gelezen, gehoord, gedacht of ondervonden heeft, terwijl de oude dingen met vernieuwde kracht zich voor den geest plaatsen."

„Gij hebt zekerlijk nog al belangrijke ondervindingen opgedaan, indien ik mij niet bedrieg."

„Ik wil u gaarne een en ander uit mijn leven mededeelen, indien gij lust hebt mij aan te hooren."

„Met groot genoegen. Ik ben zeer erkentelijk voor uw aanbod en gereed om uw verhaal aan te hooren."

„Mijn vader dreef twee verschillende zaken; hij hield eene

restauratie of gaarkeuken en een koffijhuis op twee verschillende standen. Mijne moeder zag zich de zorg van de eerstgenoemde zaak toevertrouwd, terwijl mijn vader de andere bestuurde. Mijne oudste broeders en zusters — wij waren met ons twaalven — kwamen mijne ouders reeds zeer goed in de hand. Mijn vader was er zeer op gesteld, dat wij degelijk onderwijs ontvingen, hetgeen ook mij daarom als een groot voorregt is ten deel gevallen. Ik leerde mijne belijdenis bij eenen zeer geachten leeraar, wiens getrouwe vermaningen ik echter geheel in den wind heb geslagen. Toen ik aangenomen was als lid der kerk [1]), gaf ik mijnen vader mijne begeerte te kennen om te gaan arbeiden op eene speelkaartenfabriek, waar ik als colorist reeds aardig geld kon verdienen.

Hoewel deze begeerte niet volkomen de goedkeuring mijns vaders wegdroeg, zoo gaf hij toch eindelijk toe. Op de fabriek werkte sedert twee jaren een jong mensch, dien ik kende en die mij aanbeval bij den patroon, met dat gevolg, dat ik zonder eenige zwarigheid als colorist werd aangenomen, en al aanstonds na het Paaschfeest, waarop ik was bevestigd als lid der kerk, mijnen arbeid aanving.

Ik vond daar geenszins het beste gezelschap; dit bleek mij al spoedig uit de ligtzinnige en losbandige leefwijze der meeste jongelieden, die hier bezig waren en die hun geld tot niets anders schenen te besteden dan om allerlei schadelijke en onschadelijke genoegens na te jagen. De patroon trachtte mij te vrijwaren tegen dezen schadelijken invloed, door mij eene plaats aan te wijzen te midden van oudere werklieden, die zich dadelijk mijner op regt vaderlijke wijze aantrokken, zoowel ten opzigte van mijn werk als met het oog op mijn zedelijk gedrag. Onder hunne leiding werd ik weldra zeer

[1]) In Duitschland worden de kinderen op veel jeugdiger leeftijd aangenomen dan in Nederland.

vaardig in mijn werk en verdiende aardig loon. Ik had bij mijnen vader vrije woning en kost, en deze zag met blijkbaar welgevallen, dat ik het eene kleedingstuk na het andere, ook een horologie en meer andere dingen uit mijne verdiende penningen voor mij zelven aanschafte. Toen ik van dat alles in overvloed had aangeschaft, meende hij, dat ik nu ook wel eenig, al was het dan weinig, geld kon bijdragen ter vergoeding van kost en inwoning.

„Als gij dat wilt, lieve vader," zoo voerde ik hem te gemoet, „dan kan ik voor mijn geld ook wel ergens elders een kost- en slaaphuis vinden, dat meer in de nabijheid der fabriek ligt. Zoo doende win ik mij zelven veel loopens uit."

„Probeer eens, mijn jongen, hoever gij daarmede komen zult; en blijkt het, dat gij zonder mijne hulp uzelven door de wereld kunt helpen, welnu, het is mij volkomen goed. Uwe andere broeders en zusters moet ik toch nog allen den kost geven. Ga dus in Gods naam, waar het u goeddunkt."

Reeds den volgenden dag pakte ik al mijne zaken bij elkander, om een allerliefst kamertje in de nabijheid der fabriek te betrekken. Ik verdiende toen reeds acht thaler per week, waarvan ik vijf moest geven aan kost en inwoning; dus hield ik er nog drie over; wat kon ik meer wenschen? Ik kon mijne overige behoeften ruimschoots uit dat overschot bestrijden. Aan openbare plaatsen van vermaak werd ik niet gevonden; ik woonde geene concerten, geene tooneelvoorstellingen bij, zoo als dit het geval was met mijne kameraden. Ééne zaak was er, die mij bijzonder aantrok, en wel: het paardrijden. De mensch, zoo redeneerde ik, moet toch ook wat hebben, en paardrijden was toch iets gansch onschuldigs en daarbij zeer bevorderlijk voor mijne gezondheid. Des Zondagsmorgens zeer vroeg zette ik mij te paard en reed naar een dorp, dat op ongeveer vier uren afstands van de stad gelegen was. Daar stond een logement met prachtigen tuin, waar ik steeds

met veel genoegen den Zondag doorbragt. Tegen den avond keerde ik dan weder naar de stad en wil gaarne bekennen, dat deze wijze van leven mij zeer goed beviel; mijn werk ging mij regt flink van de hand en de patroon was zoozeer over mij voldaan, dat hij mij, ter belooning van mijne vlijt, een kostbaar geschenk vereerde. Intusschen kostte mij het rijden tamelijk veel geld. Op de plaats mijns vermaaks trof ik van tijd tot tijd meer jongelieden aan, die even als ik liefhebbers waren van paardrijden. Veelal waren het handelsbedienden, kantoorklerken en diergelijken. Zonder dat wij nu eigenlijk dienaangaande eene bepaalde afspraak met elkander maakten, liep het allengs als van zelf zoo, dat wij elkander geregeld aantroffen aan de poort der stad, door welke wij ons in het vroege morgenuur naar buiten begaven. En bij onze terugkomst ging het evenzoo. Ik bereed steeds hetzelfde paard, en werd dientengevolge al spoedig als eigenaar van dat dier aangemerkt, eene reden voor de bijzondere onderscheiding, die mij weldra van de anderen te beurt viel. Mijne ijdelheid werd, zoo als ligt te begrijpen is, sterk opgewekt en gestreeld, en ik meende mijne nieuwe vrienden niet beter in hunne hoogschatting van mijnen persoon te kunnen versterken, dan door hen op de plaats des afscheids mild te onthalen. Ik was echter slim genoeg onze kennismaking niet verder uit te breiden, daar ik zeer wel gevoelde dat het mij ontbrak aan die beschaving en opleiding, welke de meesten hunner zoo klaarblijkelijk boven mij vooruit hadden, en ik schaamde mij voor de ontdekking van dit verschil; van daar dat ik toch gewoonlijk op mij zelven bleef, zoo als men dat noemt. Met der tijd deden zich echter de gevolgen van dit onschuldig vermaak geducht gevoelen; ik kon niet meer toe met mijne verdiensten. Ik verkocht dus een pak kleêren, daar ik meer dan ruim voorzien was. Gij begrijpt dat het ver beneden de waarde

weg ging; een poosje later verkocht ik al weder een pak; eindelijk bragt ik mijn horologie in de bank van leening. Dat alles hielp slechts voor eenen korten tijd. En zou ik het eenigste genot, dat ik op de wereld had, vaarwel zeggen? Neen, dat kon ik niet, dat was mij ten eenenmale onmogelijk! Het kwam ten laatste zoo ver, dat ik geen volledig stel kleederen meer bezat. Wat nu gedaan? Mijn vader aanspreken en hem om hulp vragen? Dat durfde ik niet. Ik bleef mijnen huisheer het kostgeld schuldig. Dat kon echter evenmin lang zoo blijven, want al spoedig begon hij mij te manen. Het meest bevreesd maakte mij de gedachte, dat mijne Zondagsvrienden zouden te weten komen in welken ongelukkigen toestand ik mij bevond; het mogt gaan zoo het ging, maar zij mogten er nooit iets van te weten komen. Eindelijk meende ik eenen geschikten uitweg gevonden te hebben. Ik blijf, zoo redeneerde ik, eenigen tijd te huis; betaal eerst mijne schulden, koop weder een nieuw pak kleederen en als alles weêr in orde is, dan zeg ik eenvoudig dat ik ziek of op reis ben geweest. Hoe groot de opoffering ook voor mij mogt zijn, om zoolang mijne eenigste uitspanning vaarwel te zeggen, toch stond er geen andere weg voor mij open. Ik begon dit plan in werking te brengen. Vier weken was ik reeds bezig geweest aan het afbetalen mijner schulden, die daardoor vereffend waren. Nu moest ik nog sparen om eenige kleedingstukken te koopen. Daartoe werd echter meer tijd vereischt. De Zondag was mij de verdrietigste van alle dagen. Zoo gansch en al als een gevangene op mijne kamer te zitten, dat beviel mij maar volstrekt niet, en van den Zondag gingen als het ware mijn wrevel en ontevredenheid op al de andere dagen der week over. Mijne oude medgezellen, met wie ik nog altijd werkte, bemerkten al spoedig die onaangename verandering in mijn humeur, en besloten daaruit dat er het een of ander was dat mij hinderde. Zij

vroegen en vorschten wat het toch wezen mogt, waardoor ik zelfs uiterlijk zoo geheel veranderd was, maar op al hunne deelnemende en belangstellende vragen ontvingen zij ontwijkende antwoorden. Zij trachtten mij op te vrolijken en goeds moeds te maken; zij waarschuwden en vermaanden mij, maar helaas! ik wilde hun mijn hart niet openleggen. Ware dat het geval geweest, had ik hun mijn volle vertrouwen verleend, voorwaar mijn levensloop zou een gansch andere geworden zijn. Hoeveel kommer, hoevele slapelooze nachten, hoeveel jammer en ellende zou ik daardoor mij en mijne familie bespaard hebben! Al wat zij deden om mij tot openbaring van de oorzaak mijner verandering uit te lokken was te vergeefs. Zij klopten aan eens dooven mans deur; mijn hart was en bleef tegen al hunne welgemeende voorstellen gesloten. Het liefst van alles zou ik mij geheel uit hunne tegenwoordigheid verwijderd hebben, en toch voelde ik mij onwederstaanbaar tot hen getrokken. Ik bleef dus bij hen, hoewel ik zonder veel moeite eene andere betrekking zou hebben kunnen vinden. Maar de goede geest, die door hen sprak, had geen invloed meer op mijn hart; ik had mij reeds te veel overgegeven aan de magt van den vorst der duisternis, die dagelijks sterker heerschappij over mij bekwam.

Mijn weg naar de fabriek voerde mij elken dag langs eenen winkel van gemaakte kleedingstukken; aldra bemerkte ik, dat het mij weinig moeite behoefde te kosten ook zonder geld een pak kleederen magtig te worden. Nadat ik eenige dagen naauwlettend op alles acht gegeven had, besloot ik op eenen avond in half donker eenen stouten greep te doen. In een ommezien was ik in het bezit van een fijn pak, waarmede ik mij zeer behendig en onopgemerkt uit de voeten maakte. Toen ik op mijne kamer was gekomen, bemerkte ik echter tot mijn leedwezen, dat het mij niet dienen kon. De rok was zoo ruim dat er nog wel een persoon als ik plaats in

kon vinden; daarentegen was de broek mij te naauw en te kort; alleen het vest paste mij volkomen en was juist naar mijnen smaak. Wat stond mij te doen? Na eenig overleg meende ik raad gevonden te hebben. Ik wilde den rok en de broek verkoopen, dan kreeg ik eenig geld in handen, en kon dat besteden om daarvoor iets anders te koopen, dat geschikter voor mij was. Ik begreep wel, dat de opbrengst van dien verkoop niet veel te beduiden zou hebben, maar twijfelde niet of ik zou wel een middel vinden om mij het ontbrekende daarbij aan te schaffen. Dus in de eerste plaats werk gemaakt, om de onbruikbare kleedingstukken te gelde te maken! Ik begaf mij naar de woning van eene uitdraagster, die oude en nieuwe, gestolene en niet gestolene goederen verkwanselde en opkocht; ik was er mede bekend, dat die vrouw weinig onderzoek deed naar de koopwaar, die haar werd aangeboden.

Ik nam dus de gestolene kleedingstukken in een pakje onder den arm en steeg goedsmoeds de trappen af, die mij in haren winkel, welken zij in eenen kelder hield, geleidden.

„Zoudt ge ook misschien zin hebben eenen fonkelnieuwen rok en broek van mij te koopen, vrouw N.? De kleedermaker heeft mij die dingen gansch versneden; goedschiks wil hij ze niet terugnemen en ik kan mij niet in proces tegen hem begeven."

„Ja, ja, die snijders bederven tegenwoordig wat dikwijls den boel!" zeide de oude, terwijl zij mij door haren knijpbril knipoogend aanstaarde en hare woorden van een veelbeteekenend glimlachje deed vergezeld gaan. Maar, mijn lieve jongeheer, bij den avond koopt men zulke dingen niet, dat gaat niet; 't is er zoo mede gelegen, dat men tegenwoordig het daglicht wel noodig heeft om de dingen te bezien. Er is zoo veel bedrog in de wereld. Gij moest die dingen hier laten, dan kan ik morgen op den dag zien, wat het is. Indien

gij dan morgen avond om dezen tijd wilt terugkomen, dan zal ik u zeggen wat ik er voor geef, en dan kunt gij, als wij den koop sluiten, het geld in ontvangst nemen."

Den volgenden avond bevond ik mij stipt op den aangewezen tijd in den kelder. De oude vrouw was druk in gesprek met een paar andere heeren en scheen mijne tegenwoordigheid niet te bemerken.

Nadat ik eenige oogenblikken in den winkel had vertoefd, scheen zij mij te bespeuren.

„Ha, zijt gij daar, jonge heer," riep zij mij toe, nadat zij een der beide heeren op veelbeduidende wijze had toegewenkt; „ga even zitten; ik ben dadelijk tot uwe dienst."

De beide onbekenden, die er alles behalve als eerlijke lieden uitzagen, verwijderden zich nu oogenblikkelijk en de vrouw wendde zich tot mij.

„Ja, wat zal ik u zeggen, mijn lieve vriend, neem mij niet kwalijk, dat ik de aanmerking maak. Aan die kleedingstukken is geen enkele oude draad te vinden, maar mij dunkt, de kleêrmaker heeft zich toch wat al te grof vergist. De rok is, zoo waar als ik hier gezond voor u sta, toch niet voor uw lijf gesneden, en als ik zulke negotie wilde aanhalen, dan kon het al zeer ligtelijk gebeuren, dat ik in aanraking kwam met dat slag van menschen, die ik maar liever nooit in mijn huis zie. U moet weten, dat ik mij nooit ophoud met verdachte zaken. Misschien dat wij nog wel eens met elkander kunnen handelen op eenen anderen tijd, maar nu niet. Hier hebt gij uwe waar terug. Ik zal ze niet van u koopen. Neem ze maar weder mêe."

Zij nam nu de beide kleedingstukken van den haak of kapstok, waaraan zij ze had opgehangen, en overhandigde ze mij.

Zwijgend nam ik ze aan en maakte mij gereed de trappen op te stijgen, toen ik aan den ingang twee gestalten zag verschijnen, die naast elkander den smallen trap afkwamen. Ik

trad een weinig ter zijde om de beide personen doorgang te verleenen. Tot mijne ontsteltenis bemerkte ik, dat zij in eene uniform waren gekleed, die mij tot heden toe weinig gediend had, maar op het gezigt waarvan ik nu eene siddering door al mijne leden voelde gaan.

„Wees toch vooral voorzigtig, jongeheer," riep het wijf mij luidkeels achterna, terwijl zij bezig was hier en daar hare koopgoederen op te hangen of te verplaatsen. „Er zijn menschen, die u wel eens zouden willen bemoeijelijken, als gij met zoodanige waar te koop loopt; ik voor mij zou niet gaarne iemand in het ongeluk storten."

„Wat hebt gij dan wel voor koopwaar bij u?" zeide de politiebeambte, die zich het digtst bij mij bevond, terwijl hij mij vrij onzacht bij den arm vatte. „Laat ons eens zien bij het licht, wat gij er alzoo op nahoudt?" En tegelijkertijd trok hij mij mede tot onder het licht van de lamp, die aan het keldergewelf hing, ontnam mij de kleedingstukken, beschouwde ze met opmerkzaamheid aan alle kanten, en zeide eindelijk: „Gisteren avond bij Kellerman gestolen, niet waar manneke? Lieg nu maar niet, maar spreek de waarheid; hoe meer gij liegt, hoe slimmer gij het voor u zelven maakt! Nu, hoe is het? Zal ik wat hooren of hebt gij uwe tong zoo plotseling verloren?" voegde hij er bij toen ik zwijgend en in doodelijken angst voor hem stond.

„Ach, heb medelijden," stamelde ik, terwijl mij de woorden als in mijne keel bestierven. „De nood heeft mij gedrongen."

„Ja de nood! Dat geloof ik wel. Gij hebt er juist een gezigt naar om uit nood een pak kleêren te stelen. Bij Kellerman gestolen, niet waar?"

„Ja, heer agent, ja. Maar ontferm u over mij."

„Wel zeker zal ik mij over u ontfermen. Dat spreekt van zelf. Wij zullen u gedurende eenigen tijd vrije kost en inwoning verschaffen! En nu voorwaarts; wij mogen ons hier niet

langer ophouden, daar is nog meer te doen." Met deze woorden werd ik de trappen opgedrongen, en binnen weinige minuten bevond ik mij op het politiebureau, om al zeer spoedig overgebragt te worden in de gevangenis.

Hoe ik daar den nacht doorbragt, zal ik u wel niet behoeven te schetsen; het zal u niet moeijelijk vallen, uzelven een denkbeeld te vormen van mijnen treurigen toestand. Hoe ik zoo onvoorziens in handen van de politie geraakte, werd mij later eerst regt duidelijk, nadat ik dieper was ingedrongen in de kunstgrepen van het edele boevenvak en de heelerij. Indien namelijk een eerstbeginnende dief aan eenen heeler gestolen voorwerpen te koop biedt, dan is de laatste zeer sterk geneigd zoo iemand de politie in handen te spelen, want in de eerste plaats brengt de handel met onervarene dieven veel meer gevaar aan dan met oudere knapen in het vak, en ten tweede tracht de heeler zich daardoor den schijn van eerlijkheid in de schatting der politie te verwerven. Ook hier geldt volkomen, wat het spreekwoord zegt: Groote dieven laat men loopen; de kleinen moeten het met den dood bekoopen.

De afloop van deze zaak was, dat ik twee maanden gevangenisstraf kreeg. Ware ik nu maar tot beterschap gekomen, dan zou deze ondervinding en de schande, die ik mij zelven had toegebragt, nog zeer heilzame vruchten gedragen hebben. De gevangenis in mijne vaderstad was tot mijn ongeluk overbevolkt, en ik werd daarom overgeplaatst in het tuchthuis te B Daar maakte ik kennis met drie broeders, die tehuis behoorden in mijne geboortestad en die tot de aartsdieven behoorden. Ik trachtte mij zoo weinig mogelijk met hen in te laten, maar zij kleefden mij als 't ware achteraan en deden alle mogelijke moeite om eenen naauweren band aan te knoopen. Het trof juist zoo, dat wij op denzelfden dag ontslagen werden. De directie nam als gewoonlijk den maatregel van

voorzigtigheid om ons niet terzelfder ure te ontslaan; de drie broeders vertrokken twee uren vroeger dan ik, opdat wij niet met elkander in aanraking zouden komen; maar op een uur afstands van B. wachtten zij mij in eene herberg op, zonder dat er echter eenige afspraak tusschen ons gemaakt was. Wij namen daar een kostelijk ontbijt, dat de broeders met elkander betaalden, en nu wandelden wij in *dulci jubilo* op onze geboortestad aan, natuurlijk niet zonder onderweg nog een paar malen „een borrel" te nemen, ten einde moedig en zonder zorg de poort binnen te treden. Wat mij betreft, ik wil wel bekennen, dat ik toen aan zulk eene hartsterking groote behoefte gevoelde; immers mijn hart klopte angstig; ik was benaauwd en gevoelde duizendmaal meer geneigdheid tot weenen dan tot juichen, met het oog op de toekomst, die mij alles behalve rozen scheen te zullen baren. Mijnen vader durfde ik niet weder onder de oogen te treden; of mijn vorige patroon mij, na het gebeurde, weder zou willen aannemen, wist ik niet, en indien hij zulks eens weigerde, wat zou er dan van mij worden? Het beeld, dat de prediker in het tuchthuis mij van mijn toekomstig lot had geschetst, toen ik de gevangenis verliet, trad mij gedurig voor den geest. „Indien gij," zoo had de waardige man mij toegesproken, „door de straf, die gij nu hebt ondergaan, geenen innerlijken afkeer van de ongeregtigheid hebt opgedaan; indien gij u niet onvoorwaardelijk in de armen van uwen Heiland werpt en u onder Zijne leiding en hoede stelt, dan zal het niet lang duren, of gij geeft u over aan grovere overtredingen en zult dientengevolge van het eene tuchthuis in het andere gevoerd worden, om daar een leven vol jammer en ellende voort te zetten en te eindigen; een leven dat in het allergunstigste geval, onder berouw en boete over uwe zonden, gesleten zal worden binnen de enge kerkermuren. Bedenk dat wel, en vergeet niet dat de strijd, dien

gij nu te aanvaarden hebt, boven alles gewigtig is; de satan, de vijand van uw eeuwig heil zal u geene rust laten, hij zal niet ophouden u in het verderf te lokken. Daarom, waak en bid, dat gij niet in verzoeking komt en moge Gods genade u leiden op uwe wegen."

Wel was het de waarheid, die mij alzoo werd voorgehouden. Nog naauwelijks had de deur der gevangenis zich achter mij gesloten, of de Booze lokte mij al dadelijk in zijne strikken, onder het masker van ongehuichelde en opregte vriendschap, en daarin lag de oorzaak van mijne verdere ellende.

Ik vond in de fabriek op de eerste aanvrage weder werk, onder uitdrukkelijk beding, dat ik mij nooit weder op zoodanige wijze in schulden zou steken. Op plegtige wijze beloofde ik die voorwaarde te zullen nakomen. Ik bevond mij echter in neteliger omstandigheden dan ooit te voren. Mijne kleêrkast was in waarlijk beklagenswaardigen toestand; ik had ter naauwernood zooveel kleederen dat ik mij behoorlijk op de straat durfde vertoonen. In dezen toestand ontmoette ik op zekeren avond een der drie broeders.

„Zoo Lodewijk, hoe gaat het?" sprak hij mij aan. „Mij dunkt, beste vriend, dat gij de vlerken tegenwoordig geheel laat zakken. Het gaat u zeker niet al te best, he? 't is zeker weêr het oude leventje met u tegenwoordig; alle dagen in de fabriek, denk ik. Of waar anders heeft de duivel u heengevoerd?"

„Ik ben weder in de fabriek aan 't werk gekomen," antwoordde ik; „maar 't gaat mij niet voorspoedig. Was ik maar zoover, dat ik geld genoeg had om een behoorlijk pak kleêren te koopen, dan zou het overige zich wel schikken."

„Geld voor een pak kleêren?" herhaalde hij lagchende. „Nu ja, dan zult gij nog wel een poosje geduld dienen te hebben, ten minste als gij dat alles in de fabriek wilt

verdienen. Ik beklaag u waarlijk, arme tobbert! Als ik op 't oogenblik geld genoeg bezat, dan zoudt gij dadelijk een nieuw pak van mij krijgen, daar kunt gij zeker van zijn; maar wij hebben ons al dien tijd ook al moeten behelpen; er valt tegenwoordig al bedroefd weinig te „verdonkeremanen." Maar een goeden avondmaaltijd kunt gij toch nog wel van mij erlangen; kom ga maar mede, gij kunt er op rekenen dat ik u in een vrolijk gezelschap breng."

Half tegen mijnen wil trok hij mij mede naar een huis, in de achterkamer waarvan wij, bij ons binnentreden, door de beide andere broeders en een tamelijk talrijk gezelschap luidruchtige kameraads met gejuich werden begroet. Daar werd overdadig gegeten en gedronken, daar werd gezongen en geschertst, en ik hoorde en zag daar allerlei grappen. Ik kende geene zorg meer, alle leed was vergeten en voor het eerst, sinds geruimen tijd, gevoelde ik mij weder eens regt hartelijk vergenoegd. Half bedwelmd kwam ik op mijne kamer en sliep een gat in den dag. Ik had eenen vrolijken avond doorgebragt, maar stond des morgens op met zware hoofdpijn en een gevoel van loomheid door al de leden, terwijl de behoefte aan een nieuw pak kleederen zich al dadelijk weder deed gevoelen.

Toen ik op de fabriek kwam zagen mijne oude kameraads mij allerbedenkelijkst aan, schudden het hoofd en meenden, dat ik in mijn uiterlijk veel geleek op eenen nachtbraker. Die trouwe lieden bezwoeren mij toch ter dege op mijne hoede te zijn, mij in acht te nemen voor gevaarlijk gezelschap, indien ik mij zelven niet ten eenenmale in het verderf wilde storten. Reeds had ik een bits en scherp antwoord gereed, om hen aan 't verstand te brengen, dat ik mij geen kind achtte en wel bekwaam was om op eigen beenen te staan, toen eene stem in mijn binnenste zeide, dat die menschen het toch waarlijk goed met mij meenden, en

eigenlijk ook volkomen gelijk hadden; hunne teregtwijzing hoorde ik dus zwijgend aan en nam mij tegelijkertijd voor nimmer weder zoodanig gezelschap te bezoeken.

Dag en nacht peinsde ik over de middelen om mijzelven van kleederen te voorzien; maar waarheen konden mijne zinnen en gedachten zich anders wenden, dan naar oneerlijke middelen? Een arbeid, die mij grooter loon zou verschaffen, had ik niet te verwachten, en hoe zou ik op eene eerlijke wijze aan geld komen? Menigmaal verschrikte ik als ik bemerkte welken loop mijne gedachten namen; ik zag dan eenen diepen afgrond voor mijne oogen, maar daar ik het mijzelven bewust was, keerden dezelfde overleggingen steeds met sterkeren aandrang weder. „Wat blijft u anders over dan te stelen? Er bestaat voor u géén ander middel," zoo fluisterde Satan mij in. „Stelen is niet een zoo groot kwaad, maar gij moet het wat beter aanleggen dan de eerste maal." Eindelijk was het zoo ver gekomen, dat alleen deze vraag nog overbleef, wat en waar ik zou stelen? Verscheidene dagen had ik zulke overleggingen gekoesterd en gekweekt, toen ik op zekeren avond in gedachten verzonken op mijne kamer zittende, weder dezelfde van de drie meergenoemde broeders bij mij zag binnentreden. In het eerste oogenblik was mij zijne komst alles behalve aangenaam; ik verlangde zulk een omgang volstrekt niet; hij bragt mij in aanraking met dievengespuis, gelijk hij zelf was, en ik wilde volstrekt niet met zulke dieven van beroep te doen hebben. Eéne enkele maal, en dan nooit weêr, wilde ik stelen om mij zelven uit zoo grooten nood en verlegenheid te helpen, maar dan ook wilde ik in het vervolg eerlijk mijn dagelijksch brood verdienen, zoo lang ik het leven had. Toch voer de gedachte: „Wie weet of Frans (zoo heette de binnentredende) mij geen goeden raad kan geven!" met bliksemsnelheid door mijne ziel.

„Wel, Lodewijk," zoo sprak hij mij aan, „hebt gij geen genoegen gesmaakt im ons gezelschap? Zeker niet, want gij hebt u nooit weêr laten zien. Zijt gij voornemens om altijd en eeuwig kluizenaar te blijven, die liever droog brood eet, dan een vrolijk en pleizierig leventje te leiden?"

„Tot een vrolijk en pleizierig leven behoort in de eerste plaats geld," zeide ik, en daarmede ben ik al vrij zuinig bedeeld, mijn waarde Frans."

„Nu, dat spreekt wel van zelf. Wie heeft er ook ooit van gehoord, dat een kleurist op de kaartenfabriek rijk geworden is. Bij zulk een werk wordt men eer arm dan rijk. Neen vriendje, als gij waarlijk nog wat genieten wilt in uw leven, dan moet gij het over eenen anderen boeg wenden. Ik verzeker u, indien gij wilt, zoudt gij van ons andere dingen leeren. Waarvoor denkt gij toch wel, dat wij op de wereld zijn? Om te kniesooren en den kop te laten hangen? Of om te genieten wat er zoo ruimschoots te genieten valt? Zoudt gij meenen, dat de rijke lui alleen geschapen zijn om pleizier te hebben, terwijl wij arme slokkers kunnen toezien en zelfs met hard werken nog niet eens wat kunnen overleggen? Goedschiks schuiven zij nooit wat af, die rijke heeren; daarom is het waarlijk zoo'n groote zonde niet, hen wat af te troggelen, als zich de gelegenheid daartoe aanbiedt. Meen maar niet, mijn vriend, dat wij de eenige dieven zijn. Ik verzeker u, dat die rijke luî vrij wat meer stelen dan wij; maar zij doen het wat deftiger, wat fatsoenlijkër, zij hebben zekere privilegiën, die hun daartoe regt geven en waardoor zij gedekt zijn, zoodat de regtbanken hen niëts kunnen maken. Als gij dat nog nooit hebt opgemerkt, dan zijt gij de grootste domoor, die op twee beenen loopt. Van nacht hebben wij nog een klein voordeeltje gehaald. 't Was wel niet veel, maar een klein vischje een zoet vischje; eenige honderde thaler, 't beduidt niet veel,

maar gij weet dat wij niet bezorgd moeten zijn voor den dag van morgen. Van daag hebben wij geld, bij gevolg willen wij van daag een goed leven hebben. Maak maar dat gij in de kleêren komt! Wij zijn niet zoo hebzuchtig als die rijke geldwolven, die alles alleen voor zich zelven houden, maar wij gunnen eenen flinken jongen, zoo als gij, ook van harte dat hij iets hebbe. — Maar zeg mij eens, wie woont toch hier beneden? Het gaat daar, dunkt mij, vrij lustig toe. Hoor eens, wat een geklink met de glazen! Die gasten schijnen regt in hun schik. Ik hoor ze gedurig uit de volle borst zingen. Hoe is het mogelijk, dat ge dat maar zoo droogjes kunt aanhooren?"

„Ik moet wel, als ik ten minste mij niet wil behelpen met water."

„Water, laat de duivel water drinken, als de wijnglazen klinken; ik zou mij zelven daartoe niet kunnen dwingen. Water wil ik nog niet eens in mijne schoenen laten loopen, laat staan door de keel in mijne maag; daarvoor zijn mijne ingewanden veel te zwak. Maar gij hebt mij nog niet verteld, wie hier beneden woont."

„Er zijn eenige studenten bijeen! Ik denk dat zij geld van huis hebben gekregen. Toen ik van middag naar huis ging, kwam mij de brievenbesteller tegen op den trap, en kort daarna hoorde ik een luid gejuich."

„Hoor eens, er valt mij iets in. Voor u kon er nooit eene betere gelegenheid wezen, om eens te toonen, dat gij uzelven raad weet te schaffen. Die heeren studenten zijn gewoonlijk niet zoo heel bezorgd voor hunne zaken en sluiten gewoonlijk hunne kasten en deuren zoo, dat iemand die een weinig van werken weet, er op zijn doode gemak in kan komen; een weinigje moed en een weinigje behendigheid — nu dat is geen heksen. Klinkende munt komt altijd nog al goed te pas. Maar laten wij nu ons niet langer ophouden, anders

verloopen wij ten laatste onze gansche pret bij het gezelschap."

Wij gingen naar zijne woning en traden een oogenblik daarna de kamer binnen. Welk een overvloed aanschouwde ik daar. Het vertrek was schitterend verlicht; de schotels stonden dampend op de tafel en de wijnflesschen in digte rijen naast elkander geschaard; zelfs ontbrak het niet aan vrouwen in het vrolijke gezelschap.

„Maar Frans," fluisterde ik mijnen vriend toe, terwijl ik hem aan de deur bij den arm staande hield; „ik durf met mijne armoedige plunje hier niet binnentreden."

„O, dat is minder. Daar weten wij ook al een middel op te vinden. Ga maar even mede."

Wij stegen twee trappen op en binnen een paar minuten had ik eenen knappen zwarten rok aan, waarmede ook de knapste student zich zou hebben durven vertoonen.

„Vergeet niet, dat gij den rok bij het naar huis gaan hier laat, vriendje," zeide Frans. „Hij behoort aan mijnen broeder, die hem morgen ochtend noodig heeft, wijl hij er dan op uit moet."

Ik wil nu verder niet spreken over hetgeen dien avond in ons gezelschap voorviel. Den volgenden morgen lag ik, bij mijn ontwaken, niet op, maar voor mijn bed. Hoe ik daar gekomen was, kon ik mij niet herinneren. Toen ik mijzelven bekeek, bespeurde ik dat ik nog altijd den geleenden zwarten rok aanhad, maar ik bevond er mij niet zoo gemakkelijk in als den vorigen avond; al mijne ledematen deden mij pijn, en de mooije zwarte rok zag er vrij gehavend uit. IJlings stond ik op, trok den rok uit en deed mijnen ouden huisjas aan. Ik beefde als iemand, die de koude koorts heeft; zoo spoedig ik kon, zette ik een weinig koffij, omdat het, naar ik meende hoog tijd was. Maar ik bezon mij. Het is heden Zondag, zeide ik tot mij zelven; gij kunt den ganschen dag uitrusten. Terwijl ik nu bezig was mijn ontbijt te

nemen, viel mijn oog weder op den zwarten rok. Ik dacht: „Als een heer ben ik te huis gekomen, omdat ik u om de leden had. Zoudt gij mij welligt niet nog eene of andere dienst kunnen doen? Al spoedig had ik een plannetje ontworpen. Eerst den rok behoorlijk opgeknapt, dan weder aangetrokken en behoorlijk toegezien of de student, die beneden woont, welligt uitgaat. Dan zal de rest zich van zelf laten vinden. Komt de een of de andere binnen, dan houdt gij u dood bedaard en vraagt heel nuchteren of niet mijnheer X of mijnheer Y, student in de medicijnen of de regtsgeleerdheid, hier woont; men houdt u dan ook voor een student, en gij komt zonder de minste zwarigheid weg."

Naauwelijks ben ik gereed of ik hoor den student de kamerdeur achter zich digtwerpen en den trap afgaan. Haastig stijg ik af, en werkelijk, de sleutel steekt in de deur. Als maatregel van voorzigtigheid klop ik aan, maar niemand doet zich hooren. Goedsmoeds open ik nu de deur, treed binnen, zie de kamer rondom door — maar geen levend schepsel is er te zien of te hooren. Ook in de secretaire zie ik den sleutel steken. In eenen oogwenk heb ik het slot opengedraaid en eene schoon gewerkte geldbeurs doet zich voor aan mijne blikken; nog schooner dan de beurs is de inhoud, die uit een goed aantal goudstukken bestaat, welke al heel spoedig in mijnen zak zijn verdwenen. Daar hangt echter ook nog een gouden horologie met gouden ketting; dat is nog het wegbergen wel waard. Ik neem het uurwerk van den haak, om het, eveneens in mijnen zak te bergen.

Eensklaps hoor ik eenige beweging in het belendende slaapvertrek en eene zware basstem doet zich hooren. „Bomsen, is de koffij haast klaar!" Verschrikt door dezen onverwachten uitroep laat ik het horologie op den grond vallen, en neem, zonder mij den tijd te gunnen om het op te rapen,

ijlings de vlugt. Ik ben ter naauwernood den halven trap afgestegen, of reeds hoor ik boven mij het geroep: „Houdt den dief! Houdt den dief!" Tot vermeerdering van mijn ongeluk komt de schoenpoetser den trap op. Deze werpt zoodra hij het geroep hoort zijn gereedschap ter zijde en krijgt mij in zijne stevige vuisten te pakken. Weldra komt ook de mij vervolgende student daarbij; alle bewoners van het huis schieten toe, en ook de bestolene komt met den huisheer er op aanloopen. De laatste schijnt zijne oogen niet te kunnen gelooven, staart mij vol verwondering aan, slaat de handen in een, en roept bijna schreijende uit: „Mijn hemel, zijt gij het mijnheer Lodewijk? Hebt gij gestolen? Bij u, mijnheer Bomsen?"

„Wat weet ik er van?" voegt deze hem toe; „ik kom immers van de straat."

„Hij kan geen ander voornemen gehad hebben dan te stelen," zeide de andere student. „Ik meende, dat gij op de kamer waart, en vroeg of de koffij al gezet was. In plaats van eenig antwoord te krijgen op mijne vraag, hoor ik iets tegen den grond gooijen en daarop iemand in groote haast de kamer uitloopen. Zoo snel ik kan schiet ik toe, zie uw horologie op den grond liggen en vermoed aanstonds dat gij bezoek gehad hebt van eenen dief. Daarom maakte ik alarm, en deze persoon is ongetwijfeld de vlugtende."

Inmiddels had ik mij een weinig hersteld en zeide: „Maar mijne heeren, ik heb geen voet in uwe kamer gezet; ik kwam juist den bovensten trap af, toen ik een vreemd persoon in groote haast uwe kamer zag verlaten en den trap afstijgen. Terwijl ik achter hem afstijg, komt deze heer mij naloopen, roepende: „Houdt den dief! Houdt den dief!"

„Ik heb toch niemand anders gezien," zeide de schoenpoetser. „Ga eens even zien, mijnheer Bomsen, of ge ook iets mist op uwe kamer."

Deze volgde den raad van den schoenpoetser, en kwam weldra terug met de tijding, dat hij zijne geldbeurs kwijt was.

„Dan blijft ons niets over dan de hulp der politie in te roepen," zeide de huisheer.

Zoo gezegd, zoo gedaan.

Ik had mij, zoo als ge wel begrijpen kunt, zeer gaarne van de noodlottige beurs ontdaan; maar ik had er geene gelegenheid toe. De schoenpoetser hield mij voortdurend zeer scherp in het oog.

Toen de te hulp geroepen politiebeambte de toedragt van de zaak vernomen had, zeide hij: „Eene kleine visitatie zal ons al spoedig de noodige opheldering verleenen." Zonder de minste pligtpleging doorzocht hij eerst den eenen, toen den anderen mijner rokzakken, daarna ook mijne andere zakken. Weldra kwam de beurs voor den dag.

„Is dat uwe beurs, mijnheer?" vroeg hij aan den student.

„Ja, die beurs is mijn eigendom," luidde het antwoord. „Gij hebt dus eenen dief in uw huis, huiswaard," zeide hij, zich tot den huisheer wendende.

„Wie had dat ooit kunnen of durven vermoeden?" zeide deze. „Mijnheer Lodewijk woont nog maar sinds ééne maand in mijn huis, maar gedurende dien tijd heeft hij zeer stil en ingetogen geleefd. En nu te gaan stelen bij zijnen naasten buur, die met hem onder één dak woont. Neen, mijnheer Lodewijk, dat had ik nooit van u durven denken."

Mijnheer Lodewijk werd door den politiedienaar medegevoerd, en al spoedig wist hij, dat hij weder negen maanden in het tuchthuis zou moeten doorbrengen om voor deze nieuwe overtreding te boeten.

Toen de geestelijke mij op nieuw in de gevangenis zag, zeide hij tot mij: „Zoo zijt gij dan weder hier! Gij hebt u slecht gedragen; wat ik u voorspelde, toen wij elkander bij

het einde van uwen eersten straftijd afscheid namen, zal werkelijk in vervulling treden. Wij zullen ongetwijfeld elkander nog wel eens meer ontmoeten. Is het u echter om beterschap te doen, dan bied ik u van ganscher harte de hand. Verlaat gij echter op nieuw deze plaats zonder waarlijk veranderd te zijn, dan koester ik weinig hoop voor u."

Het was gelijk hij zeide. Wel zou ik den eenmaal ingeslagen weg hebben willen verlaten, maar ik zag daartoe geene mogelijkheid Toen ik weder ontslagen was, zocht ik, daar mij alles ontbrak, mijne oude diefachtige bekenden weder op.

„Waar komt gij van daan, Lodewijk?" zoo riepen zij mij tegen, toen ik des avonds hunne gezelschapskamer binnentrad.

„Uit de Harmonie", antwoordde ik in de mij een weinig bekende dieventaal.

„Arme jongen! dan zal uwe maag zekerlijk weêr wat geleden hebben! Kom, ga zitten en eet wat u lief is en gij verdragen kunt."

Om u nu niet met een wijdloopig verhaal van wat er alzoo verder met mij gebeurde, bezig te houden, wil ik u slechts mededeelen, dat ik van dien avond af lid was van een uitgelezen dievengezelschap. Ik betoonde mij die eer niet onwaardig. Toch is het moeijelijk om het, al is men nog zoo bekwaam en behendig, in die kunst zoo ver te brengen, dat men nooit de politie in handen komt. Ten derden male werd ik betrapt — daarna ten vierden male en dientengevolge, naar de bij ons heerschende wet, veroordeeld tot levenslange gevangenschap in het tuchthuis.

Toen ik dit vonnis vernam, werd ik het leven moede en besloot, bij de eerste de beste gelegenheid, mijzelven om te brengen. Met deze gedachte legde ik mij op zekeren avond op mijnen stroozak ter ruste. Tegen den morgen had ik echter eenen bijzonder merkwaardigen droom. Ik zag mij

namelijk in het midden van een ongekend schoon wandelpark geplaatst. In het midden daarvan bevond zich een tamelijk uitgebreid perk met kiezelsteenen bestrooid, omgeven door zeer hooge populieren, waartusschen allerlei sierlijk bloeijende struiken prijkten. Daarbinnen sprongen en vlogen velerlei vogelen, waarvan sommigen uitmuntten door hun gezang, anderen door hunne fraaije kleuren. Die plek trok mij door hare bekoorlijkheid op buitengewone wijze aan, en ik zette mij, om alles regt wel te genieten, op den met malsch gras bezetten kant van het perk neder. Spoedig ontwaakte mijne begeerte naar een met bijzonder fraai gekleurde vederen versierden struikbewoner, en het gelukte mij, dit schoone dier zonder veel moeite in handen te krijgen. De vogel scheen zich al zeer weinig te bekommeren om zijne verlorene vrijheid, zoodat ik hem geheel ongedwongen op mijnen schoot kon zetten. — Maar eensklaps ontvalt hem al zijn schoone tooi. Nu liet ik den naakten vogel, die geene aantrekkelijkheid meer voor mij bezat, zijns weegs gaan. In het tegenover mij liggende geboomte herkreeg hij zijne verlorene schoonheid weder. Terwijl ik dit met bevreemding en verwondering aanschouwde, werd ik als door eene onzigtbare magt opgeheven en in den top van den hoogsten populier geplaatst. De armen over elkander geslagen, zat ik vrolijk en wel te moe in de hoogte, toen na verloop van naauwelijks eene minuut, zich een nieuw wonder aan mijn oog voordoet. Van uit de wolken zie ik eene magtige hand te voorschijn treden, die op mijnen regterschouder eene geplukte gans, op den linkerschouder eene geplukte eend, en in mijne armen een geplukt hoen legt. Daarna werd ik op dezelfde wijze als ik omhoog geheven was, weder nedergezet. Toen ik den bodem raakte, ontwaakte ik.

Ik had dat alles zoo levendig gedroomd, dat ik ook nadat ik reeds ontwaakt was, moeite had, mij aan den indruk van

de werkelijkheid van mijnen toestand over te geven. Tot mijne niet uitbundige vreugde gelukte dit toch eindelijk. Maar de droom bleef mij toch een allerwonderlijkst en zeer opmerkelijk verschijnsel. Wat zou dit toch wel mogen beteekenen? Zoo vroeg ik mij gedurig af. Daar mij geen Jozef ten dienste stond, om mij de uitlegging des drooms bekend te maken, trachtte ik mijzelven eene zoo gunstig mogelijke voorstelling van de zaak te géven. Een tal van verklaringen, de eene nog schooner dan de andere, ontstonden na elkander in mijn brein; maar hoe schoon zij ook waren, ik moest ze allen weder vaarwel zeggen. Maar Hij, die mij dit nachtgezigt had gezonden, gaf mij, daarvan houd ik mij ten stelligste overtuigd, ook de regte beteekenis in mijn hart te verstaan. Als een bliksemstraal van den hemel trad mij plotseling de verklaring voor den geest. Ja, riep ik uit, nu heb ik het verstaan; nu ken ik de onbetwijfelbare aanwijzing, die mij in dezen droom is geschonken. Nimmer zal ik deze les vergeten. De bonte vogel is niets anders dan de wereld met hare vleijende verlokselen. Gij hebt daarin hare genietingen nagejaagd, even als de vogel in den droom. Toen gij verkreegt wat gij begeerd hadt, viel alle genot en vermaak, het glanzende en schitterende gevederte van haar af. Ja, zij heeft u lang genoeg bedrogen, die trouwelooze wereld met haar schijnschoon. Verhef u daarentegen nu tot God, even als gij in den droom omhoog geheven werdt, dan zult gij de hemelsche, onbedriegelijke en onvergankelijke gaven ontvangen! Nu was het leven mij niet langer een last; integendeel, ik begon het nu eerst regt te genieten, en steeds smaak ik den zegen van hetzelve in altijd rijkere mate. Dat deze stomme kerkermuren mij daarin geen beletsel zijn, heb ik u reeds gezegd; het is mij ook volstrekt geen ondragelijke last, dat ik ze misschien nimmer weder zal verlaten. Zoo veel is zeker: waar ik ook ooit

weder mijne schreden wenden moge, ik wil het leven voortaan genieten als een Christen. Wat ik daartoe noodig heb, kan ik overal vinden. Ach, dat de ongelukkige wereld toch leerde beseffen en erkennen, welk eenen onnaspeurlijken schat van onderrigting God heeft nedergelegd in den Bijbel en in het boek der natuur; welk een nieuw leven zou de harten der menschen vervullen! — Maar waartoe zou ik alzoo tot u spreken? Gij zelven hebt het reeds zoo menigmaal in de harten willen planten, en als ik zulke preeken hoor, springt mijn hart op van vreugde, en ik zou van ganscher harte mijn Halleluja, Amen! daarop zeggen."

Het was inderdaad eene verkwikking en eene oorzaak van innige vreugde voor het gemoed, dezen gevangene te hooren spreken. Menig gezegend uur heb ik in zijne cel doorgebragt, en nog heden herinner ik mij steeds levendig het reine genot, dat ik in zijn gezelschap smaakte. De welwillende lezer, bij wien welligt eenige deelneming in het lot van dezen persoon is ontwaakt, zal misschien geneigd zijn te vragen, hoe het verder met hem gegaan is. Twee malen maakte hij zich zeer verdienstelijk door de ontdekking en bekendmaking van hoogst gevaarlijke pogingen tot ontvlugting, in het werk gesteld door de meest gevreesde misdadigers, die zoowel de geheele inrigting als het leven der beambten, en wie weet van hoevele andere, op het spel wilde zetten. Dientengevolge ontving hij verzachting van straf en eindelijk de vrijheid. Ik hoop, dat hij door sigarenmaken zijn brood zal verdiend hebben, de vrijheid, hem verleend, gebruikende als een Christen. Mogt hij nog leven, dan zij het tot eer van God nog zoo met hem.

Hoe dikwijls heb ik, als ik het drijven en jagen der werelddienaars aanschouwde, aan de geschiedenis van dezen man gedacht! Veel, waarvan de kinderen der menschen zich een vermaak vormen, ziet er oogenschijnlijk zoo onschul-

dig uit, als de lieve zon aan den hemel, en toch kan het in zoo vele opzigten onder allerlei omstandigheden tot zonde leiden; ja aan dezen enkelen schakel hecht zich onbemerkt een tweede, een derde en zoo voorts, de een na den anderen, totdat door al die zamenvoegingen eindelijk eene zware keten ontstaat, die den mensch als een aan handen en voeten geboeide, naar ligchaam en ziel, kluistert. En daartegenover aanschouwen wij de liefde, en het geduld, en de trouw onzes dierbaren Heilands Jezus Christus in de volheid van Zijn genaderijk erbarmen. Dag en nacht gaat Hij dwalende en afgedwaalde schapen na, en waar de ziel te midden van het gewoel en de drukte des dagelijkschen levens, onder het najagen en genieten der wereldsche ijdelheden geen oor heeft om Zijne vriendelijke, teedere en vaderlijk lievende stem op te merken, daar spreekt Hij nog tot haar in de stilte van den nacht, in droomen, en wekt, en vermaant, en waarschuwt, en bestraft den verloren zoon, opdat hij zich bekeere van den boozen weg, en zich werpe in de liefdearmen van den diep beleedigden en toch zoo gaarne vergevenden Vader. Een groot aantal menschen hechten eenig gewigt aan droomen en trachten ze op allerlei wijzen uit te leggen. Maar in de meeste gevallen tracht men er eene beteekenis aan te geven, die alleenlijk betrekking heeft op het aardsche leven, terwijl men de stemme Gods daarin vervat, evenmin opmerkt als zulks bij verreweg de meesten het geval is, wanneer het heilig Bijbelwoord in hunne ooren weerklinkt. De natuurlijke mensch verstaat niets van de dingen, die des Geestes Gods zijn; hij moet geestelijk vernieuwd zijn.

EEN ROOVER EN MOORDENAAR.

„Wat hebt gij gedaan? Daar is eene stem des bloeds van uwen broeder, dat tot mij roept van den aardbodem.
Gen. 4: 10.

Ik heb er altijd ernstig naar gestreefd, vooral bij groote misdaden, het kwaad zooveel mogelijk tot in den beginne te vervolgen, om het alsdan bij den wortel te vatten en het, met 's Heeren hulp, uit het hart te verdelgen. Ik stel u hierbij een levenstafereel voor, dat getuigen kan van 's menschen diepe gezonkenheid, en volgens mijn gevoelen, bevat het veel, dat ter harte moet worden genomen.

L. was de zoon van een eerlijken daglooner. Van zijne jeugd af bezat hij veel vlijt en was een groote liefhebber van boeken. Hij wilde gaarne iets meer zijn dan zijn vader was, en meende dat het lezen hem eene algemeene kennis zou geven. Ongelukkig genoeg had hij geene andere boeken onder zijn bereik dan ridder- en rooversgeschiedenissen. Dag en nacht stonden roovers en ridders voor zijnen geest, en hij vond hun leven en werken zoo behagelijk, dat hij groote lust gevoelde, een ridder of roover te worden. De

ridders waren evenwel reeds lang in het graf verzameld, derhalve schoot er niets voor hem over, dan zich voor te stellen hoe hij doen zou als hij roover werd. Maar om alleen een roover te zijn, was hem te gering. Rinaldo Rinaldini was zijn ideaal, en het best oordeelde hij, hoofdman te worden. Het was jammer voor den jongeling, dat zijn geest zich daarmede bezig hield, want hij bezat waarlijk veel goeds, en ik kan niet nalaten hierbij alle ouders zeer op het hart te drukken, toch goed op te letten welke soort van boeken hunne kinderen lezen, daar slechte boeken de booze neigingen hun harten nog boozer maken. Zeer wenschelijk zou het zijn, dat er in elke stad eene bibliotheek voor de jeugd bestond, uit welke alle boeken moesten vermeden worden, die een schadelijken invloed hadden.

Onze L. was op zijn tiende jaar reeds een kleine booswicht. Hij vertelt ons uit dien leeftijd het volgende:

Op zekeren Zondag werd er gedanst in de dorpsherberg. Al kon ik niet dansen, toch wilde ik er gaarne bij wezen, en dit te meer, daar ik wist dat het aan de schooljongens verboden was aan den dans deel te nemen. De burgemeester had voor de deur der herberg een politieagent geplaatst, die iederen knaap, die binnen wilde gaan, den toegang moest weigeren. Mijne schoolmakkers, die het ook beproefd hadden, bleven op eenen afstand staan, en vergenoegden zich met in de verte de muziek te hooren, maar ik stelde mij daarbij niet tevreden; telkens drong ik het huis in, en als de politieagent mij met zijnen stok dreigde, wierp ik hem eenige smaadheden naar het hoofd. Eindelijk verloor die man het geduld, pakte mij bij den kraag, gaf mij eenige oorvijgen, en zette mij midden op de straat. Doch een paar minuten later toen hij zich even omkeerde, rende ik het huis weder binnen, — en werd op nieuw van hem gestraft. Ik kon dus mijnen zin niet krijgen, en dacht er over na, hoe mij te

wreken. De politieagent had een veld in huur, en juist in dien tijd stond er een groote hoop droog klaverzaad op. Dat stak ik in brand, zoodat het spoedig door de vlammen verteerd werd. De arme man had juist het jaar te voren een slechten oogst gehad, en was dientengevolge de huur voor het land schuldig gebleven. Nu had hij gehoopt, uit de opbrengst van het klaverzaad, die huur te kunnen betalen, en juist wijl ik dit wist, had ik mij op deze wijze aan hem willen wreken. De man was hierdoor in grooten nood gekomen, en ik verblijdde er mij zeer over. Het geheele dorp zei, dat ik de brandstichter was; maar daar men geene bewijzen tegen mij had, kon ik niet gestraft worden. Mijn vader sloeg mij acht dagen achter elkander op eene verschrikkelijke manier, zoodat mijn geheele ligchaam bont en blaauw was, maar dit verbeterde mij niet, evenmin als dit de nood van den politieagent verminderde.

Vier weken later was er weder muziek en dans in de herberg. Ik had geen lust er heen te gaan, maar wilde toch ook eenig pleizier hebben als anderen zich vermaakten. Geruimen tijd liep ik in de nabijheid van de herberg zonder te weten wat te doen, en eindelijk viel mij in, dat er buiten het dorp een tuinhuisje stond, waarin allerlei tuingereedschap geborgen werd. De brand van het klaverzaad had mijne lust zeer geprikkeld om nog eens een brandje te zien. Ik had lucifers bij mij, en met behulp van eenig stroo en drooge spaanders, stak ik het kleine gebouw in brand, dat weldra in ligte laaije vlam stond. Nu had ik een dubbel doel bereikt; vooreerst, kon ik het spelen der vlammen aanschouwen, en ten andere werd hierdoor veroorzaakt, dat allen die in de herberg waren, naar buiten gingen om den brand te aanschouwen, zoodat zij in hun genoegen gestoord werden, want het hinderde mij als andere menschen zich vermaakten. Mijn vader vermoedde terstond wie het gedaan had, en sloeg

mij weder onbarmhartig. Doch het hielp hem niets, en gelijk men wel eens zegt: hij sloeg er den eenen duivel uit en den anderen er in.

Mijne moeder was juist het tegendeel van mijn vader. Zij nam mij altijd in hare bescherming, verborg mijne booze daden voor hem, en wist het dikwijls zoo te maken, dat ik een pak slaag ontdook. Met mijne jaren nam ook mijne boosheid toe. Reeds als schooljongen ontliep ik dikwijls het ouderlijke huis, om mijn eigen meester te wezen, en toen ik 17 jaar oud was, verliet ik het voor goed, om als spoorwegarbeider, ver van het ouderlijke huis, mijn bestaan te zoeken. De winter was voor de deur, en mijne kleeding was zeer dun. De weg was slecht, en mijne schoenen en kousen waren in zulk eene ellendigen toestand, dat ik ze weg moest werpen. Dit veroorzaakte mij veel pijn, en zelfs kreeg ik groote blaren aan de voeten. In dezen nood knielde ik op een veld neder, en bad tot God zich over mij te willen ontfermen, terwijl ik daarbij de gelofte deed, van een beter mensch te willen worden, als God mijn gebed verhooren wilde. In het volgende dorp kreeg ik van eene vrouw, die groot medelijden met mij had, een paar goede kousen; eene andere gaf mij wat te eten, en op zekeren morgen, toen ik ontwaakte, stond naast mij een paar schoenen, die als voor mij gemaakt schenen te zijn. Vol moed zette ik nu mijne reis voort, en bij den spoorweg aangekomen zijnde, begaf ik mij met lust aan den arbeid. Ik woonde te zamen met twee andere spoorwegarbeiders onder één dak, en daar wij des avonds niets doen konden, leende ik weder rooversgeschiedenissen, die ik de beide anderen voorlas. Een jaar later besloten wij gezamenlijk naar het Thuringer woud te gaan, om te zien of wij daar geene rooverbende konden vormen, waarvan ik noodzakelijk de hoofdman moest zijn.

Onderweg derwaarts ontmoetten wij eenen man, die een'

grooten papierhandel had, en toen hij van ons vernam, dat wij naar E. wilden, deelde hij ons zonder eenig kwaad vermoeden mede, dat hij eene groote som gelds bij zich had, en verzocht ons een kleinen omweg te maken, om hem te vergezellen, daar hij niet gaarne des nachts alleen onderweg wilde wezen. Uit dankbaarheid voor deze moeite wilde hij ons dan nachtkwartier verleenen, als wij zijn huis bereikt hadden. Onderwijl deze man ons dit vertelde, wenkte ik met de oogen, en mijne kameraden verstonden zeer goed wat ik wilde. Terstond stemden wij in zijn plan toe, en de goede man was zoo dankbaar, dat hij onze verteering in de herberg betaalde. In het dorpje G. traden wij eene herberg binnen, om te zamen een glas bier te drinken. Toen wij onze reis wilden voortzetten, wendde een van mijne kameraden voor, dat hij zijne voeten had doorgeloopen, zoodat hij niet verder kon, en achter moest blijven. Op een half uur afstands van het dorp achtte ik het tijd te zijn, om het plan te volvoeren, den papierhandelaar te overvallen, en hem van zijn geld te berooven. Ik fluisterde mijnen kameraad in, dit te zullen doen; maar deze, hoewel hij gaarne het geld wilde hebben, had echter niet den moed, om aan de daad zelve deel te nemen, en begaf zich ter zijde van den weg in het bosch. Ik wist nu niet wat ik doen moest; mijn hart begon hevig te kloppen, en het was mij alsof eene stem tot mij zeide: doe het niet. Toen riep mij mijn kameraad toe: doe het toch! Als door een elektrieken schok getroffen, hief ik mijn zwaren stok op, en sloeg den man boven op het hoofd; maar eer ik hem voor de tweede maal kon treffen, haalde de papierhandelaar een groot zakmes te voorschijn, en liep op mij toe. Nu werd ik woedend, en zonder te weten waar ik hem trof, sloeg ik hem zoo lang, totdat hij dood was, waarna wij hem van zijn geld beroofden.

Onze achtergebleven kameraad werd intusschen door een

verschrikkelijken angst overvallen, en daar hij zeer goed begrepen had wat wij voornemens waren te doen, deelde hij aan alle personen in de herberg ons plan mede. Terstond begaven zich deze menschen op weg, — maar vonden slechts een bloedig lijk.

Door de verschrikkelijkste gewetensangsten gefolterd, ontvlugtte ik deze plaats der misdaad en vlood naar het ouderlijk huis, dat ik nog dienzelfden nacht bereikte. Mijne met bloed bevlekte kleeding, mijn angst en mijn woest gelaat verrieden mij oogenblikkelijk. Ik was ook niet in staat te ontkennen wat ik gedaan had, en mijne ouders leverden mij over in de handen van het gerigt. Mijn kameraad, die ons verraden had, werd gevangen genomen, en mijn medehelper werd ook spoedig gegrepen. Ik werd ter dood veroordeeld, maar wegens mijne jeugd schonk Z. M. de koning mij genade, en veranderde het oordeel in eene levenslange gevangenisstraf, terwijl mijn medehelper tot twaalf jaren tuchthuisstraf veroordeeld en de andere vrijgesproken werd."

Deze moordenaar werd op eene verschrikkelijke wijze door zijn geweten gefolterd. Alle toespraken en alle vertroostingen uit het Woord van God baatten hem niets. Toen ik hem naar de oorzaak daarvan vroeg, antwoordde hij mij, dat de predikant, die hem tijdens de zitting van het geregtshof bezocht had, tot hem gezegd had dat er voor zulk een booswicht als hij was, nooit eenige genade van God was te wachten.

„Maar," antwoordde ik hem, „aangenomen dat die predikant dit tot u gezegd heeft, wat ik evenwel betwijfel, zoo is hij toch ook slechts een mensch, die onmagtig is om Gods dierbare belofte op te heffen of te wijzigen."

Dit scheen hem eenigzins tot bedaren te brengen, maar het duurde niet lang, want zijn geweten liet hem dag noch nacht rust. Als hij alleen was in zijne cel, meende hij vooral in de schemering den vermoorden papierhandelaar voor zich te zien

staan, die hem dan zijne gapende wonden toonde. Als hij zijne oogen sloot, zag hij ook dien man, en viel hij eindelijk in slaap, dan vervolgde de vermoorde hem zelfs in zijne droomen; dikwijls schreeuwde hij des nachts allerverschrikkelijkst, en menigmaal vond hem dan de opzigter onder het bed liggen, waar hij door angst gepijnigd, gekropen was.

Toen ik op zekeren avond zijne cel binnentrad, kwam hij mij met tranen in zijne oogen te gemoet.

„O, het is goed dat gij komt, dominé! zeide hij.

„Wat is er dan gebeurd?" vroeg ik hem.

„Hij was er wêer."

„Wie?"

„De man, dien ik vermoord heb. O dominé, het is verschrikkelijk dien man te zien; het bloed droppelt uit zijne wonden, en den vinger op mij gerigt houdende, wijst hij mij telkens als zijnen moordenaar aan."

„Ziet gij hem dan werkelijk ligchamelijk?"

„Ja dominé, en als ik niet zoo ontzettend bang was, kon ik hem naderen en betasten."

„De man is u naderbij dan gij denkt. Hij ziet in uw geweten. Neem uwe toevlugt tot God, de Heere Jezus heeft gezegd: „Die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen." Ook de grootste zondaar vindt genade en vrede bij Hem. Bid telkens als u zulk een angst overvalt."

Hij wierp zich op den grond, schreeuwde ontzettend en riep uit: „Ik kan niet bidden, ach, bid voor mij!"

Dadelijk knielde ik naast hem neder en bad zoolang met hem, totdat de angst voorbijging.

„Ja, dominé," zeide hij, „als gij altijd bij mij waart, dan zou het goed voor mij wezen, maar als ik slechts even de oogen sluit, is hij dadelijk bij mij."

„Ik wil u eenen goeden raad geven," zeide ik, „zoodra hij zich wêer vertoont, stel u dan het kruis van Jezus voor

oogen, waaraan Hij heeft gehangen, die voor moordenaars bad, en eenen moordenaar op diens belijdenis zalig heeft gesproken. Met Hem voor oogen, behoeft gij nooit te vreezen. Hij zal alle schrikbeelden uit uw gemoed verdrijven en u vrede geven. U geldt vooral het woord: Geloof in den Heere Jezus Christus en gij zult zalig worden."

Ik bezocht hem dagelijks en bad met hem, maar zijn toestand werd elken dag erger. Om hem een weinig te gemoet te komen, werd hij in eene zaal gebragt, waar hij met andere gevangenen te zamen moest werken. Deze gevangenen waren voor het grootste gedeelte ruwe menschen, wier omgang hem niet beviel. Hij kreeg toevallen en moest naar het hospitaal van de gevangenis worden overgebragt. De zorgvuldigste geneeskundige verpleging, die hij daar genoot, bleef vruchteloos; hij keek gedurig naar één punt, en dat punt verschrikte hem. Van tijd tot tijd lachte hij krampachtig, en ten laatste werd hij krankzinnig. Juist in dezen tijd werd de gevangenis bezocht door eenen geneesheer, die het plan had een krankzinnigengesticht te bouwen, en toen deze met den toestand van den ongelukkigen L. was bekend geworden, stelde hij den dokter der gevangenis een recept ter hand, door welks gebruik hij zeven weken later geheel genas. Zijn toestand werd zoo verbeterd, en hij gedroeg zich zoo goed, dat men hem eene bezigheid in de keuken opdroeg, waarna hij gebruikt werd om in den tuin der gevangenis te werken. Van dat oogenblik af, nam hij met dankbaarheid elke toespraak van mij aan, las vlijtig in den Bijbel, verzekerde mij zich met ligchaam en ziel aan Jezus te hebben overgegeven, en was voorts een voorbeeld voor al zijne medegevangenen.

IEMAND DIE ZONDER GOD VOORUIT WILDE KOMEN.

„Want zonder Mij kunt gij niets doen."
Joh. XV: 5.

Op zekeren dag hield de wagen voor de gevangenis stil, en uit de beweging, die bij het openmaken der groote deuren ontstond, bemerkte ik spoedig, dat er weder aan den gevangenbewaarder een dier ongelukkigen werd overgeleverd, die eenige jaren achter deze dikke muren een treurig leven zou doorbrengen. Ik vernam spoedig wie hij was, en even spoedig hoorde ik ook voor welke misdaad hij door het geregt aangeklaagd en veroordeeld was geworden.

Hij had een kind gedood, doch — althans zoo stond het in de akte van beschuldiging, — slechts ten gevolge van groote onvoorzigtigheid. Hij was tot twaalfjarige tuchthuisstraf veroordeeld, en betuigde bij zijne opneming in de gevangenis, dat alles slechts een gevolg was van zijne onwetendheid. Het door hem gedoode kind namelijk schreeuwde onophoudelijk dag en nacht, en meenende, dat creosoot een pijnstillend of althans kalmeerend middel was, gaf hij dit

het kind in, met het gevolg, dat het spoedig stierf. Hij hield vol, dat hem de werking van dit middel onbekend was, en om die reden kwam hij er met zulk eene geringe straf af. Van het eerste oogenblik af dat ik dien man zag, rees er bij mij twijfel op aangaande zijne eerlijke betuiging. Maar ik roerde dit punt niet dadelijk bij hem aan, en wilde geene pogingen aanwenden om hem tot eene opregte bekentenis te brengen, daar ik dit aan God en den tijd overliet. Er gebeuren binnen de muren eener naauwe kerkercel wonderen in het hart van een gevangene, en hierop bouwende verliet ik hem met de verzekering, dat hij mij de ware toedragt der zaak binnen korten of langen tijd wel zou mededeelen.

Bij ieder bezoek, dat ik hem bragt, werd hij spraakzamer en vertrouwelijker. Eindelijk naderde hij mij op zekeren dag, zigtbaar bewogen over de paar woorden, die ik hem toegesproken had, en zeide tot mij:

„Ik heb geene rust meer, dominé, en moet de waarheid zeggen, al zou het mij ook het leven kosten. „Ik ben..... een moordenaar.”

Bij deze woorden begon hij hevig te snikken en tranen biggelden langs zijne wangen.

„Dat heb ik geweten voordat gij het mij zeide,” hernam ik.

„Ik heb dit wel begrepen,” zeide hij, „en het gevoel, dat gij een blik in mijn hart geworpen hadt, pijnigde mij zóó, dat ik mijn geheim niet langer voor u verbergen kon.”

„Zoo zal het eens met alle menschen op den jongsten dag gaan,” sprak ik ernstig. „De zonden, die zij *hier* niet beleden hebben, *moeten* zij, of zij willen of niet, in het aangezigt van den hoogsten Regter belijden; maar dan zal het te laat zijn, want de tijd der genade is voorbij, en zij spreken alsdan hun eigen oordeel uit. Het is goed voor u, dat gij nog bij tijds uwe misdaad bekend hebt. Gij zult er

het leven niet door verliezen, want het geregtshof komt van zijne vroegere uitspraak niet terug, maar het overige moet nu tusschen God en u afgemaakt worden. *Indien wij onze zonden belijden, God is getrouw en regtvaardig, dat Hij ons de zonden vergeve en ons reinige van alle ongeregtigheid.* Doch deel mij thans mede, hoe gij er toe gekomen zijt, die misdaad te bedrijven."

„Als de dominé tijd heeft, zal ik u mijne gansche levensgeschiedenis verhalen," zeide hij, „opdat gij alles van het begin af te weten komt."

„Welnu, ik heb juist tijd. Gij kunt mij alles vertellen, doch met vermijding van allen noodeloozen omhaal."

Wij plaatsten ons op eene bank, en toen verhaalde hij mij het volgende:

„Van mijne vroegste jeugd af was ik zeer leergierig. Zoodra ik slechts lezen kon, pakte ik alle boeken, die ik krijgen kon, beet, en las alles wat ik maar zag. Dit was echter niet naar den zin van mijne moeder, die mij zelfs naar de armenschool zond, hoewel zij het schoolgeld zeer goed betalen kon."

„Gij spreekt slechts van uwe moeder," viel ik hem in de rede, „leefde dan uw vader niet meer?"

„Dien heb ik nooit gekend, daar hij stierf toen ik naauwelijks twee jaren was."

„Waarvan leefde dan uwe moeder?"

„Zij verkoopt groenten."

„Derhalve leeft zij nog?"

„Ja, dominé, en zij heeft goed haar brood. Van boeken wilde zij evenwel in het geheel niets hooren. Zij verlangde dat ik haar hielp in het verkoopen van groenten, en daarin had ik volstrekt geen lust. Waar ik maar een boek kon meester worden, las en verslond ik het. Vooral had ik lust in de natuurlijke historie, en wenschte niets liever dan latijn

te leeren. Ik had kennis gemaakt met een jongeling, die deze taal verstond en bij ons inwoonde. Deze bezorgde mij de noodige boeken en hielp mij bij de studie. Ik moest dit alles slechts in het verborgene doen, en menigmaal heb ik klappen gekregen van mijne moeder, omdat ik naar hare meening mijn tijd met nuttelooze dingen verkwistte. Doch ik droeg deze straf zeer geduldig. Toen ik als lid der kerk was aangenomen, bragt mijne moeder mij bij een linnenwever. Zij vroeg mij niet eens, of ik wel zin had in dat handwerk. Haar wil was het, en zonder naar mijne tegenbedenkingen te luisteren, moest ik het linnenweven leeren. Eene zaak echter was er, die mij vertroostte. Mijn baas liet toe, dat ik in mijne vrije uren las en studeerde, en hopende dat er vroeg of laat eene gunstige wending voor mij zou komen, schikte ik mij in de omstandigheden.

Toen ik mijne leerjaren geëindigd had, reisde ik naar Berlijn, werd linnenweversknecht om kost en inwoning te verdienen, maar bragt den tijd, die mij overbleef, door om de veeartsenijschool aldaar te bezoeken. Doch de gelegenheid daartoe werd hoe langer hoe minder; nogtans waagde ik het een examen als veearts te maken, maar met een ongelukkig gevolg. Dit ontmoedigde mij een weinig, en ik begaf mij weêr naar huis, waar mijne moeder mij met scheldwoorden ontving, omdat ik niet bij mijn handwerk gebleven was. Ik vatte echter het plan op om bij de boeren rond te gaan, in de hoop, het zieke vee, dat hier en daar was, te genezen. Ik was zeer gelukkig en de boeren prezen mijne bekwaamheid zeer, zoodat ik soms uren ver gehaald werd. Het eenigste doel dat ik mij daarbij voorstelde, was, zoo veel geld te verdienen, dat ik weêr naar Berlijn kon gaan, om op de veeartsenijschool mijne studiën voort te zetten. Ik had dit doel bijna bereikt, want mijne spaarpenningen groeiden met elken dag aan. Ongelukkig kwam er iets tus-

schen beide, dat mij alle uitzigt benam om dit plan te vervolgen.

Mijn jongere broeder, die in alles door mijne moeder voorgetrokken werd, en doen en laten kon wat hij wilde, — wat ik nooit heb mogen doen, — had eene liefdesbetrekking met een boerenmeisje aangeknoopt en haar verleid, waardoor het meisje uit het huis harer ouders verstooten werd. Mijne moeder nam dit meisje in hare woning op, en mijn broeder zou haar later trouwen. Doch voordat dit meisje beviel, moest mijn broêr soldaat worden. Dit was geheel overeenkomstig zijnen wensch, want ik had al lang bemerkt, dat hij haar niet meer mogt lijden en haar zou laten zitten. Wat mij betreft, ik kreeg werkelijk liefde voor haar, en toen ik bespeurde dat ook zij mij beminde, sloeg ik haar voor met mij in het huwelijk te treden. Doch zij wees dit af, omdat zij vreesde dat het kind mijns broeders vroeg of laat tot groote onaangenaamheden aanleiding zou geven. Ik verzekerde haar, dat ik het kind geheel en al als het mijne erkennen zou; maar al mijne betuigingen baatten niets, zoodat ik van dit oogenblik af dit kind als den eenigen hinderpaal ter vervulling mijner vurigste wenschen beschouwen moest, en de gedachte kwam meer en meer bij mij op, dezen hinderpaal uit den weg te ruimen. De omstandigheden werkten er toe mede, dat ik die gedachte kon uitvoeren. Het kind schreeuwde veel, vooral des nachts, en mijne moeder werd boos omdat het haar in haren slaap stoorde. Ik verklaarde dat het kind leed ten gevolge van het moeijelijk tanden krijgen, en daar men mijne bekwaamheden niet in twijfel trok, liet men mij toe, dat ik het kind iets ingaf. Ik gebruikte daarbij creosoot. Toen het kind met den dood worstelde, riep men de hulp in van een dokter, die spoedig de oorzaak van den dood ontdekte en het aangaf.

Nu zit ik hier, maar hoe meer ik over mijn vroeger leven nadenk, des te duidelijker is het mij geworden, dat God mij altijd in mijne plannen gedwarsboomd heeft. Altijd heb ik met hinderpalen te worstelen gehad, die mij God in den weg stelde, en als ik hier twaalf jaar gezeten heb, dan blijft mij niets anders over dan een verloren leven."

Ik had hem geduldig aangehoord.

„Ik geloof dat gij gelijk hebt," zeide ik tot hem, „dat God u in al uwe plannen gedwarsboomd heeft, — om uwe uitdrukking te gebruiken. En dat vind ik zeer natuurlijk."

Hij keek mij bij deze woorden zeer verwonderd aan.

„Zeker," vervolgde ik, „zeer natuurlijk. Gij hebt altijd zonder God geleefd en gehandeld, en gij meendet *zonder* God iets in de wereld te kunnen worden. Maar op deze wijze komt er nooit iets goeds van den mensch te regt, wat hij ook beproeve, en hoe hoog hij ook wil vliegen. Dan wordt het oude spreekwoord bevestigd: „Wie hoog klimt, valt diep." God heeft u in uwe plannen gedwarsboomd, opdat gij Hem zoudt erkennen. Het is u echter gegaan, zoo als het met de groote menigte gaat, gij hebt er u niet aan gestoord; gij hebt u niet onder Zijne krachtige hand gebogen en Hem niet erkend. Doch daarom is nog niet alles te laat. Tracht *nu* nog *met* en *door* God iets te worden, en als gij dat doet, zal het u gelukken. Dan zult gij na afloop van uwen straftijd niet klagen over een verloren leven. Dat verloren leven is u dan eene heilzame les geweest, en als gij het *nieuwe* leven kent, dat u nu nog onbekend is, zult gij er u over verheugen."

„Ik moet bekennen, dominé," sprak hij, „dat ik mij weinig met God bemoeid heb. Mij was er meer aan gelegen, geld te verdienen, kennis te verwerven en daardoor mij tot een hooger stand te verheffen, dan dien, waarin ik geboren was. Het lezen in den Bijbel en het gaan naar de

kerk beschouwde ik als een tijdverspillen, en om die reden deed ik het dan ook hoogst zelden. Ik heb het nooit kunnen begrijpen, waarom de menschen naar de kerk gingen; ten minste als ik er bij geval eens in kwam, verveelde ik mij verschrikkelijk."

„En blijft gij nog bij dat zelfde gevoelen?" vroeg ik.

„O neen, dominé, — nu verheug ik mij telkens als het Zondag is en ik u dan kan hooren preeken."

„Dat komt misschien omdat de godsdienstoefening u afleiding en verstrooijing gaf."

„Zoo dacht ik eerst, dominé, maar van lieverlede is het anders met mij geworden. Ik bemerkte dat onder de prediking eene groote leegte in mijn hart werd aangevuld, dat zeer weldadig op mijn gemoed werkte. Vroeger meende ik dat wij God eene dienst deden, door in de kerk te komen, maar het is mij klaar geworden dat wij er ons zelven de grootste dienst mede bewijzen."

„Als gij zoo denkt, dan zal de prediking gewis niet zonder zegen voor u blijven, en dan geloof ik ook, dat gij u elken Zondag in de godsdienstoefening verheugt. Dat moest zoo bij ieder zijn, maar helaas, de meeste menschen denken zoo als gij hebt gedacht. Gewoonlijk zijn de beste burgers in de maatschappij de zoodanigen, die men des Zondags in het huis Gods vindt, waar zij in het gemeenschappelijk gebed en onder de uitlegging van Gods woord, weder krachten verzamelen voor den arbeid der volgende dagen. Dat zult ook gij ondervinden. Doch nu kunt gij ook de stelling niet volhouden, dat God u nog steeds in alles dwarsboomt. Gij zult zekerlijk al wel ondervonden hebben, dat de Heer u vriendelijk te gemoet treedt als de vader den verloren zoon."

„Ja, dominé, dat heb ik ingezien, en ik geloof dat mijne verhouding tot God veel beter, veel heerlijker is dan vroe-

ger. Ik zie thans mijn vroeger leven met geheel andere oogen aan. De Bijbel is mij een vriend geworden; hij verveelt mij niet meer, en wat ik vroeger niet verstond, versta ik thans. Ik geloof nu aan Gods goedheid jegens verlorene zondaren."

Inderdaad ging deze man een goeden weg op. Hij had *zonder* God willen wandelen, en hij werd ongelukkig. Nu hij *met* God wandelde, nam hij dagelijks toe in genade bij God en alle menschen.

DE WEG DER ZONDE EEN HELLEND VLAK.

„Houdende mijne gangen in Uwe sporen, opdat mijne voetstappen niet zouden wankelen."
Psalm 17: 5.

„Hoe zijt gij er toch toe gekomen?" vroeg ik aan een gewezen tuinman, die thans in de gevangenis zat, „om op *een* dag twee diefstallen, straatroof en inbraak te bedrijven, — en dat door u, die tot op dien dag toe steeds de achting van alle menschen genoot! Ik moet u zeggen, dat ik dit niet begrijp."

„Dat zal ik u wel verklaren, [redacted]," antwoordde hij, „ik had een goed oog laten vallen op de keukenmeid van den baron, bij wien ik als tuinman werkte, en daar ook zij mij zeer gaarne lijden mogt, kwam de wensch in ons op in het huwelijk te treden. De baron wilde echter geen getrouwd man als tuinman in zijne dienst hebben, en om die reden besloten wij naar Amerika te vertrekken, daar wij gehoord hadden, dat iemand, die een paar goede handen aan het lijf had, daar best zijn brood kon verdienen. Mijn meisje had mij dikwijls van hare familie gesproken,

en uit hetgeen zij mij van deze vertelde, maakte ik op, dat hare ouders niet onbemiddeld waren, en dat zij zelve een aardig duitje als intrest zou krijgen. Wij hadden niets gespaard; ons loon was zeer gering geweest, en alles wat wij verdienden, moesten wij aan kleêren besteden. Wij verlieten onze dienst, en ieder onzer ging naar zijn eigen huis. Mijne moeder bezat eene kleine boerderij, maar daar wij met ons elven broêrs en zusters waren, begreep ik wel dat er voor mij weinig zou overschieten. Niet lang was ik te huis geweest, of ik kreeg een brief van mijn meisje, die mij verzocht, bij haren vader te komen om met hem en hare familie over ons huwelijk en reisplan te spreken. Ik begaf mij naar de stad, waar mijn meisje woonde, en toen ik een paar uren bij haar doorgebragt had, zeide mij haar vader, dat hij van mij geld voor den uitzet zijner dochter verwachtte, — en bij deze gelègenheid werd ik gewaar, dat wij ons van weêrszijden misleid hadden. Ik kwam hierdoor in geene geringe verlegenheid. Voor het oogenblik bezat ik niets en had ook volstrekt geen uitzigt om iets te krijgen, maar ik was te trotsch om te vertellen, hoe de zaken stonden. In het slaapkamertje, waar ik den nacht doorbragt, stond eene kast met twee laden, die niet gesloten waren. Toen ik deze opende, zag ik dat er de beste kleedingstukken van de broeders van mijn meisje in lagen. Om aan geld te komen, nam ik een paar van deze kleedingstukken weg en verkocht ze aan een uitdrager. Toen ik in zijnen winkel stond, viel het mij in, dat die uitdrager ook nog wel iets had, dat ik gebruiken en verkoopen kon. Toen ik voor de tweede maal bij hem kwam met andere kleedingstukken van gemelde broeders en eenige artikelen van den uitdrager wilde wegnemen, betrapte mij deze op de daad. Maar ik wist hem te ontkomen, en liep zoo hard als ik kon de stad uit. In het naaste dorp gekomen zijnde, was juist

een boer bezig, een jong paard, dat hij den dag te voren gekocht had, door een zijner zoons te laten op- en neder rijden. Als een bliksem viel het mij in, dat dit paard mij verder op de vlugt zou kunnen dienen. Ik sprak den boer aan, vertelde hem, dat ik kurassier geweest was en gaf hem mijn wensch te kennen, dit paard eens te proberen. De boer had hier niets tegen. Ik zette mij op het paard, ging eerst langzaam met hem op en neêr, begon toen te draven, en gallopeerde ten laatste zoo, dat men mij niet meer zien kon."

„Toen ik vijf uur achter elkander stijf doorgereden had, kreeg ik zulk een honger en dorst, dat ik mij niet langer op het paard kon houden. Ik steeg af voor een huis, dat eenigzins buiten een dorp gelegen was, en had op dat oogenblik geen ander doel, dan van de bewoners een stuk brood en een dronk waters te vragen. Ongelukkiglijk was het huis gesloten, en hoe ik ook aanklopte, niemand kwam te voorschijn. Ik had om wijze reden, geen lust mij in het dorp te vertoonen, en daar ik toch eten en drinken wilde, drukte ik een vensterruit in, klom in huis, zocht en vond eenige spijzen, benevens eene flesch bier, en deed mij daaraan zeer te goed in de stellige verwachting, dat de bewoners van het huis op het veld bezig waren, en het nog wel lang duren zou eer zij terugkwamen. Terwijl ik hier stil zat te eten en te drinken, viel mijn oog op een kastje in den muur. Ik vermoedde dat daar geld in was. Om geld was het mij toch te doen, want als ik geen geld had, kon ik niet naar Amerika komen, en zoo ik dat niet deed, stond mij de gevangenis open. Zonder moeite opende ik het kastje, maar vond helaas, slechts een paar thaler. Onderwijl ik deze in mijn zak steek, opent een oud moedertje de deur van de kamer, maar naauwelijks heeft zij mij gezien of zij begint verschrikkelijk te schreeuwen, loopt hard weg, en

roept om hulp. In dit oogenblik komen de beide zoons van den boer, dien ik het paard ontstolen heb, op twee andere paarden aangerend, en ik word met behulp van nog eenige andere lieden gepakt, vastgebonden en aan het geregt overgeleverd. Ziedaar dominé, dat is de eenvoudige loop der zaken geweest."

„Ik moet zeggen," zeide ik tot hem, „dat gij het op éénen dag ver gebragt hebt. Gij zijt zeer diep gevallen. Maar ik geloof dat de zaak met u veel dieper ligt. Zoo plotseling wordt niemand zulk een gemeen misdadiger."

„Maar dominé, zeide hij verwonderd; „tot op dien dag toe heeft niemand iets ten nadeele van mij kunnen zeggen."

„Dat hebben ten minste uwe regters gezegd. Maar deze kunnen het wel mis gehad hebben. Denk eens na: Gij hebt uw meisje misleid door haar in den waan te brengen, dat gij niet arm waart. Door deze eerste kleine zonde zijt gij in niet geringe verlegenheid geraakt, waaruit gij u niet anders hebt kunnen redden, dan door weder eene andere zonde te bedrijven, en zoo vielt gij van de eene zonde in de andere. Als men zich uit de eene zonde wil verlossen door het bedrijven van eene andere, wordt men steeds naauwer in hare netten verstrikt, zóódat men er niet uitkomen .kan. Ook geloof ik dat gij, toen gij nog tuinman bij den baron waart, ook niet eerlijk zijt geweest. Zeg mij eens onverholen de waarheid, want ik weet hoe tuinlui het bij barons maken. Hebt gij niet onder de hand nu en dan wel eens bloemen, planten of zaden verkocht, zonder dat de baron er iets van wist, en het geld in uwen zak gestoken?"

„Maar dominé, dat was immers eene kleinigheid, en met zulke kleinigheden moet men het niet zoo naauw nemen."

„Niet? Gij ziet wat er nu van geworden is. In plaats van nu als een achtingswaardig burger en huisvader in de stad uwer inwoning den zegen Gods op den arbeid te ge-

nieten, zijt gij door *die kleinigheid*, zoo als gij het noemt, uit de maatschappij gebannen, en komt gij, behalve uwe opzigters en mij, den ganschen dag alleen in aanraking met menschen, die een even zoo ruim geweten hadden als gij. Eene kleinigheid! Juist de kleinigheden hebben den mensch doen vallen. Denk eens aan Adam en Eva, aan Lots huisvrouw. Men moet met de zonde niet spelen, al ziet zij er nog zoo onschuldig uit. Uit een klein zondaartje is nu een groote zondaar geworden, die thans veertien jaren in de gevangenis moet zuchten."

EEN RENTENIER.

> „De arme, wandelende in zijne opregtheid, is beter dan die verkeerd is van wegen, al is hij rijk.
> Spreuken 28 : 6.

De meeste menschen bedriegen zich zelven, en de huichelaars kunnen het door hun zelfbedrog zoo ver brengen, dat zij wezenlijk wanen eerlijk en opregt te zijn.

Een merkwaardig voorbeeld daarvan zal ons het volgende leeren.

De molen te N. was afgebrand. Dit was geschied onder omstandigheden, die ten duidelijkste aantoonden, dat men den molen in brand had gestoken. Welke moeite men evenwel aanwendde om den dader te ontdekken, — niets baatte. Drie jaren later maakte de weversknecht S. aan den officier van justitie bekend, dat hij, in gemeenschap met zijn toenmaligen baas K., in N., de misdaad had bedreven. Waarom zijn baas dit gedaan had, wist hij niet. Hij had hem tien thaler beloofd, als de daad gelukte, — maar S. had nooit een penning ontvangen.

Baas K., van zijn geweten gekweld, had intusschen huis

en hof verkocht en was naar Amerika vertrokken. Wat had echter dien man er toe gebragt om zulk eene misdaad te bedrijven? Welk voordeel had hij er bij gehad? Men giste en giste, doch er bestond niet de minste aanleiding om hem van zulk een misdrijf te verdenken. Intusschen had men toch eenige verdenking, niet tegen K., maar wel tegen een vroegeren bezitter van den molen, den rentenier G. Deze had den molen tegen zulk een hoogen prijs verkocht, dat de bezitter onmogelijk aan al de lasten voldoen kon. Om nu aan zijn geld te komen, dat er als hypotheek op stond, hield men het er voor, dat G. den molen had doen in brand steken, opdat hij de assurantiepenningen zou kunnen ontvangen. Verder was men te weten gekomen, dat de rentenier G. niet lang na het vertrek van K. twee brieven uit Amerika had ontvangen. Men vermoedde dat deze beide brieven van K. afkomstig waren. Op bevel der justitie werd er huiszoeking bij G. gedaan, en inderdaad vond men die twee brieven, waarin K. aan G. verzocht, hem onmiddelijk 200 thaler te zenden, met bedreiging, dat als hij het niet deed, K. alles aan de justitie zou mededeelen. Wat hem K. betrof, hij was in veiligheid, en behoefde geene kennismaking met de justitie te N. te vreezen.

Op grond van deze brieven en andere onderzoekingen, werd de rentenier G. in de gevangenis gebragt en kort daarop veroordeeld tot twaalfjarige tuchthuisstraf. Het vonnis van den weversknecht S. luidde op tien jaren.

De ongelukkige S. werd verschikkelijk door zijn geweten gepijnigd. Hij wendde verscheidene pogingen aan, om zich van het leven te berooven; ten laatste hing hij zich in de gevangenis op. G. daarentegen bleef altijd even kalm en bedaard; nooit zag men hem in zichzelven gekeerd, troosteloos of iets van dien aard. Het eenigste waarover hij verdrietig scheen te zijn, was zijn geldverlies en het gemis zijner

vrijheid. Desniettemin hield hij steeds zijne onschuld vol, en nam het voorkomen aan van iemand, die zich met lijdzaamheid onderwerpt.

Korten tijd nadat de weversknecht S. zich had opgehangen, bezocht ik hem. Het was niet de eerste keer, dat ik hem sprak, maar ik maakte van deze gelegenheid gebruik, om hem onder het oog te brengen, hoe het treurig uiteinde van S. ook gedeeltelijk voor zijne rekening kwam.

„Gij doet mij onregt aan, dominé," zeide hij tot mij. „Ik ben zoo onschuldig aan de zaak als een pasgeboren kind. Mijn geweten kwelt mij niet. Als gij mij vroeger gekend hadt, zoudt gij anders en beter over mij geoordeeld hebben; ik heb steeds veel goeds gedaan aan de armen."

„Ik heb nooit iets goeds van u gehoord. Alleen heb ik vernomen, dat gij menigeen door misleiding arm hebt gemaakt en velen door u bedrogen zijn geworden. Ik weet onder anderen van twee menschen, die wanhopig over het verlies van hun vermogen, u als de oorzaak daarvan beschuldigden en zich zelven om het leven bragten."

„Dat zijn lasterlijke geruchten, dominé. Ieder mensch, die van niets tot iets komt, staat aan kwade tongen bloot. Ik ben klein begonnen, en de fortuin heeft mij zoo begunstigd, dat ik een tamelijk aanzienlijk vermogen heb verkregen. Dit heeft natuurlijk nijd en afgunst verwekt. Aan den anderen kant genoot ik de achting van alle fatsoenlijke menschen. Daar is, bij voorbeeld, professor E.. Tweemaal in de week bezochten wij elkander, en voor zoover ik ondervonden heb, zag men mij gaarne in de fatsoenlijkste kringen."

„Dat wil ik wel gelooven," zeide ik tot hem. „Men achtte niet u, maar uw geld. Als gij geen geld gehad hadt, zou men welligt u niet eens aangezien hebben. Ik heb eens van een strooper gehoord, die op zeer vriendschappelijken voet

met dominé B. stond, — tot zoolang men hem *goed* kende. Die strooper verloor op het schavot zijn leven, daar hij van de eene zonde in de andere verviel. Dergelijke voorbeelden zou ik u meer kunnen vertellen. Uw omgang met fatsoenlijke menschen is nog geen bewijs van uwen christelijken levenswandel. Daarentegen heb ik vele bewijzen dat uw leven onchristelijk was. Hoe komt het b. v. dat kort na den brand het vermoeden op u viel. Is dat altemaal een bewijs dat gij de algemeene achting genoot?"

„Dat kwade vermoeden is alleen ten gevolge van den nijd en de afgunst mijner vijanden ontsproten."

„Dan hebben uwe vijanden zeker ook die brieven uit Amerika geschreven?"

„Dat heeft K. alleen gedaan, om mij geld te ontfutselen. Als ik mij waarlijk schuldig had gevoeld, zou ik gewis die beide brieven verbrand en verscheurd hebben."

Deze laatste bewering zou zeker op dezen of genen onkundige grooten indruk gemaakt hebben, maar ik bleef er koud onder. Een booswicht, al behoort hij ook tot de hoogste standen der maatschappij, blijft toch een booswicht, en waant zich, juist omdat hij zoo hoog geplaatst is, zoo veilig, dat hij alle maatregelen van voorzigtigheid voorbijziet. Ik antwoordde hem dus:

„Dat gij die brieven niet vernietigd hebt, is voor mij slechts een bewijs, dat gij, hoe fatsoenlijk ook, niet anders dan een verharde boosdoener en huichelaar zijt."

„God vergeve u deze harde beschuldiging aan eenen onschuldige," zeide hij met het kalmste gelaat der wereld en met eene uitdrukking van vrome onderwerping. Ik neem dit u evenwel niet kwalijk, (dominé) want ik weet zeer goed hoe veel er hier in de gevangenis gelogen wordt. Gij gaat van het denkbeeld uit, dat ieder gevangene een leugenaar, een dief of nog iets ergers is."

„Gij zijt niet alleen een onbeschaamde leugenaar, maar een gewetenlooze huichelaar. Het doet mij leed, dat gij de eerste zijt, dien ik dit in het aangezigt moet zeggen, maar het wordt tijd, dat ik het u zeg, opdat gij niet mogt meenen, dat gij ook in het aangezigt Gods kunt huichelen."

Later zag ik hem dikwijls in de ziekenzaal, waar hij als oppasser was aangesteld. Altijd was hij — tot walgens toe — beleefd, maar ook zijne beleefdheid was huichelarij.

HOE IEMAND TOT HET GEVOEL KOMT.

„O Heere! zien Uwe oogen niet naar waarheid? Gij hebt hen geslagen, maar zij hebben geene pijn gevoeld; Gij hebt hen verteerd, maar zij hebben geweigerd de tucht aan te nemen, zij hebben hunne aangezigten harder gemaakt dan eene steenrots; zij hebben geweigerd zich te bekeeren."

Jeremia 5: 3.

Er is niets dwazer dan te meenen, dat men een verhard mensch door eene harde behandeling verbeteren kan. Als men naar eene naauwkeurige oorzaak vorscht van zulk eene verharding des harten, wordt het meestentijds openbaar, dat deze juist door eene harde behandeling ontstaan is. Het kinderlijk gemoed is van nature week. Zoodra echter iedere fout, die een kind uit onwetendheid of ligtzinnigheid begaat, met gestrengheid bestraft wordt, dan gewent zich het kind spoedig aan zulk eene behandeling en geeft er ten laatste niets meer om. Als deze bestraffing door ligchamelijke kastijding gevolgd wordt, dan zal men spoedig ontdekken, dat deze zonder uitwerking blijft, ja het kwaad zelfs nog vergroot. En als

men dan ten laatste zegt, dat er met zulk een kind niets meer te beginnen is; als men alle straffen opsomt, die hij al gekregen heeft, dat men hem heeft opgesloten, honger laten lijden, geranseld, enz. enz, — dan moet men met teleurstellenden blik zeggen: het heeft niets geholpen, alles is er aan gedaan, maar de jongen blijft onverbeterlijk, en het beste zal zijn, dat wij hem laten loopen.

Ik heb dikwijls de treurige ondervinding opgedaan, dat vele ouders aldus met hunne kinderen handelen. Ver ben ik er af om te gelooven, dat eene dwaze liefde en een toegeven van het kwaad een ondeugend kind goed zal maken; ik weet zelfs, dat een ferm pak slaag op zijn tijd en onder gepaste omstandigheden een uitnemend geneesmiddel is, maar toch moet in de strengste kastijding ook nog de liefde aanwezig zijn. Eerst dan kan men goede gevolgen verwachten. Het zal zeker tot de uitzonderingen behooren, als men iemand, hij zij een verhard booswicht of niet, door waarachtige liefde niet op den regten weg terugbrengt. Doch als dit niet mogelijk is, dan baat hardheid gewis nog veel minder, want het spreekwoord wordt alsdan bevestigd, dat twee harde steenen nooit fijn malen.

Ik heb gevangenen leeren kennen, bij welke alle gevoel scheen verstompt te zijn. Sommigen zagen een verblijf van veertien dagen in de lattenkamer, of dertig stokslagen als zeer onverschillig aan, ja, zij bedreven zelfs looze streken om dergelijke straf dikwijls te ondergaan. Onder anderen was er een gevangene, die tot dertig stokslagen veroordeeld was, met de bijvoeging, dat zij met de noodige kracht moesten gegeven worden. Toen hij den twintigsten gekregen had, zeide hij heel bedaard tot den persoon, die hem afstrafte: „Uw arm schijnt wat zwak geworden te zijn; laat u door een ander aflossen."

Eens kwam ik er juist op aan, dat een jongeling naar de

lattenkamer werd gebragt, waar hij vier en twintig uren blijven moest. Hij keek met het onverschilligste gelaat ieder aan en lachte den opzigter uit, die hem verwijtingen maakte over zijn ligtzinnig gedrag. Toen deze straftijd-afgeloopen was, bezocht ik hem in zijne cel.

„Gij werdt eergisteren in de lattenkamer gebragt?" sprak ik hem toe.

„Ja wel, dominé."

„Dat heeft mij zeer leed gedaan."

„Och dominé," zeide hij, „dat is voor mij niets. Ik kan best veertien dagen in de lattenkamer liggen, zonder dat het mij hindert."

„Het schijnt dan wel dat alle gevoel bij u verstorven is."

„Dat kan wel zijn, dominé, althans ik voel er weinig van."

„Weet gij van waar dit komt?"

„Misschien omdat ik sedert mijne kindschheid zoo menigen nacht op den harden kouden grond gelegen heb."

„Dat kan er wel iets toe bijgedragen hebben, maar de voornaamste grond is, dat gij geen eergevoel bezit."

„Hoe zou ik ook daar aan gekomen zijn, dominé! Ik ben zoo lang als ik leef nog slechter behandeld dan een hond."

„Gij schijnt dan wel eene treurige jeugd gehad te hebben?"

„Ja dominé," zeide hij terwijl hij mij hoofdschuddend aanzag, „ik geloof niet dat iemand het ooit slechter gehad heeft dan ik."

„Wie was uw vader?"

„Ja, dien heb ik nooit gekend. Ik heb wel eens gehoord dat mijne moeder mij achter een boom gevonden heeft."

„Waarvan leefde uwe moeder?"

„Zij woonde in het bestedelingshuis en ging uit werken. Toen ik omstreeks negen jaar oud was, stierf zij, en sedert dien tijd werd ik van den eenen boer tot den anderen in

de kost gestuurd. In den beginne ging het nog al tamelijk, maar toen ik korten tijd daarna vol ongedierte zat, wilde geen van de boeren mij in huis nemen, en zelfs lieten zij mij niet eens in den stal komen. Des zomers sliep ik altijd onder den blooten hemel. Waar ik kwam kreeg ik slaag, schoppen en trappen; daar iedereen dacht mij op deze wijze een onderkomen te kunnen bezorgen, dat dwaas genoeg van de boeren gedacht was. Ik had wel lust tot den arbeid en was voor alle werk geschikt, maar daar men mij zoozeer mishandelde, deed ik langzamerhand alles verkeerd, kon het niemand naar den zin maken, en ten laatste joeg men mij overal weg. Hierover verdrietig en mismoedig, stak ik een der boerenhuizen in brand."

„En daarvoor zit gij nu twaalf jaar in het tuchthuis?"

„Meen niet, dominé, dat dit eene straf voor mij is. Ik heb, bij vroeger vergeleken, een heerenleven. Vooral voel ik mij gelukkig, dat ik niet meer door het ongedierte gepijnigd word, want ik kan u verzekeren dominé, dat het ongedierte mij groote gaten in het ligchaam gevreten had. Vraag het eens aan den cipier, hoe ik er uitzag toen ik hier in het huis kwam."

„Waarschijnlijk hebt gij ook de school ongeregeld bezocht!"

„De school!" riep hij met verwondering uit, „de school! Ik ben nooit in eene school geweest, ik kan lezen noch schrijven."

„Zoudt gij geen lust hebben het te leeren?" vroeg ik hem.

„Dat zou ik heel graag, want ik weet niets, en vooral des Zondags verveel ik mij vreeselijk in mijne cel. De andere gevangenen kunnen des Zondags den geheelen dag lezen, maar wat kan ik uitvoeren?"

„Gij hebt dus lust de school te bezoeken?"

„O dominé, als er nog een plaatsje voor mij in is, dan zal ik zeer dankbaar zijn. Ik zal mijn best doen, zoo veel als ik kan, want wegens luiheid ben ik nog nooit bestraft geworden.”

„Ik heb hoop u op den goeden weg te brengen en u nog eenmaal als een gelukkig mensch der maatschappij te zien. Ik raad u echter ten sterkste aan, geene dwaze streken uit te voeren. Het is eene schande als een mensch tot stokslagen veroordeeld wordt, of eenige dagen in de lattenkamer moet doorbrengen. Als u dat ooit weer gebeurt, reken er dan op, dat ik u niet meer kom bezoeken. Met iemand, die wegens onvoorzigtigheid of uit andere oorzaken zijn gewoon werk als gevangene niet afgemaakt heeft, en straf krijgt, kan ik medelijden hebben, maar als gij wegens slecht gedrag gekastijd wordt, dan verdient gij mijne verachting. Als er u dus iets aan gelegen is, dat ik van tijd tot tijd u bezoek en met u spreek, dan moet gij er voor zorgen, dat u iets dergelijks nooit overkomt.”

„Neen, neen dominé,” zeide hij getroffen, „ik zal er voor zorgen, dat ik mij uw ongenoegen niet op den hals haal. Als ik maar eerst lezen kan, dan kan ik mijnen tijd beter besteden. Ik wil niets tot mijne verschooning inbrengen, maar dit alleen wil ik nog zeggen: Ik zat in de vorige gevangenis met verscheidene mannen te zamen. Deze stookten mij altijd op, en dan kreeg ik de straf alleen. Gelukkig heb ik nu niemand bij mij, zoodat ik geene gelegenheid heb om iets kwaads uit te voeren.”

„Daarvan moet gij u niet zoo verzekerd houden. Uw eigen hart is uw opstoker. Ook zitten hiernaast een paar mannen, die slechts op de gelegenheid loeren iemand te verleiden. Wees dus op uwe hoede, en laat u van niemand als een kwaden jongen behandelen. Ik hoop dat ik u in de andere week aan het onderwijs in de school zal kunnen

doen deelnemen, en als gij eerst goed lezen en schrijven kunt, zal ik u godsdienstig onderrigt geven."

„Ik geloof dominé," zeide hij, „dat het lang zal duren, voordat ik wat ken, want ik ben verschrikkelijk dom, en misschien veel te oud voor de school."

„Zeg dat niet, er zijn in de gevangenisschool menschen nog veel ouder dan gij, die langzamerhand zeer aardig leeren lezen en schrijven. Houd maar moed. Bid tot God. Roep Hem aan in al uwe nooden. Hij ziet en kent u, en heeft u lief. Hij begeert dat gij een nuttig mensch en zalig wordt. Onderwerp u met lijdzaamheid, dan zult gij zien dat het leven ook zijn zonneschijn heeft."

Die arme jongeling! Ware hij vroeger in een christelijk huisgezin opgenomen geworden, waarschijnlijk zou hij hier nooit gekomen zijn. Ruwheid en gestrengheid hadden hem verhard. Alleen de christelijke liefde kan een hard hart verteederen.

Korten tijd hierna deelde mij de onderwijzer der gevangenis mede, dat deze jongeling de beste zijner leerlingen was, en op alle mogelijke wijze zijne dankbaarheid bewees. Zoo lang als ik als predikant aan de gevangenis verbonden was, is het mij niet ter oore gekomen, dat hij weder straf heeft gekregen. De cipier en zijne knechts verzekerden mij, dat zij hem waarlijk lief hadden.

INHOUD.

